

รายงานการประชุม

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ครั้งที่ ๕

วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๘

ณ ห้องกรรมาธิการงบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๓

เริ่มประชุมเวลา ๑๔.๐๐ นาฬิกา

ประธาน (นายมีชัย ฤชุพันธ์) : กรรมการมาครบแล้วผมขออนุญาตเปิดประชุม
ก่อนอื่นวันนี้ดอกเตอร์ เจษฎ์ โทณะวณิก ซึ่งเราตั้งเป็นที่ปรึกษาได้มาเข้าร่วมประชุมด้วยยินดี
ต้อนรับนะครับ ขอขอบคุณที่รับมาเป็นที่ปรึกษาให้ทั้ง ๆ ที่ยังไม่หายเหนื่อย ก็หวังว่าจะช่วยมีอะไร
เสนอแนะก็ยินดีนะครับ อีกท่านหนึ่งที่พวกเราเพิ่งจะพบหน้าวันนี้คือคุณกัณหา สุมาวงศ์
ท่านเพิ่งกลับจากต่างประเทศ ท่านรองมีเรื่องจะเล่าให้ฟังก่อนใช่ไหมครับเชิญครับ

นายอภิชาติ สุขัคคานนท์ : ผมขอกราบเรียนความคืบหน้าของคณะอนุกรรมการ
ที่ ๒ อนุกรรมการศึกษาโครงสร้างฝ่ายบริหารได้เริ่มประชุมเมื่อเข้านี้แล้ว ผมก็ได้เป็นประธาน
ที่ประชุมในฐานะที่อายุมากที่สุด แล้วก็ที่ประชุมก็เลือกให้ผมเป็นประธานอนุกรรมการ
โดยมีท่านรองอีก ๒ ท่าน คือท่านศุภชัย ยาวะประภาษ เป็นรองประธาน คนที่หนึ่ง
แล้วก็ท่านอมร วาณิชวิวัฒน์ เป็นรองประธาน คนที่สอง แล้วนัดประชุมครั้งต่อไปอาทิตย์นี้ประชุม
วันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์ อาทิตย์ต่อไปก็ประชุมวันอังคาร วันพฤหัสบดีครับ แล้วเราก็ได้วางกรอบ
การทำงานเรียบร้อยแล้วซึ่งจะได้กราบเรียนในโอกาสต่อ ๆ ไป แล้วก็ยังมีมติอนุกรรมการคณะที่ ๒ นี้
ตั้งอนุกรรมการเพิ่มในวันนี้ ๒ ท่าน คือพลตำรวจโท ทวีศักดิ์ ตูจันดา กับนายจรรพพงศ์ จินาพันธ์
กระผมก็ขออนุมัติจากที่ประชุมด้วยนะครับ ขอขอบคุณครับ

ประธาน : ที่ผ่านมาเราตั้งคณะอนุกรรมการไป ๓-๔ ชุด มีประชาสัมพันธ์
คณะกรรมการพิจารณาเรื่องอำนาจบริหาร คณะอนุกรรมการพิจารณาเรื่องอำนาจนิติบัญญัติ
แล้วก็คณะอนุกรรมการพิจารณาเรื่องการปรองดอง อนุกรรมการชุดรับฟังความคิดเห็นที่ประชุม
เมื่อเข้านี้ใช้ใหม่ ทั้ง ๔-๕ คณะนี้แต่ละคนเขาก็สมัครใจจะไปเข้าไปคณะไหนตามสะดวกหรือ
ถ้ามีเวลามากจะเข้าทุกคณะก็ได้ ฉะนั้นก็ถามว่าทั้งกัณหากับอาจารย์เจษฎ์อยากเข้าชุดไหนบอกเลย
แล้วก็เดี๋ยวเราก็เพิ่มนอกเหนือไปจากที่ท่านรองประธานท่านขออนุมัติเพิ่มอีก ๒ คนจะเข้าชุดไหน
ก็เดี๋ยวให้เด็กเอารายชื่อกรรมการกับอำนาจหน้าที่ไปให้ทั้ง ๒ ท่านดูอาจารย์จะเข้าอันไหนก็เติมเข้า
ไปจะได้ไปช่วยกันได้ เชิญอาจารย์ฉัตรินธุ์

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

ต้นสนีย์ ๑/๒

นายนิติพันธุ์ เชื้อบุญชัย : ผมขออนุญาตรายงานผลการประชุมของคณะอนุกรรมการรับฟังและสรุปความคิดเห็นที่มีผู้เสนอแนะ ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้ได้ประชุมเมื่อเช้าวันศุกร์ ผมก็ลักษณะเดียวกันกับท่านอภิชาติคือได้รับเลือกให้เป็นประธานชั่วคราวก่อนด้วยเหตุที่มีอายุสูงที่สุด ซึ่งผมค่อนข้างประหลาดใจว่าผมมีอายุสูงขนาดนั้นแล้ว แต่ว่าก็เป็นข้อเท็จจริง แล้วในที่ประชุมก็ได้มีการพิจารณาเลือกตำแหน่งต่าง ๆ ที่ประชุมก็กรุณาให้ผมเป็นประธานอนุกรรมการในชุดนี้ โดยมีท่านพลเอกนิวัติ ศรีเพ็ญ เป็นรองประธานอนุกรรมการคนที่ ๑ ท่านอาจารย์อุดม รัฐอมฤต รองประธานอนุกรรมการ ท่านที่ ๒ แล้วคุณองอาจ ฤทธิพลเดช เป็นเลขานุการอนุกรรมการ ซึ่งแผนการดำเนินงานนั้นในส่วนก็แยกเป็นหลายเรื่องด้วยกัน ในส่วนของการรับฟังความคิดเห็นตามมาตรา ๓๔/๑ วรรคสอง เช่น คณะรักษาความสงบแห่งชาติ คณะรัฐมนตรี สภานิติบัญญัติแห่งชาติและองค์กรต่าง ๆ นั้น อนุกรรมการก็จะใช้วิธีการทำหนังสือขอความเห็นในเบื้องต้น แล้วในส่วนของกลุ่มโดยเฉพาะเช่น กลุ่มสตรี กลุ่มนักธุรกิจต่าง ๆ เหล่านั้นก็ก็จะเชิญให้เข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นในคณะอนุกรรมการ ส่วนของการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนนั้น คณะอนุกรรมการศึกษาต่อยอดจากคณะอนุกรรมการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญชุดที่แล้วเป็นการศึกษาต่อยอดขึ้นไปแล้วก็จะเชิญดอกเตอร์ถวิลวดี บุรีกุล เข้ามาเป็นอนุกรรมการด้วย นอกจากนั้น ก็เห็นควรให้ช่องทางรับฟังความคิดเห็นเช่นเดียวกันกับคณะอนุกรรมการชุดก่อนที่ได้ดำเนินการไว้แล้ว เช่น ตู้ ปณ. ๙ และสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ คณะอนุกรรมการจะสรุปแผนการดำเนินงานเพื่อเสนอคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญต่อไป ในการนี้ จะขออนุญาติตั้งอนุกรรมการเพิ่มเติมอีก ๒ ท่าน ท่านแรกนั้นคือดอกเตอร์ถวิลวดี บุรีกุล เป็นอนุกรรมการ และท่านที่ ๒ คุณองอาจ ฤทธิพลเดช ซึ่งเป็นเลขานุการอนุกรรมการขอเป็นอนุกรรมการและเลขานุการ ส่วนการนัดการประชุมนั้นในระยะแรกก็จะนัดทุกวันอังคารก่อน เพียงแต่ในสัปดาห์นี้ก็อาจจะมีการนัดเพิ่มอีก ๑ นัดด้วยกัน ส่วนอื่น ๆ ก็คงจะเป็นเรื่องของการทำงานกับอนุกรรมการประชาสัมพันธ์ และสำรวจความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งอาจจะต้องทำงานร่วมกันในหลาย ๆ เรื่องก็ขออนุญาติเรียนเสนอที่ประชุม ณ บัดนี้ครับ ส่วนการขออนุมัติตั้งอนุกรรมการเพิ่มเติม ๒ ท่านก็ขออนุมัติด้วยครับ

ประธาน : ที่ประชุมอนุมัตินะครับ ฝ่ายเลขานุการไปตามคำสั่งเพิ่มเติมขึ้น

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

คันสนีย์ ๑/๓

นายเชียรชัย ณ นคร : ขออนุญาตหารือหนึ่งพอดีเข้าใจว่าช่วงแรกงานเยอะ แล้วก็ตอนนี้กำหนดการประชุมอนุกรรมการก็จะชนกัน เพราะอย่างที่อาจารย์นิติพันธุ์พูดนี้ ก็จะประชุมวันอังคาร วันพฤหัสบดี ชุตรับฟังความคิดเห็น ส่วนในชุดโครงสร้างฝ่ายบริหาร ก็จะประชุมวันอังคาร วันพฤหัสบดีเหมือนกัน ที่นี้ผมก็เลยไม่ค่อยแน่ใจว่าเป็นโดยส่วนตัว คือหมายความว่าถ้าตอนนี้ทางอนุกรรมการรับฟังความคิดเห็นมีอนุกรรมการเพิ่มแล้ว ผมขออนุญาตออกไปอยู่ตรงบริหารก่อนได้ไหมครับช่วงแรก เพราะไม่อย่างนั้นจะชนกัน ๒ คณะ แล้วไม่รู้จะประชุมอย่างไร

ประธาน : ถึงเวลาอาจารย์อาจจะต้องเลือกว่าจะเอาอันไหน

นายเชียรชัย ณ นคร : อยากจะขออนุญาตเลือกเป็นเรื่องของโครงสร้าง ฝ่ายบริหารก่อนได้ไหมครับ

ประธาน : ก็แล้วแต่ก็ไปลาประชุมทางโน้นเสียก็แล้วกัน เชิญครับ

นายสุพจน์ ไข่มุกด์ : ท่านประธานครับวันนี้ผมรู้สึกว่าจะผมอาจจะเป็นคนคนเดียว ที่ยังไม่ได้อยู่ในคณะอนุกรรมการใดเลย ที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่าผมยังเคลียร์ไม่ลงตัวเรื่อง การนัด โดยเฉพาะนัดพบแพทย์ โดยมากจะเป็นช่วงเช้า แต่ว่าผมก็ขออนุญาตสักนัดหนึ่งประมาณ สักสี่ห้าทุ่มที่ ๓ ก็จะลงตัวแล้วจะได้เคลียร์ ถ้าเป็นไปได้ผมขอลงคณะอนุกรรมการปรองดอง ถ้าท่านประธานอนุมัติ แล้วก็ผมขอสละสิทธิ์ถ้าจะเห็นว่าผมมีความเป็นอาวุโสสูง แล้วตอนนี้ก็ อาจจะมีการตั้งประธานคณะอนุกรรมการแล้ว ผมยินดีที่จะเป็นอนุกรรมการเฉย ๆ ไม่จำเป็น จะต้องเปลี่ยนตัวขออนุญาตครับ

ประธาน : ยินดีครับไม่เป็นไรถึงไม่ได้ลงคณะไหนถึงเวลาก็งานยุ่งทุกคนแหละ มีเรื่องถามโฆษกทั้ง ๒ ท่านนัดหนึ่งว่าอยู่มันก็มีพรรคการเมืองระดมหน้ากันออกมาว่ากรรมการ ของเรานี้จะไปตั้งองค์กรขึ้นมาตรวจสอบนโยบายประชานิยม แล้วก็ว่าเสีย ๆ หาย ๆ โฆษกแถลง หรือเปล่าทั้ง ๒ ท่าน ท่านใดท่านหนึ่งเปลืองแถลงอะไรทำนองนี้ไหม

นายนรชิต สิงหเสนี : ไม่มีครับ

ประธาน : อาจารย์อมรอยู่หรือเปล่า

นายนรชิต สิงหเสนี : อาจารย์อมร วานิชวิวัฒน์ ท่านโฆษกอีกท่าน

ประธาน : ไม่อยู่หรือ

นายนรชิต สิงหเสนี : ไม่อยู่ครับ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

คันสนีย์ ๑/๔

ประธาน : ผมคิดว่าเราไม่เคยมีต่อนั้น เราคุยกันแล้วก็เราก็ลงความเห็นว่ามันทำไม่ได้ แล้วเราก็บอกว่าเดี๋ยวเราไปหาทางอื่นทำ ผมคิดว่าพวกเราอาจจะถูกลูกล่อลูกชนคนถามนี้จนบางครั้งบางคราวจะหลุดอะไรซึ่งไม่ได้ตั้งใจ แต่มันแค่เพียงความคิด ผมนึกว่าแต่ละท่านเขามีสิทธิเสรีภาพในการที่จะพูด แต่ว่าเนื้อข้างในเรื่องมติขอให้เป็นเรื่องของโฆษกจะดีที่สุด เพราะว่ามันจะได้ออกไปช่องเดียว แต่ว่าในส่วนความคิดเห็นส่วนตัวก็เป็นเรื่องส่วนตัว แต่ว่าถ้าบอกเขาให้ชัดว่านี่ไม่ใช่มติ นี่กำลังจะไปเสนอหรืออะไรอย่างนี้ ผมจะพูดเสมอเลยบอกว่าเป็นเดี๋ยวผมจะไปเสนอเรื่องนี้อะไรทำนองนี้ คือเพื่อให้รู้ว่านี่มันยังของหยาบไม่ใช่ของละเอียดพอไปเสนอแล้วอาจจะกลายเป็นอีกเรื่องหนึ่งก็ได้ ฉะนั้นก็ถ้าเราทำเสียให้ชัดเจนผมก็เชื่อว่ามันก็จะไม่เกิดปัญหาขึ้น

นายบรรชิต สิงหเสนี : ขออนุญาตท่านประธานครับ ขอกราบเรียนแนวดำเนินการทุกครั้งที่มีการแถลงก็ขณะนี้ได้ตกลงกับอาจารย์อมรไว้ว่าเราจะแถลงทุกวันเวลา ๑๕.๐๐ น. ที่จริงคุยกับทางผู้สื่อข่าวไว้ก็จริงถ้าเสร็จการประชุมจะได้ครบถ้วนกระบวนการความจะดีกว่า แต่ผู้สื่อข่าวโดยเฉพาะทางสื่อโทรทัศน์ก็บอกว่าถ้ารอเวลานั้นส่งข่าวไม่ทันก็ขอเป็น ๑๕.๐๐ น. ทุกวันก็ตกลงตามนั้น แล้ววิธีการแถลงก็ได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากทางฝ่ายเลขานุการด้วยดีเตรียมแนวทางมาให้ทุกครั้งก็แถลงก็แถลงตามมติของที่ประชุม จนกระทั่งหมดมติของวันนั้นก็จบก็จะปล่อยให้ผู้สื่อข่าวสอบถาม แต่ผมก็บอกไปแล้วว่าผมจะพยายามหลีกเลี่ยงไม่พูดเรื่องความเห็น เพราะว่าได้รับแต่งตั้งเป็นโฆษกก็พยายามที่จะนำมติของที่ประชุมมาให้สื่อมวลชนและสาธารณชนได้ทราบอย่างถูกต้องตรงไปตรงมา ส่วนความเห็นนั้นถ้าผมจะให้ไปมันก็เป็นเพียงความเห็นของกรรมการคนหนึ่ง ซึ่งก็ยังไม่ได้มีข้อสรุปอะไร แล้วในประเด็นนี้ท่านประธานก็ได้มอบนโยบายไปแล้วว่าท่านกรรมการแต่ละท่านถ้าจะเสนอความเห็นก็เป็นสิทธิของท่าน ในส่วนของผมผมได้บอกทางผู้สื่อข่าวว่าขณะนี้เราเพิ่งผ่านการวางแนวทางของการพิจารณาการดำเนินงานของคณะกรรมการยังไม่ได้มีประเด็นอะไรโดยเฉพาะ เพราะฉะนั้นผมจึงไม่แถลงรายละเอียดอะไรขอกราบเรียนท่านประธานครับ

ประธาน : มีพรรคการเมืองออกไปว่าเราว่าจะมีมติจะตั้งองค์กรขึ้นเพื่อไปตรวจสอบแนวนโยบายประชานิยม แล้วเขาก็ออกมาว่าเราเสีย ๆ หาย ๆ ก็เลยมาสอบถามว่าโฆษกเคยไปให้สัมภาษณ์อะไรทำนองนี้บ้างหรือเปล่า เชิญครับ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

ต้นสนีย์ ๑/๕

นายอมร วาณิชวิวัฒน์ : ขอบพระคุณท่านประธานครับ เมื่อกี้ทางน้องฝ่ายประชาสัมพันธ์ก็แจ้งให้ทราบก็เรียนยืนยันกับท่านประธานแล้วก็ประชุมว่าเราติดตามแนวนโยบายที่ท่านประธานให้ไว้ว่า ในเรื่องที่เป็นมติเท่านั้นถึงจะเป็นแถลงได้ เพราะฉะนั้นวันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ เป็นวาระที่ผมรับผิดชอบ วันพฤหัสบดี วันศุกร์ท่านนรชิตก็เป็นคนที่ไปแถลง แล้วก็เวลานี้แม้กระทั่งสื่อต่างประเทศยังไม่ได้คุยกันด้วยซ้ำไป ผมเองก็เรียนที่ประชุมทราบนิดหนึ่งว่าเมื่อวานนี้ผมได้อ่านข่าวเมื่อวันศุกร์ของผู้จัดการก็ได้มีการพาดพิงหลายเรื่องเกี่ยวกับที่มาของมออะไรอย่างนี้ ก็เรียนให้ท่านทั้งหลายได้ทราบว่าอย่างเช่นว่าผมเป็นสายตรงท่านนายกรัฐมนตรี คสช. อะไรนี่ แล้วก็มีการทบทวนเรื่องของการเลือกโฆษกในที่นี้เพื่อความสบายใจ ก็มีการไปพาดพิงที่มองด้วยว่าจริง ๆ เขาวางตัวที่มองไว้แล้วผมไปแทรกแซงอะไรอย่างนี้ กระทั่งทำความเข้าใจแล้วบอกว่าผมไปเดินขึ้นตึกไทยคู่ฟ้าหอบแพ้มกันมาเป็นระยะ ๆ ซึ่งตรงนี้ก็ต้องเรียนว่าผมเองได้รับการทาบตามโดยท่านอาจารย์วิชญ์ครับ แล้วก็อาจารย์วิชญ์เป็นประธานกรรมการประชาสัมพันธ์แห่งชาติ ซึ่งผมเป็นกรรมการอยู่ด้วย เรามีการประชุมที่ทำเนียบหลายครั้งทีนี้ก็ไม่ได้ทราบว่าจะแหล่งข่าวมาจากไหนก็เลยกราบเรียนที่ประชุมให้เข้าใจว่าไม่มีอะไร แล้วก็เข้าใจว่าเรื่องที่เกิดขึ้นอาจจะเป็นคนที่ไม่ค่อยหวังดีไปทำให้เราเกิดความขัดแย้งกันต้องขออภัยท่านด้วย

ประธาน : ไม่มีอะไรขัดแย้งเพราะว่าผมอ่านดูหลายเรื่อง บางเรื่องเมื่อคิดไม่ออกเขาก็คิดเองว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ มีคนตัดผู้จัดการมาให้ผมอ่าน ผมบอกว่ามันเขียนได้สนุกดีว่าผมไป pick up คนโน้นคนนี้อะไรต่ออะไร เพราะว่าเมื่อเราไม่เปิดเผยในเรื่องบางเรื่องซึ่งไม่ได้อยู่ในวิสัยที่จะเปิดเผยได้ เขาก็คงจนปัญญาเขาก็เลยคิดขึ้นมาเองอันนั้นก็เป็นเรื่องของเขา แต่ว่าที่พรรคการเมืองออกมาพูดนี้บังเอิญเราพูดเรื่องนี้กันจริงในที่ประชุม แต่ว่าในที่สุดเราก็ตกลงกันว่าเราจะไม่ทำเราทำไม่ได้ เพราะฉะนั้นบอกกับเจ้าหน้าที่ที่นั่งอยู่ที่นี้ ผมก็ไม่ว่าใครมีหน้าที่อะไรจะเคยชอบพรรคการเมืองใดก็แล้วแต่ขอให้ถือหลักว่านี่เราทำราชการนะครับ อะไรที่มันไม่ใช่หน้าที่อย่าเอาออกไปพูด เพราะว่ามันจะนำความเสียหายมาได้ แล้วก็ทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ เพราะอยู่ ๆ มันไม่มีข่าวเรื่องนี้ที่ไหนเลย อยู่ ๆ เขาก็หยิบขึ้นมาพูด ซึ่งผมก็แปลกใจว่าอยู่ ๆ ก็พูดเรื่องนี้ได้อย่างไร ในเมื่อเราก็ไม่เคยมีมติอะไรอย่างนั้นก็แปลว่ามันต้องมีคนไปบอกว่าเราพูดอะไรกัน ในนี้มีเครื่องอัดเทปวีดีโออะไรอัดมีไหม

วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

นายนาถ ดวงวิชัย : ขออนุญาตผม นาถ ดวงวิชัย ในห้องบันทึกนั้นจะเป็น
ในส่วนของกล้อง แล้วควบคุมเสียง แต่ถามว่ามีการบันทึกเทปใหม่ก็จะมีในส่วนของเจ้าหน้าที่
ที่ทำบันทึกการประชุมกับรายงานขวเลขครับ ที่มีการบันทึกเทปไว้ครับ

ประธาน : เทปที่ออกไปข้างนอกโดยตรงไม่มีใช่ไหม

นายอภิชาติ สุจริตานนท์ : ขออนุญาตเมื่อที่ผมเห็นมีถ่ายทอดสดการประชุม
ของพวกเราออกไปเพียงแต่ไม่ได้ออกไปข้างนอกสภา แต่ว่าในบริเวณสภานี้ก็มีภาพพวกเรา
ประชุมมีเสียงอะไรออกไปไม่ทราบอย่างนั้นหรือเปล่าครับ

ประธาน : มีไหม

นายนาถ ดวงวิชัย : ขออนุญาตน่าจะเพิ่มข่าว เพราะถ้าจากตรงนี้ออกไป
จะไม่มีครับ

นายอภิชาติ สุจริตานนท์ : ไม่ได้ถ่ายทุกนาทีที่เราพูดกันนะครับ

นายนาถ ดวงวิชัย : ไม่มีครับ

ประธาน : เพราะฉะนั้นถ้าอย่างไรโฆษกไปปฏิเสธหน่อยว่าไม่จริง คือเขาหาว่า
เรามาโนก็บอกเขาบอกว่าที่เขาพูดนั้นเขามาโน ในสัปดาห์ที่ผ่านมาเราทำกรอบคุยกัน
เรื่องกรอบครบหมดแล้ว ทั้ง ๑๕ กรอบ

นายประพันธ์ นัยโกวิท : คือเรื่องบันทึกการประชุมนี้ผมอยากจะขออนุญาต
แก้บันทึกการประชุมในครั้งที่ ๓ วันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๕๘ สักเล็กน้อยในบันทึกหน้า ๑๔ ข้อความ
ที่ว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งและการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิก
วุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ ขอแก้เป็นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ แล้วผมอยากจะขอหารือ
นิดหนึ่งคือในบันทึกการประชุม เวลาที่ลงบันทึกบอกว่าการแสดงความคิดเห็นไม่ทราบว่า
กรรมการท่านใด เวลาอ่านรายงานนี้ก็ติดตามด้วยความยากลำบากว่าเป็นกรรมการท่านไหนแสดง
ความเห็นทำไมไม่ใส่ชื่อไปเลย แล้วก็ถ้าเกิดไม่คลาดเคลื่อนก็มาขอแก้ ผมคิดว่ากรรมการทุกท่าน
ก็แถลงด้วยความรับผิดชอบทุกท่านน่าจะใส่ไปไหมหรืออย่างไร แต่ถ้าหากจะเขียนเป็นรายงาน
การประชุมร่วมอย่างนี้ก็ไม่เป็นไร แต่ที่นี้ที่ดูตามนี้ยังเขียนกรรมการแสดงความคิดเห็นอะไร
หลาย ๆ ท่านเลยไม่ทราบว่าใครเวลาอ่านต้องนั่งอ่านหมดของเราแถลงไว้ตรงไหน แต่ถ้าเป็นของ
ท่านประธานชัดเจนอย่างเช่นบอกว่าประธานกรรมการกล่าวว่าเขารู้มีท่านคนเดียวอะไรอย่างนี้

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

คันสนีย์ ๑/๗

ประธาน : ขึ้นอยู่กับว่าเราจะให้เขาจัดแบบละเอียดหรือจัดแบบสรุปดีจริง ๆ มันจะมีรายงานการประชุมละเอียดอีกอันหนึ่งซึ่งเขาจดชวเลข เพราะฉะนั้นรายงานที่ออกมาเนี่ยมันควรจะเป็นรายงานสรุปเอาเนื้อหาหมั้นก็น่าจะพอ เพราะว่าถ้าตัวรายละเอียดมันจะชัดเลยใครพูด พูดว่าอย่างไร ถ้อยคำเออ ๆ อ้า ๆ เขายังมีเพราะเขาจดชวเลข ซึ่งอันนั้นอีก ๒ ปีมันถึงจะเสร็จใช้ใหม่ก็แล้วแต่เราจะมิมติจะเอาอย่างไร

นายภัทร คำพิทักษ์ : คือผมว่าเนื่องจากเราไม่ได้ทำชุดเจตนาารมณโดยเฉพาะท่านอาจารย์ ผมว่าประมานนี้ก็โอเคครับ เพราะเวลาเรามาสอบทานดูเพื่อที่ว่าเราจะดูเรื่องเก่าเหมือนท่านอาจารย์ว่าเรื่องเก่าว่าอย่างไรเพื่อมีโอเดียไปเติมเอามันอาจจะช่วยได้ แต่ถ้าจะเติมให้ชัดเจนว่าใครพูดอะไรผมก็ว่าแล้วแต่ที่ประชุม

ประธาน : คือรอชุดโน้นที่จะรายละเอียดซึ่งอันนั้นเขาต้องมีอยู่แล้วเป็นรายงานที่เขาจดเขาไว้ซึ่งวันหลังเราก็เอามาใช้ได้ แต่ในขั้นนี้ผมคิดว่าถ้าจัดแบบสรุปมันสะดวกต่อเราเหมือนกันในการที่จะหยิบดูประเด็นได้ง่าย อาจจะต้องวานใครคอยดู

เลขาธิการ (นายปรกรณ์ นิลประพันธ์) : ผมขออนุญาตท่านประธาน ผมเองมีข้อสังเกตเช่นเดียวกับท่านประพันธ์พอดีพอไปอ่านข้างในแล้วนี้จะเขียนว่าของท่านประธานไม่ค่อยมีปัญหาเท่าไร แต่ของคนอื่นเวลามีเบสแล้วก็บอกว่าโดยที่คนส่วนตัวเห็นว่าไม่รู้ส่วนตัวของใครถ้าเกิดจะจัดสรุปพรรณนี้ไม่ต้องใส่ก็ได้ว่าก็เรียงไปเลยว่ามีภารกิจปรายในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้สำหรับในหน้าที่ ๕ ของครั้งที่ ๓ ผมขออนุญาตแก้ไขนิดเดียวในระบบเศรษฐกิจเสรีใน hyphen ที่ ๒ ในบรรทัดที่ ๓ แต่จะต้องคำนึงถึงเรื่องการจัดสรร allocation และการกระจาย distribution ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Musgrave and Musgrave เขาเป็นสามีภรรยา กัน แล้วก็คำว่า ปรชญาเศรษฐกิจพอเพียงจริง ๆ แล้วเขาใช้คำว่า ปรชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขอความอนุเคราะห์คราวหน้าถ้าอย่างไรปรับปรุงให้นิดหนึ่ง

ประธาน : ความจริงท่านภุมรัตน์เป็นนักคิดนักเขียนนักจำเสร็จแล้วให้ท่านดูหน่อย ท่านจะดูว่ามันครอบคลุม ถูกต้องไหม อีกวันสองวันค่อยมาก็ได้ขอความกรุณาท่านภุมรัตน์ช่วยดูหน่อยสำนวนจะได้แจ้ง ๆ เชิญ

นายธิตินันท์ เชื้อบุญชัย : ท่านประธานผมขออนุญาตเรื่องเกี่ยวกับบันทึกการประชุมครั้งที่ ๓ นี้ คือเนื่องจากว่าในวันพฤหัสบดีกับวันศุกร์ที่แล้วผมมีภารกิจที่คณะนิติศาสตร์

วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

ซึ่งปลื้มใจมาไม่ได้ ผมจะขออนุญาตเพิ่มเติมประเด็นหรือจะพูดเสริมในเรื่องต่าง ๆ ของ (๗) ซึ่งผมคิดว่าเป็นประเด็นที่ค่อนข้างสำคัญแล้วเป็นน่าจะเป็นประเด็นในการวางกรอบการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศต่อไปในภายภาคหน้า ผมมีประเด็นที่อยากจะเรียน ๒ เรื่องสั้น ๆ ลักษณะอย่างนี้ว่าประเด็นในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินเศรษฐกิจแบบเสรีของเราที่อยู่ในรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะฉบับปี ๕๐ หรือปี ๕๐ ที่ผ่านมานั้นแล้วจะมีการเพิ่มคำว่า และเป็นธรรม เข้าไปในปี ๕๐ นั้น ผมคิดว่าก็คงเป็นแนวนโยบายในการที่รัฐจะดำเนินการ แต่อีกสิ่งทีเวลาพูดถึงแบบเสรีและเป็นธรรมนั้น การใช้ประโยคสั้น ๆ ไม่สามารถที่จะให้ภาพถึงอะไรที่มันเป็นเสรีอะไรที่เป็นธรรมลักษณะอย่างนั้น ผมคิดว่าในประเด็นเรื่องของแบบเสรีและเป็นธรรมนั้นน่าจะมีการขยายกรอบในการที่รัฐจะต้องดำเนินการว่าอะไรที่จะมีลักษณะเป็นการส่งเสริมให้มีเศรษฐกิจแบบเสรีและเป็นธรรมในรายละเอียดเพิ่มเติม ส่วนเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ผมก็คิดว่าเวลาพูดหรือระบุลงไป ในรัฐธรรมนูญนั้นก็อาจจะเห็นภาพได้ไม่ชัดว่าอะไรที่เป็นลักษณะการดำเนินเศรษฐกิจตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผมคิดว่าสิ่งที่น่าจะทำนั้นก็คือพูดถึงรายละเอียดของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งจะมีการแยกเป็น ๓ เรื่องนั้นก็สรุปสั้น ๆ ว่า ๓ เรื่องให้ดำเนินการอะไรบ้างเพื่อที่ให้อำนาจกรอบในการที่พิจารณาว่าภายใต้เศรษฐกิจพอเพียงนั้นจริง ๆ ไม่ได้ขัดหรือแย้งกับระบบเศรษฐกิจเสรีเลย เพียงแต่สิ่งที่เศรษฐกิจพอเพียงนั้นน่าจะเน้นถึงเรื่องเกี่ยวกับการวางความระมัดระวังตัวไม่ทำให้มีความเสี่ยงมากเกินไปต่าง ๆ เหล่านั้น นั่นเป็นประเด็นที่ ๑ แล้วประเด็นที่ ๒ ที่ผมเห็นว่ายังไม่ได้มีการพูดในรายละเอียดซึ่งผมคิดว่ามันเป็นส่วนสำคัญในเรื่องของการส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เหล่านั้นก็คือเรื่องการวางระบบภาษีอากรของประเทศ ซึ่งผมคิดว่าน่าจะเป็นประเด็นอะไรที่ค่อนข้างสำคัญ แล้วผมคิดว่าการปฏิรูประบบภาษีอากรของประเทศนั้นน่าจะเป็นหัวใจหัวใจหนึ่งที่จะทำให้การขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศนั้นไปได้ด้วยดี ในปัจจุบันจะพบว่า มีบทบัญญัติในกฎหมายภาษีอากรหลายเรื่องด้วยกันที่สร้างความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้ประกอบการด้วยกัน และระหว่างบุคคลธรรมดา กับบุคคลธรรมดาด้วยกัน ตัวอย่างถ้าจะยกให้ง่ายแล้วก็สั้น ก็จะทำให้เห็นว่า การที่มีการยกเว้นภาษีให้กับเงินได้จากการขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์นั้นเป็นช่องทางในการที่สร้างความเหลื่อมล้ำให้กับบุคคลระดับหนึ่ง -----

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

อัมพา ๒/๑

ตัวอย่างถ้าจะยกให้ง่ายแล้วก็สั้นนั้นก็จะเห็นว่าการที่มีการยกเว้นภาษีให้กับเงินได้จากการขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์นั้นเป็นช่องทางในการที่สร้างความเหลื่อมล้ำให้กับบุคคลระดับหนึ่ง การที่ให้สิทธิประโยชน์ทางด้าน LTF RMF ต่าง ๆ เหล่านี้ก็เป็นการให้สิทธิประโยชน์กับคนที่มั่งมีมากกว่าคนที่มียรายได้น้อยส่วนหนึ่ง ตัวเลขที่ผมเคยดำเนินการมานั้นเคยคำนวณออกมานั้นคือถ้าใครมีรายได้จนถึงระดับร้อยละ ๓๕ ต้องเสียภาษีในระดับสูงสุดนั้น คือถ้าใครลงทุนเงินก้อนแรกที่เราใส่เข้าไปในการลง LTF ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นระยะเวลา ๔ ปี ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งจะทำให้ได้ผลตอบแทนจากการลดภาษีลงนี้ตลอดระยะเวลา ๓๐ ปีที่เขาลงทุนที่ย้อนคือครบปีที่ ๕ ก็ถอน แล้วก็กลับมาลงทุนใหม่นั้นจะทำให้คนคนนั้นได้รับผลตอบแทนจากการประหยัดภาษีนั้น ๕,๖๐๐,๐๐๐ บาทด้วยกัน ซึ่งนับว่าเป็นการได้ประโยชน์เกินกว่า ๒๐๐ เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป อันนี้ก็จะเป็นประเด็นที่คิดว่าน่าจะนำมาพิจารณา

อีกประเด็นนั้นจะเห็นได้ว่าเมื่อใดก็ตามที่มีการกำหนดนโยบายบางอย่างแล้วทำให้ผู้ประกอบการบางรายได้เปรียบมากกว่าผู้ประกอบการรายอื่นนั้น ตรงนั้นไม่มีกลไกของกฎหมายภาษีอากรเข้ามากำกับ ผมยกตัวอย่างเช่นเมื่อน่าจะประมาณ ๗ ปีที่แล้วที่มีการขยับราคาน้ำตาลสำเร็จรูปจากกิโลกรัมละ ๒๒ บาท เข้าใจว่าน่าจะเป็นกิโลกรัมละ ๒๒ บาทเป็นกิโลกรัมละ ๒๓ บาทนั้น ทำให้คนที่มีย่าน้ำตาลอยู่ใน stock ซึ่งเบ็ดเสร็จเข้าใจว่าน่าจะเป็น ๑๐,๐๐๐ กว่ากิโลกรัม คือหมายความว่า ๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ ตันนั้น ได้กำไรขึ้นมาทันทีประมาณ ๑๐,๐๐๐ ล้านบาท หรือ ๒๐,๐๐๐ ล้านบาทขึ้นมาได้ ซึ่งลักษณะอย่างนี้ผมมีความรู้สึกว่ามันเป็นอะไรก็ตามที่ควรจะไปดูโดยมีระบบภาษีแบบที่เรียกว่า ภาษีประเมินพิเศษ หรือในฝรั่งนั้นเขาลักษณะคล้ายเป็น windfall profits tax นั้น คือกำไรที่ได้มาโดยที่ตัวเองไม่ต้องใช้ความสามารถของตัวเองในการดำเนินการนั้น ลักษณะอย่างนี้ผมมีความรู้สึกว่าจะมีการเข้าไปจัดเก็บภาษีในกำไรในส่วนนั้น จริง ๆ ในสมัยช่วงที่มีการขึ้นราคาน้ำตาล ผมเองก็เป็นกรรมการในคณะกรรมการราคาสินค้าและบริการของกระทรวงพาณิชย์อยู่ด้วย และผมเองเป็นคนเสนอว่าก่อนที่จะมีการประกาศขึ้นราคาน้ำตาลนั้นให้ทำการสำรวจ stock น้ำตาลที่มีอยู่ทั้งประเทศนั้นว่าใครมีเท่าไรอย่างไร แล้วก็ออกพระราชกำหนดในการจัดเก็บภาษีพิเศษตรงนั้นเลย แต่ด้วยเงื่อนไขทางการเมืองนั้นไม่มีใครเขาเห็นด้วยในลักษณะอย่างนั้นนะครับ แต่ผมคิดว่าลักษณะอย่างนี้เป็นอะไรที่เราควรจะต้อง

นอกจากนั้น ผมคิดว่าประเด็นที่เกี่ยวกับการจัดสรรการใช้ประโยชน์ที่ดินหรือการจัดสรรใช้ประโยชน์ทรัพยากรของประเทศในหลาย ๆ อย่างนั้น อาจบางที่ต้องพิจารณาในเรื่องของการกระจายประโยชน์ให้ทั่วถึง สิ่งที่ผมอยากจะยกตัวอย่างนั้น เช่นเรื่องการเวนคืนที่ดินเพื่อการก่อสร้างถนน หรือการก่อสร้างทางยกระดับต่าง ๆ เหล่านั้น เวลาที่มีการก่อสร้างนั้นก็มักจะมีการเวนคืนตามแนวทางถนนแล้วก็อาจจะมีการขยายข้างไปอีกเป็นจำนวนกี่เมตร ๆ ก็ตามการที่ขยายข้างไปในลักษณะอย่างนั้นคนที่ประสบปัญหานั้น หรือว่าคนที่ได้รับความทุกข์ยากนั้นคือคนที่มิที่ดินถูกเวนคืน แต่คนที่ได้ประโยชน์นั้นคือคนที่มิที่ดินติดกับที่ถูกเวนคืน แต่ไม่ถูกเวนคืนเพราะคนเหล่านั้นจะได้ประโยชน์จากราคาที่ดินที่สูงขึ้นมาทันที แล้วก็ความสะดวกสบายที่อาจจะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตจากการที่มีทางผ่าน ผมคิดว่าในลักษณะอย่างนี้ผมเห็นว่าน่าจะมีการกำหนดเรื่องการขยายขอบเขตของที่ดินที่เวนคืนให้ออกไปอีกเป็นจำนวนหนึ่งเพื่อที่จะนำที่ดินที่ถูกเวนคืนทั้งหมดนั้นรวมทั้งส่วนที่นำไปสร้าง ก่อสร้างทางต่าง ๆ เหล่านั้นมาจัดที่ดินใหม่เพื่อที่จะแบ่งกระจายให้กับคนที่ถูกเวนคืนต่าง ๆ เหล่านั้นได้ประโยชน์เหมือนกัน คือทุกคนก็จะได้ที่ดินที่น้อยลงแต่จะได้ประโยชน์จากการที่ตัวเองจะต้องสละที่ดินในส่วนนั้นให้เป็นประโยชน์สาธารณะขึ้นมา เพราะฉะนั้นในประเด็นนี้ผมคิดว่าอยากจะเรียนเสนอว่าน่าจะนำไปพิจารณาในชั้นการร่างรัฐธรรมนูญ หรือว่าในชั้นการรับฟังความคิดเห็นนี้ด้วยครับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเรื่องการใช้ประโยชน์ของที่ดินนั้น ซึ่งที่ผ่านมาก็มักจะมีประเด็นข้อขัดข้องที่บอกว่าเวลาที่เวนคืนที่ดินเพื่ออะไรต้องระบุวัตถุประสงค์และในวัตถุประสงค์นั้นก็ใช้ได้เฉพาะตามวัตถุประสงค์นั้น วัตถุประสงค์อื่นใช้ไม่ได้เลยต่าง ๆ เหล่านั้น เพราะฉะนั้นผมคิดว่าในเมื่อเรามีโอกาสที่จะจัดทำเงื่อนไขของการใช้ที่ดินที่ดีขึ้นนั้นก็น่าจะลองพิจารณาในประเด็นนี้ ขอขอบคุณท่านประธานมากครับ

ประธาน : พวกนั้นถึงเวลาลงไปแต่ละมาตราเราคอยเตือนจะได้ใส่ แต่รู้สึกตอนหลังพัฒนามาร่างสุดท้ายเขาก็ยอมให้เวนคืนที่ดินเพื่อชดเชยที่ดินที่ถูกเวนคืนไปด้วย อันนี้ผมส่งมาให้อาจารย์บวรศักดิ์เอง เพราะว่ามันไม่เป็นธรรม เพราะว่าคนหนึ่งเสียหมดตัว อีกคนหนึ่งรวยขึ้นมาทันตาเห็น เพราะที่อยู่ริมถนน เพราะฉะนั้นก็ให้เวนคืนเพื่อไปอีกหน่อยแล้วก็เอาที่ของคนนั้นมาแบ่งให้กับคนที่เสียมันจะได้ win win ด้วยกัน แต่ว่าในทางปฏิบัติยังยากที่จะทำ เพราะว่าเราเคยกำหนดเรื่องทำนองนี้เอาไว้ แล้วพอถึงให้เก็บสตางค์จากคนที่ได้ประโยชน์เอาไปชดเชยคนที่เสียประโยชน์ ในทางปฏิบัติแล้วไม่เคยทำ แม้แต่กฎหมายเวนคืนที่ดินที่เป็นตัวหลักก็ไม่ได้แก้

ยังไม่มีใครหยิบขึ้นมาทำจริง ๆ เพราะฉะนั้นกลไกในการที่เราจะเขียนต่อไปในวันข้างหน้าในเรื่องที่
มาตรการต่าง ๆ เรากำหนดมันจะต้องมี sanction ควบคู่กันไปเกือบจะทุกเรื่องในเรื่องที่สำคัญ
เมื่อวันก่อนเราคิดออกว่าวินัยการเงินการคลังถ้าเขาไม่ออกกฎหมายจะทำอย่างไร เราก็บอกว่า
ถ้าไม่ออกกฎหมายก็ให้ทำได้เท่านี้ ก็อยากทำก็ทำไปผมคิดว่าอันนี้จะได้ผล แล้วในที่สุดระดมกันทำเลย
ไม่อย่างนั้นรัฐบาลเขาก็ตีกินเรื่อย ๆ ไป แต่ว่าตรงนี้เดี๋ยวต้องคอยจำไว้ เพราะว่าเดี๋ยวพอถึงเวลาตอน
แต่ละมาตราและกลุ่มจะต้องลงลึกในรายละเอียด ตอนที่ผมเข้ามาเขาก็ถามเล่าให้ฟังเสียก่อนว่า
เขาถามในเรื่อง sanction ผมก็ยกตัวอย่างอันนี้ให้ฟัง แล้วก็บอกเขาบอกว่าที่เคยกลัวว่าเวลา
จะไม่พอนี้หลังจากทำงานกับกรรมการมา ๑ อาทิตย์ ผมพบว่ากรรมการทั้งหมดนี้น่ารักมาก
ไม่มีใครพูดเย็นเยื่อ พูดเพียงเท่าที่จำเป็นแล้วก็ถึงจะมีความคิดแตกต่างกันแต่ก็ไม่ถึงกับแย้งกัน
แล้วก็สามารถหยิบฉวยเอาขึ้นมาใช้ได้หมดในทุกเรื่องทุกราวคือเป็นประโยชน์ต่อการที่นั่งพูดคุยกันมาก
ก็ให้สัมภาษณ์ไปอย่างนั้นแล้ว

ท่านที่ปรึกษาอีกท่านหนึ่งมาแล้ว คุณกาญจนารัตน์ สิริโรจน์ ที่เขาบอกว่ากระป๋องมือหนึ่ง
ในการเขียนรัฐธรรมนูญคือคนนี้ ขอบคุณมากครับที่รับเป็นที่ปรึกษา เมื่อกี้ผมลืมบอกอีกเรื่องหนึ่ง
อาจารย์นิติพันธุ์ ในฐานะเป็นประธานทำโพลด้วยใช่ไหมครับ อยากจะให้อาจารย์เชิญผู้ที่ทำโพล
ดัง ๆ ทั้งหลายเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นนิด้า ดุสิต หรือ เอแบค หรือใครก็อีกแล้วแต่เถอะเชิญเขามาคุย
หน่อยได้ไหม แล้วก็ถามเขาถึงวิธีการในการทำโพลเพื่อที่เราจะได้รู้รายละเอียดว่าในการทำโพล
แต่ละครั้งหนึ่ง ถ้าเราต้องการให้กระจายในพื้นที่ในลักษณะที่จะมีคำถามตอบไม่ใช้ใช้โทรศัพท์
มันจะต้องใช้เวลานานเท่าไร แต่ละครั้งจะต้องใช้เงินเท่าไร เพื่อที่จะได้เตรียมไว้พอถึงจุดจุดหนึ่ง
เมื่อเราสงสัยเรื่องใด เราจะประกาศว่าเราจะทำโพลเรื่องนี้ แล้วก็ลองถามเขาว่าเขาพร้อมกันทำได้ไหม
เพื่อจะได้ให้ประชุมด้วยกันเป็นคณะทำงาน แล้วก็ใช้กลไกของแต่ละคนไปหรือจะอย่างไรก็ลอง
คุยกับเขาดูว่าอย่างไรถึงจะดี แต่ว่าก็ต้องรีบคุยกับเขาหน่อยเชิญครับ

นายนิติพันธุ์ เชื้อบุญชัย : ผมเข้าใจว่าจะเป็นงานของคณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์
และสำรวจความคิดเห็นของประชาชน แต่ว่าในมติที่ประชุมเมื่อเช้าของคณะอนุกรรมการ
รับฟังความคิดเห็นนั้นคิดว่าในส่วนลักษณะอะไรที่เป็นงานโดยตรงนั้น คณะอนุกรรมการรับฟัง
ความคิดเห็นนั้นจะเข้าไปเสริมด้วยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับในส่วนนั้น เพราะว่าในส่วนนี้นั้น
อนุกรรมการประชาสัมพันธ์และสำรวจความคิดเห็นของประชาชนอาจจะเป็นคนที่ดูแลในอันดับแรก
แต่ว่าคณะอนุกรรมการชุดนี้ก็เข้าไปเสริมด้วยเช่นเดียวกันนะครับ

วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

ประธาน : ชุดใครเป็นประธานชุดประชาสัมพันธ์

นายประพันธ์ นัยโกวิท : ชุดท่านชาติชาย

ประธาน : ครับ

นายประพันธ์ นัยโกวิท : จะเป็นชุดคณะกรรมการประชาสัมพันธ์และสำรวจความเห็นของประชาชน ซึ่งท่านอาจารย์ชาติชาย ณ เชียงใหม่ เป็นประธานครับ

ประธาน : ท่านอยู่ด้วยใช่ไหมครับ

นายประพันธ์ นัยโกวิท : ผมอยู่ด้วย แต่ว่าท่านชาติชายเป็นประธาน แล้วก็ท่านอาจารย์ชาติชายนี่ท่านเป็นผู้ที่ชำนาญเรื่องการทำโพล ซึ่งท่านมีประสบการณ์มาก แล้วท่านก็ได้พูดแล้วครับว่าเรื่องโพลดังต่าง ๆ เหล่านี้ท่านก็จะประสานมานะครับ

ประธาน : เชิญเขามาคุย จะตั้งเขาเป็นอนุกรรมการร่วมด้วยก็ได้หรืออย่างไรก็แล้วแต่ เขาจะได้มีส่วนร่วม

อีกอันหนึ่งก็คือว่าไม่รู้ของคณะไหน ผมก็พยายามฟังวิทยุกรมประชาสัมพันธ์ว่าเขาจะบอกสื่อข่าวของเราที่บอกให้ประชาชนส่งความคิดเห็นมาบ้างไหม ก็ฟังมาหลายวันเขาก็ไม่พูดสักที ผมนึกว่าเราอาจจะต้องขอความร่วมมือกับเขาว่าเราอาจจะเขียนข้อความอะไรสั้น ๆ ให้เขาพูดทุกช่วงข่าวของเขา คือจะมาโยนกลองให้เรา ๒๑ คนรับผิดชอบหมดไม่ได้ทุกคนก็ต้องช่วยกันคิด คิดอะไรออกก็ได้บอกมาเราก็จะได้เอามาเดินหน้าสานต่อ แต่ว่าเวลาที่เราพูดไปมันก็ยังกระจายไปยังไม่ทั่ว เพราะฉะนั้นถ้าใช้วิทยุกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งปกติตอนเช้า ๆ เย็น ๆ คนฟังกันเยอะอยู่ ให้เขาใส่ลงไปหรือ Thai PBS ก็ช่วย ก็เป็นของรัฐนะ ช่อง ๑๑ ก็ของรัฐ ช่อง ๙ ถึงจะเป็นของรัฐแต่เป็นธุรกิจแล้ว เพราะฉะนั้นเราก็อาจจะไปยุ่งกับเขาไม่ได้ แต่ขอเขาบอกว่าขอให้เขาช่วยทำตัววิ่งให้เราหน่อยได้ไหม หวังว่า Thai PBS เขาคงไม่คิดว่าเป็นการแทรกแซงสื่อ เพราะว่าถ้าสื่อมีไว้แล้วทำสิ่งเหล่านี้ไม่ได้ก็ไม่มีอะไรทำ

นายประพันธ์ นัยโกวิท : ขออนุญาตท่านประธานครับ ก็ในส่วนนี้ในทางคณะกรรมการประชาสัมพันธ์และสำรวจความคิดเห็นของประชาชนก็ได้คุยกันอยู่ เพราะว่าในคำสั่งของ คสช. นี้ก็ระบุอยู่แล้วว่าให้ทางรัฐบาลนี้ช่วยนะครับ เพราะฉะนั้นก็คงสามารถที่จะแจ้งไปทางรัฐบาลได้ว่าขอให้ช่วยประชาสัมพันธ์ในส่วนนี้ด้วยนะครับอย่างที่ท่านได้บอกที่ประชุมตรงนี้

ประธาน : ตรง ๆ เลยได้ไหม

วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

นายประพันธ์ นัยโกวิท : ไม่ต้องรอครับผมว่าถ้าอาจารย์อมร ถ้าคุยกับท่านแล้วนี้ ผมคิดว่าเราก็พูดแล้วน่าจะจะมีการสรุปย่อพวกประเด็นต่าง ๆ ที่ให้สื่อเพื่อเขาจะไปออกถ่ายทอดได้ ไม่อย่างนั้นเขาไม่มีข้อมูล ทีนี้เรื่องตัววิ่ง เรื่องประชาสัมพันธ์ส่วนนี้ผมว่าให้ส่งความคิดเห็นผมว่า เดี่ยวท่านอาจารย์อมรก็อยู่ในชุดนี้ด้วยจะทำเรื่องให้ท่านประธานแจ้งไป

ประธาน : หากำพูดตึงตูดใจหน่อยสั้น ๆ ไม่ยาว

นายประพันธ์ นัยโกวิท : แจ้งไปที่รัฐบาลให้ช่วยประสานงาน ช่วยประชาสัมพันธ์ ในส่วนนี้จะอย่างไรครับ

ประธาน : ทีนี้อีก ๒ เรื่องที่ก่อนจะลงมือทำงาน อยากถามความเห็นพวกเราว่า การร่างรัฐธรรมนูญนี้ทำได้ ๒ อย่าง

อย่างที่ ๑ ก็คือว่าหยิบฉบับใดฉบับหนึ่งมาแล้วก็ลอกไปตามนั้น ส่วนใหญ่ก็จะลอก เล่มท้าย ๆ เล่มปีหลัง ๆ ซึ่งถ้าทำอย่างนั้นก็ไม่น่าจะดีกว่าไม่นาน ซึ่งมาตัด ตัดมาตราขึ้นมาปะ ปะ ปะ ซึ่งคนเขาก็เริ่มปรามาสเราว่าเราตัดปะผุคงไม่มีอะไรใหม่ ก็มานั่งคิดว่าแทนที่จะเขียนอย่างนั้น เราเขียนขึ้นใหม่ได้ไหม แล้วก็

อย่างที่ ๒ ถ้าเขียนขึ้นใหม่ในลักษณะที่มีอัตลักษณ์ของคณะกรรมการชุดเรา แต่ว่า จะต้องครอบคลุมทุกอย่างที่เคยมี หรือที่สมควรจะต้องมี แต่ว่าเขียนใหม่ เขียนแบบเป็นรัฐธรรมนูญ จริง ๆ แบบสากลเขาเขียนคือสั้น ๆ ผมก็บอกผู้สื่อข่าวก่อนเข้ามาบอกว่านี่ผมจะมาถามว่าจะเขียน อย่างไร แล้วเดี๋ยวพอตกลงอย่างไรแล้วนี่เขาก็บอกมาว่าให้โฆษกช่วยออกไปแถลงด้วย ผมก็บอกว่า โอเคเดี๋ยวผมจะมาถามให้ เชิญคุณอัชพรครับ

นายอัชพร จารุจินดา : ก็ลองดูอย่างที่ท่านประธานได้กรุณาแนะนำนะครับ ก็ไปลองยกร่างมาในร่างเบื้องต้น โดยเฉพาะหมวดว่าด้วยสิทธิเสรีภาพลองร่างแบบใหม่ คือ กลับหลักเลย รัฐธรรมนูญเดิม ๆ ที่ผ่านมาบอกว่าไปเขียนขึ้นต้นว่าสิทธิเสรีภาพจะเกิดขึ้นได้ เมื่อรัฐธรรมนูญนี้กำหนดเขียนเป็นลักษณะให้เข้าใจอย่างนั้น เพราะฉะนั้นมันถึงได้มีเรื่องต่าง ๆ เพิ่มเข้ามา ๆ ทุกครั้งที่มีการร่างรัฐธรรมนูญ คราวนี้ลองเขียนกลับหลักเป็นแบบเดียวกับของสากล ก็คือถือหลักว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพมาแต่กำเนิด ถ้าจะจำกัดสิทธิอะไรรัฐธรรมนูญนี้จะบอกให้ว่า ขอบเขตในการจำกัดสิทธิเป็นอะไร เสร็จแล้วก็ลองเขียนมาใหม่โดยแต่ละมาตราก็จะเขียนบทสั้น ๆ แต่หลักการวิธีการไม่เขียน ฝ่ายเลขานุการคงนำเสนอแนะครับว่าถ้าแนวนี้ได้คือจะเขียนใหม่ แต่ดูแล้วก็ครอบคลุมของเดิมเรื่องเดิม ๆ ทั้งหมด แต่ว่าเขียนไว้จบอยู่ที่แค่สิทธิเสรีภาพก่อน

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

อัมพา ๒/๖

เพื่อดูก่อนว่าจะไปแนวนี้ไหม แล้วหมวดอื่น ๆ ก็จะมาตาม ก็คิดว่าถ้าลักษณะนี้รัฐธรรมนูญน่าจะสั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแต่ละมาตราจะสั้นที่ผ่านมาในแต่ละมาตราเกือบหน้าอย่างนั้น คนอ่านก็อ่านไม่ไหว จะพยายามออกมาในรูปแบบนี้ท่านครับ

นายประพันธ์ นัยโกวิท : ขออนุญาตครับ

ประธาน : เชิญครับ

นายประพันธ์ นัยโกวิท : คือความจริงในช่วงแรก ๆ ก็เคยพูดกันว่าเราก็จะดูในรัฐธรรมนูญในหลาย ๆ ฉบับ จนถึงรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๑๗ นี้ แล้วก็คิดกันตอนนั้นว่าถ้าไปเอาฉบับใดฉบับหนึ่งอย่างเช่นจะไปเอาฉบับที่ตกไปแล้วมาปรับปรุง ต่อ ชิด ปะ อะไรอย่างนี้มันเขียนยาก เหมือนกับที่ทางอัยการตรวจร่างสัญญาที่ต้องตรวจตามสัญญาที่หน่วยงานส่งมานี้จะครบ เขียนยากครับ ความจริงยกร่างใหม่่ง่ายกว่าเสร็จเร็ววันจะครับ ผมเห็นด้วยว่าน่าจะใช้แบบที่ ๒ คือเขียนใหม่แต่เอาหลักการในฉบับต่าง ๆ มาให้ตกผลึก แล้วเขียนยกร่างใหม่ ตั้งชื่อหมวดหมู่ วางโครงสร้างใหม่จะเขียนง่ายกว่าผมเห็นด้วยว่าน่าจะเป็นแบบที่ ๒ ครับ

นายอภิชาติ สุจริตานนท์ : เรียนท่านประธาน ผมขออนุญาตครับ ผมก็เห็นด้วยครับว่าน่าจะยกร่างใหม่ให้สั้น ๆ ไปเลยครับ ขอขอบคุณครับ

ประธาน : ท่านมีความคิดเห็นเป็นอย่างไร เชิญสุพจน์ครับ

นายสุพจน์ ไข่มุกด์ : ท่านประธานครับ อันหนึ่งที่เราควรคำนึงคือหลักความเป็นสากลนี้ครับ หลักความเป็นสากลนี้เราต้องมานั่งจับประเด็นใหม่ครับว่าความเป็นสากลที่จะปรากฏในร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้มันประกอบด้วยอะไรบ้าง เมื่อเข้านี้ผมก็คุยกับคุณปกรณ์ ที่หนึ่งว่าให้คุณปกรณ์ช่วยเรียนท่านประธานได้ไหมว่า ผมมีความคิดว่าเราน่าจะเอารัฐธรรมนูญทั่วโลกมาครับ แต่จะจำกัดเฉพาะที่เป็น monarchy เป็นระบบการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ในยุโรปก็ ๒ ประเทศ ในอาเซียนก็ ๒ ประเทศ เอามาดูว่าหลักของเขาที่มันตรงกันระหว่าง ๖ ประเทศ ๗-๘ ประเทศนี้มีอะไรบ้าง แล้วเรามาดูว่าเราจะเอามาบรรจุนี้แล้วเราจะเขียนอย่างไรให้รู้สึกว่ามันมีความเป็นสากล ในขณะเดียวกันแล้วก็คำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของไทยด้วยนะครับ เราก็จะได้ความคิดที่อื่นหนึ่ง แล้วก็ก็เป็นไปตามที่ท่านอัครพุดนะครับว่าเราเขียนกลับอีกทางหนึ่ง เรามาดูว่าหลักที่ว่าที่เราจะถือว่าพอเป็นความสากลนี้ในระบบการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขนี้เขาพูดอะไรบ้าง เราก็อาจจะได้อะไรที่แปลกใหม่ขึ้นมาโดยไม่ต้องไปเรียงของเก่าเลย ก็ขออนุญาตเรียนท่านนี้ครับ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

อัมพา ๒/๗

ประธาน : เชิญครับ

นายเชียรชัย ณ นคร : อยากจะสนับสนุนพี่อ้อพร เพราะว่าที่พูดเมื่อสักครู่นี้ผมว่า มันน่าสนใจอยู่ตรงที่ว่าเวลาเราพูดถึงเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่เขียนมาเดิมนี้นั้นเหมือนกับว่าเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ผมเคยอ่านในบทความอยู่อันหนึ่งพูดถึงเรื่องของ People vs Citizen แล้วบอกว่า Which one are you คนเขียนก็คือเป็นอเมริกันนะครับ ดูจากรัฐธรรมนูญอเมริกัน แล้วก็พูดทำนองว่าถ้าเกิดพูดคำว่า ประชาชน นี้ จริง ๆ แล้วมันอยู่เหนือรัฐด้วยซ้ำไป แต่ถ้าเป็น citizen พลเมืองนี้มันอยู่ under รัฐโดยการเกิด หรือไม่ก็ดูการแปลงสัญชาติ เพราะฉะนั้น ถ้าเกิดเราพูดถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนก็คงจะไม่ใช่เป็นลักษณะที่ว่าถูกจำกัดโดยกฎหมาย คือการจำกัดโดยกฎหมายนี้อาจจะเป็นการจำกัดเพื่อให้มีความเป็นพลเมืองที่ต้องดำเนินการตามเงื่อนไขที่รัฐกำหนดทำนองนั้น อันนี้อาจจะปรับวิธีคิดกับที่ร่างปี ๒๕๕๘ ที่พูดถึงพลเมืองเป็นใหญ่ นะครับว่าตัวบทความที่อ่านนี้ผมค่อนข้างจะสนใจวิธีคิดของเขา เพราะว่าเขาก็จัดลำดับชั้น เขาก็จะให้ประชาชนมาก่อน state แล้วก็ under state ก็คือ citizen แต่ประเด็นที่พูดนี้ไม่ได้ต้องการไป debate ว่า citizen หรือ people แต่ว่าอยากจะสนับสนุนท่านอ้อพรพูดว่าถ้าเกิดลองนึกในมิติที่พูดแล้วนี้ถ้าเกิดว่าลองเขียนในลักษณะที่ว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชนนี้ไม่ใช่เป็นเงื่อนไขอย่างรัฐธรรมนูญกำหนดว่าใครควรจะมีสิทธิเสรีภาพอย่างไร แต่ถ้าเรายอมรับว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นพื้นฐานของสิทธิตามธรรมชาติหรืออะไรก็แล้วแต่นี้ก็อาจจะเป็นแนวคิดหนึ่งครับ ขอขอบคุณครับ

ประธาน : เอารูปแบบรัฐธรรมนูญก่อน อย่าไปลงรายละเอียด อาจารย์อุดม มีความคิดเห็นอย่างไร เชิญครับ

นายอุดม รัฐอมฤต : กราบเรียนท่านประธานครับ ผมได้เสนอความคิดตอนครั้งแรกที่ประชุมว่าอยากเห็นรัฐธรรมนูญที่กระชับ อันนี้คือเป็นความตั้งใจตั้งแต่ต้น เพราะว่าผมเห็นรัฐธรรมนูญในฉบับหลัง ๆ คิดว่าตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ เป็นต้นมานี้ เราไม่ได้เขียนรัฐธรรมนูญนะครับ เราเขียนคำอธิบายสิ่งที่เราต้องการมันไม่ใช่หลัก มันทำให้บางทีพอเราเขียนคำอธิบายไปแล้วนี้ มันก็เกิดความเข้าใจที่แตกต่างกัน เพราะเหตุที่ว่าแนวคิดของแต่ละท่านเวลาไปอภิปรายคำคำหนึ่ง ก็เห็นเหมือนกันบ้างต่างกันบ้าง อาจจะเป็นด้วยเหตุอย่างที่ผมได้เคยนำเรียนว่าเป็นเพราะว่า เรากลัวว่าผู้ที่เป็นตรากฎหมายลูกจะมีแนวคิดที่แตกต่างจากคนร่างรัฐธรรมนูญแล้วก็ไปเขียนอะไร

วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

ตามใจตัวเอง หรือว่าเกือบอาจจะบอกว่าตีความรัฐธรรมนูญหรือว่าไปเขียนอะไรที่ขัดแย้งต่อสิ่งที่ผู้ร่างรัฐธรรมนูญต้องการเลย ผมจึงเห็นว่าการเขียนรัฐธรรมนูญโดยคำนึงถึงหลักนี้น่าจะเป็นสิ่งที่สากลเขารับกัน แต่ว่าในขณะที่เดียวกันเพื่อเป็นหลักประกันให้กับประชาชนนี้ผมก็ยังคงคิดว่าในฐานะที่เราอาจจะถูกต่อว่าก็ได้ว่าเขียนอย่างนี้เท่ากับเราปล่อยให้คนที่จะมาถืออำนาจต่อไปไปตีความเอาเองผมก็ยังอยากเห็นว่าเรามีทั้ง ๒ อย่าง คือทั้ง ๒ อย่างในที่นี้หมายความว่า

ส่วนที่ ๑ ผู้ร่างรัฐธรรมนูญก็ต้องเก็บเจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายที่กระชั้นนั้นไว้ด้วย คือผมยังมีความเห็นว่าอาจจะหมายถึงการมีรัฐธรรมนูญ ๑ ฉบับ กับ

ส่วนที่ ๒ ก็เป็นเจตนารมณ์หรือเป็นส่วนที่ว่าด้วยข้อที่ผู้ร่างรัฐธรรมนูญเห็นในส่วบทบัญญัติเหล่านี้ อันนี้คือเป็นความคิดในเบื้องต้นนะครับว่าถ้าเราจะทำงานเหล่านี้โดยที่ไม่มีคนมาบอกว่าเท่ากับเราพูดสั้น ๆ นะครับ แล้วต่อไปคนจะไปเขียนอย่างไรก็ได้นี่ ตรงนี้ผมก็เป็นห่วงอยู่เหมือนกันนะครับว่าเวลาเราเขียนสั้นจะมีปัญหาว่าคนไปตีความในทางที่แตกต่างได้ จึงมีข้อเสนอว่าถ้าจะเป็นไปได้ก็อยากจะขอให้มีส่วนที่เป็นส่วนประกอบของรัฐธรรมนูญ ซึ่งแน่นอนคงไม่ได้หมายถึงพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่อยากจะเห็นว่าเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ที่เขียนโดยกระชั้น แล้วในมาตราหรือบทบัญญัตินั้นมีอะไรที่ซ่อนอยู่ มีอะไรที่เราอยากจะเห็นในอนาคตข้างหน้า ขอขอบคุณครับ

ประธาน : เชิญครับ

นายเอียรชัย ณ นคร : นิดเดียวครับ เมื่อกี้ไม่ได้พูดประเด็นเรื่องควรเขียนสั้นหรือยาว แต่ว่าคือจริง ๆ วันนี้ผมเข้าใจว่าถ้าดูจากพัฒนาการในปี ๒๕๑๗ มันเขียนยาวขึ้นเรื่อย ๆ เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ นะครับ แต่ว่าโดยข้อเท็จจริงนี้มันมีสิ่งที่จะต้องคำนึงอยู่บางมุมเหมือนกัน สมมุติว่าเขียนสั้นในหมวดสิทธิเสรีภาพ สมมุติ นะครับ กลับมา rewrite ใหม่เหมือนที่ท่านอัครพรพูดนี้ จริง ๆ แล้วเราก็ยังไม่เคยมีการรวบรวมข้อมูลเป็นขึ้นเป็นอันเท่าไรนักนะครับว่าแต่ละเรื่องของสิทธิเสรีภาพที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้มันมีกฎหมายลูก guarantee ไปแล้วเท่าไรนะครับ จริง ๆ แล้วสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่อธิบายได้ในเรื่องของรายละเอียด เช่น เวลาเรา guarantee สิทธิเสรีภาพในเรื่องใดเรื่องหนึ่งไป ถ้าเราไปดูว่ามีกฎหมายลูกในเรื่องการประกอบหรือไม่ อันนี้คือตัวรายละเอียด แล้วสิ่งไหนที่เกิดขึ้นภายใต้การบังคับใช้ สมมุติว่าเราเขียนสั้น แต่ว่าบริบทก็คือมีกฎหมายลูก สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตต่อไปก็คือว่าถ้าเกิดมีคน question ขึ้นมามันก็จะเกิดบริบทของการตีความเพราะกฎหมายลูกนั้นขัดกับหลักการในรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งหมายความว่าเวลาเราเขียนสั้นนี้

ในเชิงหลักการมันต้องมีความชัดเจนแน่นอนหรือว่าจริง ๆ แล้วมันควรจะยืดหยุ่น อันนี้ก็ต้องไปคิดอีกทีหนึ่ง แต่ผมเชื่อว่าสิทธิเสรีภาพส่วนใหญ่ที่เขียนอยู่ในรัฐธรรมนูญไม่ว่ารัฐธรรมนูญฉบับหลัง ๆ มา ก็แล้วแต่ มีกฎหมายลูกรองรับเกือบหมดแล้วนะครับ อย่างเช่นข้อมูลส่วนบุคคลนี้ ตอนนี้อาจจะยังไม่มี พ.ร.บ. เต็มรูปแบบก็กำลังจะมี พ.ร.บ. เกิดขึ้นอะไรทำนองนั้น คล้าย ๆ อย่างนั้นนะครับ หรือสื่อมวลชนเองนี่ก็จะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อรองรับอยู่ในระดับหนึ่งอยู่นะครับ อาจจะมีข่าวเรื่องของวิชาชีพสื่อหรืออะไรก็แล้วแต่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผมคิดว่าลองเขียนที่เป็นเอกลักษณ์ใหม่ตามที่ท่านประธานพูดนี้ผมว่าก็น่าสนใจนะครับ แล้วก็ตัวอย่างที่ท่านอัครพยกขึ้นมาถ้าเกิดในเรื่องของสิทธิเสรีภาพเองผมคิดว่ามีคำอธิบาย ส่วนอื่นเป็นเรื่องของกฎเกณฑ์กติกา ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางการเมืองนะครับ ซึ่งผมคิดว่าตรงนั้นเองก็อาจจะต้องมาดูอีกทีหนึ่งว่าจะเขียนอย่างไรให้ใหม่ครับ เพราะว่าหลายประเทศเวลาเขียน เรื่องนี้ก็เขียนเพียงสั้น ๆ นะครับ ของเราอาจจะเขียนยาวหน่อยหรืออะไรก็แล้วแต่ ก็เป็นความเห็นเบื้องต้นนะครับที่ว่าถ้าจะเป็นเอกลักษณ์ของคณะกรรมการชุดนี้ได้ก็น่าจะดีครับ

นายภัทร คำพิทักษ์ : ท่านประธานครับ คือผมคิดว่ารัฐธรรมนูญถ้าหลักการแจ่มชัดนะครับ คือการแบ่งแยกอำนาจชัดเจน การยึดโยงกันชัดเจน ความเห็นของคนในชาติก็จะชัดเจน ระเบียบวินัยหรือว่าการแบ่งหน้าที่ว่าใครเป็นของใครนี่ก็จะมีชัดเจน แต่ถ้าเราเขียนรุงรังมากเกินไปมันก็จะสะท้อนปัญหาของคนในชาติเรา ซึ่งมันอาจจะใช้ได้ชั่วคราวชั่วคราว คือผมคิดว่าฟังจากที่ท่านอาจารย์พูดก็ดี โดยเริ่มต้นท่านอาจารย์พูดตั้งแต่ครั้งแรกว่าไม่อยากทำรัฐธรรมนูญให้เป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ พวกเราเห็นภาพนะครับ แล้วที่ท่านอัครพุดเมื่อสักครู่นี้ผมว่าถ้าเรามีการวางหลักในแต่ละเรื่องนะครับ ผมชอบที่ท่านอัครพุดเมื่อสักครู่นี้นะครับมันมีมาตั้งแต่เกิด พอหลักอันนี้มันจำหลักลงไปอยู่ในหัวใจจิตหัวใจของคนนะ จิตวิญญาณของคน ความศักดิ์สิทธิ์ของรัฐธรรมนูญ สิ่งเหล่านี้มันจะเกิดขึ้นตามมา แต่ว่าที่ผ่านมามาหลักอันนี้ไม่มีความชัดเจน ที่นี้ผมว่าถ้าในแต่ละเรื่องเราวางหลักลงไปเสียให้มันถูกต้อง ผมเชื่ออย่างที่ท่านพระพุทเจ้าว่า คือว่าถ้าสัมมาทิฏฐิถูกแล้วอย่างอื่นก็ต้องถูกตามไปหมด ผมคิดอย่างนั้นนะครับ

อันที่ ๒ ก็คือว่าถ้าเขียนในลักษณะที่ไม่เยิ่นเย้อมากนักผมว่ามันลดความขัดแย้งได้ครับ อันนี้เป็นประเด็นสำคัญเลย เพราะว่ายิ่งถ้าเราไปเขียนเยอะนะครับ เยิ่นเย้อไปโอกาสขัดแย้งแล้วก็ก่อให้เกิดความขัดแย้งนี่จะมีสูงนะครับ

วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

อันถนัดมากก็คือว่าการวางหลักต่าง ๆ มันก็เป็นการวันก่อนเราพูดถึง norm รัฐธรรมนูญ มันเป็นการ set norm ในสังคมเหมือนกัน ฉะนั้น ถ้าเราวางหลักแบบนี้ก็เท่ากับเราวาง norm ในสังคม ที่นี้ถนัดมากก็คือว่าผมคิดว่าถ้าเราวางหลักลักษณะนั้น แล้วความขัดแย้งน้อยมันมีโอกาที่จะอยู่ยาวได้ ผมมองอย่างนั้นคือถ้าทำรัฐธรรมนูญสักฉบับหนึ่งแล้วมันมีโอกาที่จะใช้กันแล้วทุกคนสบายใจ ที่เหลือบางส่วนให้เป็นไปตามกฎหมายของเขามีการตีความโดยศาล ถ้าเรื่องไหนไม่ชัดเจนเข้าสู่กระบวนการต่าง ๆ ช่องทางที่มันจะไปในเรื่องที่มันจะควรจะเป็นไปนี้ ผมว่าเราก็ช่วยพัฒนาระบบสิ่งเหล่านั้นให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นในสังคมด้วย ศาลก็จะเข้มแข็ง กต. ก็เข้มแข็ง อะไรก็จะเข้มแข็ง เพราะว่ามันมีทางไปของมัน แต่ถ้าเกิดว่าเราเอาทุกอย่างทุกอย่างมาใส่ไว้ในรัฐธรรมนูญมันก็จะพูดถึงเรื่องความเป็นธรรมและไม่เป็นธรรมขึ้นมา จะพูดถึงว่ารัฐธรรมนูญของเราจะมีจุดมุ่งหมายที่จะไปเล่นงานใครหรือไม่ไปเล่นงานใครมันก็จะเป็นเรื่องเป็นราวไปอีกเป็นไป อีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งผมคิดว่าถ้าทำเสียอย่างนี้มีหลักที่ชัดเจนแล้วผมว่าเราก็มีนวัตกรรมอย่างที่ท่านอาจารย์มีช่วยคิดวันก่อน เรื่องงบประมาณทำได้เท่านี้ เพราะฉะนั้นคุณจะต้องมาทำต่อ ผมว่าเราคิดออกแล้วว่ามันจะมีกระบวนการอะไรที่จะทำให้เขาเร่งทำ แทนที่เราพยายามเขียนมาหลายฉบับว่าคุณจะต้องทำโน่นทำนี่ แต่เขาไม่ทำผมว่าวิธีการที่ทำอย่างนี้มันจะลดความขัดแย้งแล้วประเทศน่าจะเดินหน้าได้จากกระบี่มือหนึ่งของท่านอาจารย์มาแล้วก็ต้องถามกระบี่มือหนึ่งของท่านอาจารย์ท่านร่างมาหลายฉบับแล้ว

ประธาน : เชิญครับ

นายอัชพร จารุจินดา : อธิบายเพิ่มเติมนิดหนึ่งว่าตอนที่เราเริ่มลองตัดสินใจที่จะเขียนแบบสั้นก็นึกอยู่ในใจเหมือนกันว่าสิ่งที่กรรมการจะต้องตอบคำถามกับสังคมค่อนข้างเยอะ ถามคุณกาญจนารัตน์ดูว่าร่างรัฐธรรมนูญที่เขียนมาตั้งแต่ปี ๕๐ กับปัจจุบันเขียนด้วยความอึดอัดใจของคนร่างจริง ๆ เพราะมันเกิดจากสิ่งที่สังคมเรียกร้อง เพราะเขาไม่ได้รับอะไรจากรัฐสิ่งที่รัฐจะควรทำเขาก็เลยนึกว่าเอาไปใส่ในรัฐธรรมนูญเพื่อบังคับให้เกิดให้ได้ ที่นี้พอเราถอดออกมันจะต้องตอบเจ้าของอันนั้น ยกตัวอย่างเช่นองค์กรคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นอิสระนี่ ถ้าไม่เขียนเพราะว่าบอกว่าเป็นวิธีการมันไม่ใช่หลักการ มันก็คงจะต้องมีข้อเรียกร้องมาซึ่งอาจจะต้องอธิบายอะไรค่อนข้างเยอะ แล้วก็อาจจะเกิดความไม่พอใจรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นได้ เพราะไม่มีเรื่องของเขาอยู่ในรัฐธรรมนูญที่เขาเคยขอไว้ อันนี้ก็กังวลใจอยู่เหมือนกันคงต้องช่วยกันคิดถึงเรื่องนี้ให้หนัก ๆ เหมือนกัน

ประธาน : ที่ปรึกษามีอะไรจะพูดไหมครับ

นางกาญจนารัตน์ ลีวีโรจน์ : กราบขอบพระคุณท่านประธาน ดิฉัน กาญจนารัตน์ ลีวีโรจน์ รัฐธรรมนูญทุกฉบับที่ได้รับมอบหมายให้ไปช่วยยกร่างมานี้ เบื้องต้นผู้ร่างก็มีเจตนาอยากเขียนให้สั้นกระชับมีเฉพาะหลักการที่สำคัญ ๆ ที่แต่พอลงมือเขียนไปจริง ๆ อย่างที่ท่านอัครพกรกล่าวเมื่อสักครู่นี้หลายกลุ่มหลายฝ่ายถ้าไม่เห็นสิ่งที่ตนเองประสงค์อยากจะได้ก็จะมีความรู้สึกว่าไม่มีหลักประกันเพียงพอ ไม่มีความมั่นใจเพียงพอว่าสิ่งเหล่านี้จะได้รับการรับรองเพื่อเอาไปยึดถือปฏิบัติตามต่อไป ทำให้รัฐธรรมนูญแต่ละฉบับเรื่อยมาก็จะยาวขึ้นเรื่อย ๆ บางเรื่องผู้เขียนเองก็เห็นว่ามันเป็นเรื่องรายละเอียดไปเขียนไว้ในชั้นพระราชบัญญัติก็ยิ่งได้เลย แต่ว่าผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายก็พยายามเรียกร้องผลักดันให้บรรจุสาระเหล่านี้เอาไว้ในรัฐธรรมนูญให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ดิฉันเองในเบื้องต้นที่จะต้องเขียนมาในหลายครั้งก็พยายามจะเขียนให้สั้นกระชับ แต่พอเขียนไปเขียนไปมันก็ไม่ได้สั้นสักทีหนึ่ง แต่ว่าถ้าครั้งนี้ท่านกรุณาทำได้ก็จะเป็นพระคุณอย่างสูงเลย เพราะว่ามันจะเป็นหลักการที่ถูกต้องอย่างยิ่งเลยที่สาระสำคัญจริง ๆ ควรจะอยู่ในรัฐธรรมนูญ รายละเอียดก็อยู่ไล่กันไปตามลำดับ ในพระราชบัญญัติในระเบียบในพระราชกฤษฎีกาอะไรก็ตามขอบพระคุณค่ะ

ประธาน : ที่คุณอัครพกรเป็นห่วงจริง ๆ วิธีที่เราจะร่างรัฐธรรมนูญให้เป็นอัตลักษณ์ใหม่ของรัฐธรรมนูญมันไม่ง่าย แบบใช้ตัดตุปะอะไรนั้นง่ายไม่ยาก แต่เดี๋ยวนี้ไม่ง่ายแต่ไม่เหลือบ่ากว่าแรง เอาอย่างนี้เวลาพวกไปยกร่างอะไรที่คิดว่ามันเป็นรายละเอียดที่กลัวจะครอบคลุมไม่ถึงลอกเข้ามาก่อน แล้วเดี๋ยวมาที่นี้เดี๋ยวจะมาช่วย คือของชุดเดิมเขาร่างมาสั้น ๆ แล้วก็มาถูกกรรมการขยายความจนกระทั่งยาว เราจะให้ชุดร่างร่างมายาว ๆ แล้วเราจะใช้วิชาย่อความซึ่งสมัยปัจจุบันไม่มีแล้วเอามาทำย่อความให้มันเหลือให้มันสั้นเดี๋ยวลองดูผมคิดว่าทำได้ไม่ยาก

นายประพันธ์ นัยโกวิท : ขอบคุณท่านประธานคือที่จะยกร่างแบบที่ ๒ ที่ว่าเขียนใหม่นี้ไม่ได้หมายความว่าจะไม่เอาของเก่าเลยไม่ใช่ หมายความว่าถ้าของเก่าเขาได้ใช้ได้ดีอยู่แล้ว อย่างเช่นประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวกันที่ชัดเจนอยู่แล้วมันไม่ใช่ว่าต้องยกใหม่ทั้งหมด ที่นี้ในรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับที่จะทำกันมาไม่ว่าประเทศไหนพูดง่าย ๆ เขาก็มีเจตนารมณ์ของเขากันมาอะไรอย่างนี้ อย่างของอเมริกาที่เขากร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรก ฉบับแรกเขามีปัญหาเรื่องรัฐบาลกลางกับมลรัฐ ฉะนั้นเขาจะยกร่างเกี่ยวกับอำนาจว่าใครเป็นของมลรัฐอะไร

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

ศันสนีย์ ๓/๓

เป็นของ federal เป็นหลัก ฉะนั้นร่างฉบับแรกที่ออกไปใช้บังคับจะไม่มีพวกที่เกี่ยวกับ bill of rights เลย มลรัฐบางมลรัฐเขาจะไม่ยอมด้วยซ้ำ แต่ในที่สุดตกลงกันบอกว่าเดี๋ยวออกไปก่อน ต่อมาถึงได้มีการแก้ไขเป็นฉบับแก้ไขที่ ๑-๑๓ พอมีสงครามกลางเมืองเสร็จแล้วก็แก้ฉบับที่ ๑๓-๑๔ รัฐฝ่ายใต้ยอมรับก็ให้กลับมาอยู่กับสหภาพเป็น reconstruction plan อะไรรี่ ทีนี้ในรัฐธรรมนูญของไทยที่ผ่านมาแต่ละฉบับก็ดูจะมีเจตนารมณ์ของแต่ละฉบับที่ที่ผมนึกในความเข้าใจผม อย่างในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ ฉบับสนามม้านี่ก็หลักการใหญ่ที่เขาวางก็คือให้นายกรัฐมนตรีมาจาก ส.ส. เข้าใจว่าเป็นจากอันนี้เป็น แต่ความจริงอันนี้ไม่ใช่ใหม่หรอกครับ นายกรัฐมนตรีเป็น ส.ส. นี้มาตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๔๗๕ แล้ว แต่ว่าหลังสุดที่มาปรับปรุงคือ ๒๕๑๗ แล้วก็ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภาอะไรต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ นี้ก็จะเน้นเรื่องสิทธิเสรีภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เราทราบกันก็คือเขาใส่คำว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในฉบับนี้ถือว่าเป็น highlight ของเขา ในรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ ก็เนื่องจากว่าในนโยบายในรัฐธรรมนูญของ คสช. เมื่อปี ๒๕๔๙ บอกว่าให้เอาจากรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ เป็นหลัก ฉะนั้นตอนยกร่างปี ๒๕๑๐ คุณกาญจนารัตน์ก็เลยต้องอยู่ในกรอบคือไปคิดเพิ่มเองไม่ได้ เพราะว่าเขาบังคับบอกให้เอาจาก ๔๐ มันก็เลยต้องยาวต่อมาอีก แต่ในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ เราก็เพิ่มหลักการที่สำคัญเข้ามาว่าในทุกองค์การของภาครัฐไม่ว่าในส่วนไหนก็ตามต้องยึดหลักนิติธรรมอันนี้เป็น highlight กับรัฐธรรมนูญปี ๕๐ แล้วหลักนิติธรรมนี้จะกำกับการทำงานของรัฐบาลของทุกองค์กรทั้งหมด ซึ่งอันนี้แม้จะใส่เป็นคำเดียว แต่ก็มีความหมายมาก เพราะว่าอย่างเช่น พ.ร.บ. นิรโทษกรรมสุดซอยนี้ ความจริงไม่ต้องเดินขบวนไปศาลรัฐธรรมนูญผมเชื่อศาลรัฐธรรมนูญเขาตีความหลักนิติธรรมคำเดียวกฎหมายฉบับนี้ก็ตกแล้วว่ามันเป็นไปตามหลักที่ทำ คุณจะออกกฎหมายให้อภัยโทษยกเว้นโทษคนที่ศาลตัดสินไปแล้วอยู่ ๆ อย่างนี้ ทีนี้ในส่วนรัฐธรรมนูญปีที่เราจะยกร่างนี้จะเป็นรัฐธรรมนูญที่มีเจตนารมณ์อะไร ของปี ๕๐ เขาก็ต่อยอดมาจาก ๔๐ คือเพิ่มสิทธิเสรีภาพ แล้วเขาบัญญัติต่อกันด้วยว่าบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ ถ้าบัญญัติแล้วไม่ต้องรอกฎหมายลูกซึ่งเขาขยายสิทธิให้เยอะมาก ทีนี้ในส่วนของเราเราคิดว่ารัฐธรรมนูญที่จะออกไปเป็นรัฐธรรมนูญอะไรที่มันจะเน้นซึ่งที่ดูนี้ก็คงจะต้องเป็นเรื่องการปฏิรูปใช้ใหม่เรื่องการปรองดองอะไรอย่างนี้ คือการปฏิรูปทำอย่างไรจะให้ได้ผลเป็นรูปธรรมจริง ๆ ปฏิรูปการเมือง ปฏิรูปในด้านต่าง ๆ ทำอย่างไรให้รัฐบาลที่มาใช้อำนาจแล้วไม่ใช่อำนาจในทางที่ผิดได้เสียงข้างมาก แล้วก็ใช้เสียงข้างมากออกกฎหมายได้หมายความว่า

ออกได้เลย เนื่องจากมีเสียงข้างมากทำอะไรจะมีอะไรที่มันกำกับถ่วงดุลอะไรได้บ้าง หลักนิติธรรมนี้ก็จะถ่วงได้ส่วนหนึ่ง ฉะนั้นรัฐธรรมนูญที่จะยกร่างอันนี้ส่วนที่สำคัญก็คิดว่าคงจะเป็นเรื่องการปฏิรูปทำอย่างไรอย่างน้อยที่สุดให้เป็นรูปธรรมได้สักเรื่องสองเรื่องสามเรื่อง เขาก็ถือว่าประสบความสำเร็จ

ในส่วนที่ ๒ คือควรจะเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปรองดองอะไรนี้ก็จะทำได้อย่างไรใหม่ อะไรอย่างนี้ ที่ผมเคยพูดที่ว่าที่อเมริกาเขาให้อภัยคนที่ควรอภัย หมายความว่าอย่างไรไม่ใช่ว่าเลิกกันหมดเลยไม่ใช่อย่างนั้นนะครับ เขาให้อภัยพวกนายทหารที่สู้รบให้อภัย ประธานาธิบดีฝ่ายใต้เขาไม่ยิงเป้าฐานกบฏ แต่ใครทำผิดกฎหมายเป็นอาชญากรรมเขาขึ้นศาลยิงเป้าปรากฏว่านายทหารฝ่ายใต้ที่ถูกยิงเป้าเป็นนายทหารที่คุมค่ายทหารผ่านศึกแล้วทำทารุณกรรมทหารผ่านศึก อันนั้นขึ้นศาลยิงเป้า บอกอันนี้ไม่ใช่เรื่องความคิดทางการเมืองแล้ว อันนี้เป็นคนก่ออาชญากรรมเหมือนกับถ้าจะปฏิรูปแล้วปรองดองนี้ ถ้าทุจริตต่อหน้าที่มันไม่ใช่เรื่องทางการเมือง มันเป็นเรื่องสำคัญกระทำผิดหรือจะไปข้างระเบิดวางระเบิดอย่างร้ายแรงมันไม่ใช่เรื่องการเมือง มันเป็นเรื่องเจตนาฆาตกรรมอะไรอย่างนี้ อย่างนี้ก็ไม่เข้า ของอเมริกาเขาก็ไม่ให้ ที่นี้จะดูว่าส่วนไหนจะเป็นส่วนไหนที่ว่าจะจะเป็นปฏิรูปปรองดองจะทำได้แค่ไหน มวลชนที่ออกมาเนื่องจากถูกชักจูงเหมือนกับนายทหารที่เขาสู้รบฝ่ายเหนือฝ่ายใต้ อันนี้ถ้าใครปฏิญาณว่าจะจงรักภักดี loyalty ต่อฝ่ายเหนือ ประธานาธิบดีให้ pardon อภัยโทษเลย อันนี้มันต้องมาดูของเรายกร่างจะมีแนวเจตนารมณ์อย่างไร แล้วก็คิดว่าจะยกร่างแบบไหนอะไรอย่างนี้

ประธาน : ตกลงสรุปได้ใช้ไหมว่าเราจะเขียนรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่ให้มีลักษณะสั้นกะทัดรัด เพราะฉะนั้นคำถามที่ ๒ ที่ผมจะถามไม่ต้องถามแล้ว เพราะจะถามว่าจะเขียนอย่างสั้นหรืออย่างยาวก็เป็นอันว่าไปบอกออกข่าวได้แล้วว่าเราจะเขียนขึ้นใหม่ครอบคลุมในลักษณะที่เป็นรัฐธรรมนูญที่จะใช้ไปได้ถาวร แล้วก็วันนี้เขาถามผมว่าอย่างที่ท่านประพันธ์พูดฉบับที่แล้วเขาบอกพลเมืองเป็นใหญ่ แล้วถามว่าฉบับนี้เป็นอะไรผมบอกประเทศชาติ ผมก็ตอบไปว่าประเทศชาติ แต่เขาไม่ได้ถามว่าทำไม ความจริงก็คือว่าเราต้องการเขียนรัฐธรรมนูญให้ประเทศชาติมันอยู่ได้อย่างเป็นประเทศชาติ ไม่ใช่เป็น segment ไปหมด ไม่มีใครเคยสังเกตว่ารัฐธรรมนูญที่เขียน ๆ กันมามันแยกส่วนไปมากขึ้นทุกที ๆ ที่เรียกว่าประชาชนพลเมืองไทยมันถูกแยกผู้บริโภคน ผู้เสพสื่อ สิ่งแวดล้อม พวกผู้รักษาวัฒนธรรม คือจับแยกโดยนี้กว่าแต่ละคนแต่ละ segment ที่เรียกร้องกัน

วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

มานึกว่าจะคุ้มครองสิทธิของตัวเองต่างคนต่างคุ้มครอง แล้วจะนึกบ้างไหมว่าการคุ้มครองแต่เฉพาะกลุ่มมันไปกระทบกับอีกกลุ่มหนึ่ง ในที่สุดมันถูกแยกเป็นกลุ่มไปหมด ประเทศชาติจะอยู่ได้อย่างไร พลเมืองต้องมีสิทธิและหน้าที่เท่าเทียมกันในทุกเรื่องทุกราว ใครก็ต้องไม่ไปกระทบอีกคนหนึ่ง จนเกินกว่าที่เขาจะทนได้ มันถึงจะอยู่ด้วยกันได้ ส่วนรายละเอียดปลีกย่อยที่คนแต่ละคนควรจะ สามารถทำอะไรได้บ้างมันก็เป็นเรื่องของกฎหมายลูกที่จะไปว่ากัน ฉะนั้นผมคิดว่าถ้าเราจะเขียน ขึ้นใหม่ก็ดีแล้ว เราจะได้ไปหลอมละลายพวกนี้เพื่อที่จะให้เป็นปวงชนชาวไทยอันเดียวไม่มีผู้บริโภคน ผู้ประกอบธุรกิจผู้อะไรซึ่งแยกกันไปหมดก็ลองเอาไปคิดดูเผื่อว่าจะมีไอเดียเชิญครับ

นางจรี วิจิตรวาทการ : ท่านประธาน มีข้อฝากมาเยอะเลยจากนักศึกษาปริญญาโท ร้อยกว่าคนเขาบอกว่าขอให้ใช้ภาษาที่อ่านได้ง่ายเข้าใจง่ายได้ไหมขอตรงนี้บอกว่ายากให้เป็น อย่างนั้น แล้วก็อีกประเด็นหนึ่งก็คือว่าหมายถึงว่าเขียนอย่างไรให้อ่านแล้วเข้าใจไม่ต้องตีความ แล้วตีความอีกอย่างนี้จะได้ไม่เกิดความสับสน

ประธาน : การตีความแล้วมันคือการทำให้รัฐธรรมนูญอายุยืน คำว่า due process of law ของอเมริกาคำเดิยนี้มันใช้ได้ ๒๐๐ ปี เพราะไม่ว่าโลกจะเปลี่ยนไปอย่างไรมัน ก็เปลี่ยนตัวนั้นตามไป เพราะฉะนั้นเหมือนที่เรากำลังเริ่มใช้คำว่านิติธรรมนี้ แล้วเขาทำท่าจะไป เขียนนิยามคำว่า นิติธรรม ผมก็ว่านั่นจะไปจำกัดตัวเองแล้วละ วันหนึ่งข้างหน้าโลกทั้งโลก มันอาจจะบอกว่าหลักนิติธรรมคือสิ่งที่คนส่วนใหญ่ของประเทศกำหนด มันก็อาจจะไปอย่างนั้นก็ ได้

นายอภิชาติ สุจริตานนท์ : ท่านประธานครับผมขออนุญาตพูดอีกเล็กน้อยครับ คือเมื่อกี้ท่านจรีพูดเราใช้ภาษาง่าย ๆ ผมก็เห็นด้วยอย่างยิ่งเลย ผมไม่เคยร่างรัฐธรรมนูญ แต่พอ ทราบว่าจะต้องมาร่างรัฐธรรมนูญผมก็จดของผมไว้หน้าหนึ่ง ก็เขียนว่าควรจะต้องสั้น ๆ ซึ่งสั้น ๆ นี้ผมเห็นว่ามันเป็นสากล ถ้าเราดูประเทศอื่นเขาไม่มีหลายร้อยมาตราหรอกครับ อย่างมากก็ ร้อยเดียว ฝรั่งเศส ๘๐ กว่ามาตรา เราก็ควรจะจำกัดให้มันอยู่ได้ขนาดนี้ ถ้าเราจะเขียนแบบไทย ๆ ผสมเข้าไป เราเคยมี ๓๐๐ มาตราเราก็ลดลงมาหน่อยให้มันเหลือสัก ๑๕๐ เราควรจะวางเกณฑ์ อันนี้ไว้อย่างไรก็ไม่ให้มันยาว แล้วก็เขียนด้วยภาษาง่าย ๆ ก็เห็นด้วยอย่างยิ่งเลยครับ เพราะว่า อย่างรัฐธรรมนูญผมไม่ได้ไปตำหนิอะไร แต่ว่าด้วยความตั้งใจที่จะเขียนให้ดี แต่ในที่สุดก็อ่านยาก ผมเป็นนักกฎหมายผ่านงานมาเยอะแยะอย่างนี้ ผมก็ยังว่าผมอ่านแล้วงง ๆ หลายจุด เพราะฉะนั้น

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

คั่นสนีย์ ๓/๖

ผมว่าเขียนให้ง่ายที่สุดดีที่สุด เพราะว่าเสร็จจากพวกเราไปแล้วก็ต้องมีการทำประชามติ แล้วที่ผ่านมา กทต. ต้องพิมพ์แจกเป็นหลายสิบล้านเล่มเลยมันเปลืองครับ เขียนอ่านยากแล้วก็เขาไปอ่านแล้วเขาก็เลิกอ่าน แล้วเขาก็วางทิ้งไปมันก็ไม่ได้ประโยชน์ตามเจตนาของเรา ทำประชามติไปก็ทำแบบไม่รู้เรื่องมันควรให้เขาอ่านแล้วรู้เรื่องหรือว่าเราไปอธิบายประกอบเล็กน้อยเขาก็รู้เรื่องแล้ว แล้วเขาจะได้ทำประชามติได้ตั้งใจเขา นะครับ ผมเรียนฝากเรื่องเขียนง่าย ๆ นี้ด้วยครับ ขอบพระคุณครับ

ประธาน : สรุปรูปร่างนี้เพื่อโฆษกจะเอาไปใช้ประโยชน์ได้ เขียนใหม่ให้สั้น กระชับแต่ครอบคลุมแล้วคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างเป็นสากลนี่คือแนวทางที่เราว่ากันหรือจะเปลี่ยนภาษาอย่างไร เขียนใหม่ให้สั้นกระชับแต่ครอบคลุมแล้วก็คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างเป็นสากลหรือไปเติมต่ออย่างไรก็แล้วแต่ เชิญครับ

นายบรรชิต สิงหเสนี : เรียนท่านประธาน บรรชิตครับ เห็นด้วยอย่างยิ่งครับให้ทุกคนได้เข้าใจว่าเรากำลังจะพยายามทำอะไร อันนี้เป็นสิ่งที่ผมคิดว่าประชาชนสาธารณสุขนอยากจะได้ยินจากเราที่ท่านได้กำหนดกรอบอย่างชัดเจนเลยเขียนใหม่มากระชับ แต่ก็ยังครอบคลุมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชน แต่ผมอยากจะเรียนที่ได้ไปให้สัมภาษณ์ไปออกรายการโทรทัศน์ซึ่งของรัฐสภาที่เป็นตัวอย่างหนึ่ง ซึ่งก็มี feedback มาอย่างมากมาย ก็อดคิดไม่ได้ว่าถ้าบังเอิญรัฐธรรมนูญกำหนดว่าไม่ได้กำหนดว่าเรามีเวลา ๑๘๐ วันแต่ให้กำหนดว่าเรามีแค่ ๓๐ วันเราจะทำอย่างไร ฟังเสียงหลายคนมารวมทั้งสื่อมวลชน ประชาชนก็เยอะเขาบอกว่าก็น่าจะดูตรงเฉพาะที่พูดกันแล้วว่ามีปัญหา มาตราไหนที่มีปัญหาที่มีความขัดแย้งมีความคิดต่างกันมากก็ควรจะเอาประเด็นเหล่านั้นมาดู มาตราที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกันแล้วก็ไม่ต้องเสียเวลาก็อดคิดตรงนั้นไม่ได้ว่าถ้าเขาไม่ได้ให้เวลาเรา ๑๘๐ วัน แต่ให้เวลา ๓๐ วันคงไม่มีทางทำอย่างอื่นกราบเรียนครับ

ประธาน : ก็อาจจะถามว่าเมื่อเขียนใหม่แล้วจะต้องขยายเวลาใหม่บอกไม่ได้ อยู่ในความคิด อย่างไรเราก็ต้องเสร็จภายในเดือนมกราคม แต่ว่ามีสื่อไปจำกัดเราบอกว่าเราสัญญาว่าจะเสร็จวันที่ ๑ มกราคม เราไม่เคยพูดเราพูดว่าภายในเดือนมกราคม โอเคถ้าอย่างนั้นพักตรงนี้เพื่อให้โฆษกไปแถลงได้จะได้เอาร่างขึ้น เพราะร่างก็เริ่มมีมาแล้ว

พักประชุมเวลา ๑๕.๒๐ นาฬิกา

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

คืนสัณย ๓/๗

เริ่มประชุมเวลา ๑๕.๕๐ นาฬิกา

ประธาน : แต่ละท่านข้อความขึ้นที่จอข้างหน้าแล้วใช้ไหมครับ ต่อไปนี้เราจะดูกัน
แต่ในจอจะครับ เวลาแกก็จะแกในจอ ฝ่ายเลขานุการ

เลขานุการ : ขออนุญาตท่านประธานอ่านร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
หมวด ๑ บททั่วไป

มาตรา ๑ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกมิได้

ประธาน : อันนี้มีทุกฉบับ

เลขานุการ : มาตรานี้มีตั้งแต่ ๒๕๑๗ ถึงร่างท่านอาจารย์บวรศักดิ์

ประธาน : ก่อนหน้านั้นก็มี

เลขานุการ : มีครับท่านอาจารย์ให้ผมดูตั้งแต่ปี ๒๕๑๗ มา

ประธาน : โอเค เราไม่มีเหตุอะไรจะต้องไปแก่นะ อันนี้ตรงกับข้อ ๑
ของมาตรา ๑๕ ของรัฐธรรมนูญชั่วคราวที่มีบางคนเขาบอกให้ยกเลิกถ้าจ้ง

เลขานุการ : มาตรา ๒ ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ประธาน : อันนี้ก็มาทุกฉบับสั้นอยู่แล้ว

เลขานุการ : มาตรา ๓ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์
ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาลตามบทบัญญัติ
แห่งรัฐธรรมนูญนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ
และหน่วยงานของรัฐต้องเป็นไปตามกฎหมาย โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ
และความเสมอภาคของบุคคลมีความรับผิดชอบ มีเหตุผล โปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติและเป็นธรรม
รวมทั้งมีการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำของรัฐ

นายอัคร จารุจินดา : เรียนท่านประธานอันนี้ลองดู เพราะว่าปัญหาที่เดิมเขียนสั้น
ว่าให้เป็นไปตามหลักนิติธรรมเฉย ๆ ก็คิดว่าด้วย ๒ เหตุผล เหตุผลแรกก็คือคำนี้เป็นคำในทาง
วิชาการนิติธรรมนะครับ แล้วในทางวิชาการจริง ๆ นั้นในทางตำราหลายตำราก็เขียนไม่ตรงกัน
หลักส่วนใหญ่จะเหมือนกัน แต่ก็จะมีหลักอื่นซึ่งมันจะแตกต่างกันอยู่ก็อาจจะทำให้เกิดการสับสนว่า
จะถือหลักของตำราไหน อันที่ ๒ ก็คือคำว่าหลักนิติธรรมนั้นเป็นคำเช่นเดียวกัน คือคำที่รู้กันอยู่

วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

ในวงการวิชาการ ประชาชนทั่วไปยังไม่รู้ว่ามันคืออะไร แม้กระทั่งตัวรัฐสภาคณะรัฐมนตรีเอง ผมเข้าใจว่าคงไม่ได้ไปชวนขวยหาความรู้ว่ามันคืออะไร เพราะฉะนั้นที่ผ่านมามาตรานี้ถึงแม้จะมีเจตนาที่ตั้งใจจะให้เป็นการกำหนดกรอบปฏิบัติก็เลยไม่มีการปฏิบัติกันจริง แต่ ๒ เหตุผลนั้นก็เลยลองคิดว่าถ้าอย่างนั้นลองมาเขียนเอาหลักใส่เข้าไปว่าอยากจะให้องค์กรเหล่านั้นเขาทำอะไรบ้าง เวลาประชาชนเรียกร้องหรือมีการกระทำที่ฝ่าฝืนประชาชนจะได้ชี้ให้เห็นว่าเขาไม่ได้ทำตามเรื่องนี้ เรื่องนั้นก็กราบเรียนมาเพื่อพิจารณาครับ

ประธาน : เชิญครับ

นายประพันธ์ นัยโกวิท : ขอบคุณท่านประธาน คือหลักนิติธรรมนี้เป็นบทบัญญัติที่อยู่ในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ ซึ่งถ้าจะเรียกว่าเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ นี้ก็จะว่าได้ เหมือนกับคำว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นถ้อยคำซึ่งใส่อยู่ในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ แล้วก็ต่อมาก็ได้มีการอ้างถึงมาโดยตลอด ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อะไรต่าง ๆ นี้ หมายความว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีที่ว่าใครจะมาทำอะไรไม่ถูกต้องไม่ควรไม่ได้ ที่คำว่าหลักนิติธรรมตั้งแต่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ แล้วนี้ ได้มีการพูดถึงแล้วในทางวิชาการก็พยายามอธิบายกัน ผมคิดว่าตอนนี้เขียนเป็นตำรากันไปแล้วเกือบจะเรียกว่ารับรู้กันไปแล้ว เป็นหลักมาจากทางหลักทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติอย่างหนึ่ง แล้วผมคิดว่ามีคำนี้ไว้ทำให้กฎหมายมีพัฒนาการศาลรัฐธรรมนูญจะมีโอกาสตีความ โดยใช้คำว่าหลักนิติธรรม อธิบายหลักกฎหมายนี้ได้ ผมว่าน่าจะทิ้งเอาไว้ดีกว่าตัดออก อย่างที่ผมเรียนข้างต้นที่ว่าออกกฎหมายอะไรลักษณะที่ใช้เสียงข้างมากออกไป ถ้าดูแล้วมันไม่ถูกต้องมันไม่ควรจะเป็นอย่างนั้น ศาลรัฐธรรมนูญเขาก็บอกได้อย่างนี้มันน่าจะไม่เป็นไปตามหลักนิติธรรมอะไรอย่างนี้ ผมว่าน่าจะคงเอาไว้น่าจะดีกว่า

นายสุพจน์ ไข่มุกด์ : ขอบคุณท่านประธานครับ จริง ๆ แล้วจากรัฐธรรมนูญแล้วก็มีหลักที่ยึดหลักนิติธรรมอยู่แล้วสามารถที่จะให้คำนิยามจำกัดความได้ชัดเจนเลย ที่บอกว่าโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลมีความรับผิดชอบ มีเหตุผลโปร่งใสไม่เลือกปฏิบัติและเป็นธรรมรวมทั้งการเยียวยา ผมว่าอาจจะฟุ่มเฟือยไป ผมว่าถ้าเราตัดออกไปมีความรับผิดชอบมีเหตุผลโปร่งใส จริง ๆ แล้วมันมีอีก ๓-๔ ข้อที่เป็นหลักของนิติธรรมซึ่งเราไม่ได้เขียนหรือว่าการออกกฎหมายโดยที่ว่ามันไม่สามารถปฏิบัติได้แบบนี้มันก็เป็นหลักนิติธรรมอย่างหนึ่งเหมือนกัน แต่ว่าเราไม่ได้เขียน เราไม่สามารถเขียนได้หมด

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

ศันสนีย์ ๓/๙

แล้วจริง ๆ เขียนไปนี่ถ้าเขาบอกว่าถ้าอย่างนี้เป็นหลักนิติธรรมหรือเปล่ามันก็พูดไม่ได้ เพราะฉะนั้น ท่านมีปัญหาอะไรศาลรัฐธรรมนูญสามารถตีความได้ ผมว่าเขียนอันนี้มันเขียนก็อาจเข้าใจว่า คนที่ร่างนี้ต้องการที่จะเอาหลักใหญ่ ๆ มาใส่ไว้ แต่จริง ๆ ยังไม่ครบ เพราะว่าหลาย school หลายตำราเขียนไม่ตรงกันเลยอย่างที่ว่าเมื่อกี้ก็มีการพูดกันแล้ว เพราะฉะนั้นถ้าเราจะเอาให้สั้น กะทัดรัดนี้และความเสมอภาคของบุคคลอย่างเป็นธรรมนี่ เป็นธรรมนี่มันคลุมหมดเลย ความรับผิดชอบ มีเหตุผลโปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติมันคลุมเลยความเป็นธรรมนี่ เราจะตัด เราตัดหลายคำเลย แล้วใส่ก็อย่างเป็นธรรมมันคลุมหมดเลย เป็นธรรมคือธรรมชาตินั่นเอง แล้วก็ ธรรมชาติถ้าทุกคนต้องการที่จะให้อย่างไรตีความมาสิ คำว่า ถ้าเราจะหลีกเลี่ยงไม่ใส่คำว่านิติธรรม นี่ก็ให้ศาลรัฐธรรมนูญตีความ และทุกคนผมว่าเดี๋ยวนี้เขากระจายกันค่อนข้างที่จะทั่วถึงกันแล้วนะ ครบว่านิติธรรมหมายถึงอะไร ท่านก็ใส่ไป แล้วใส่ไม่หมดมันอาจจะมีปัญหาค้างคาใจก็ได้ ผมก็เข้าใจพยายามใส่หลักใหญ่ ๆ มาที่นี่ แต่จริง ๆ แล้วมันยังมีอีกหลายหลักเหลือเกิน แล้วผมก็อยากเสนอว่าถ้าเราจะตัดออกไปให้มันกะทัดรัดกระชับอย่างที่ท่านประธานมีดำริว่าไว้ ตั้งแต่ต้นเราก็อาจจะตัดพวกนี้ออกไปแล้วก็ใส่ว่าและอย่างเป็นธรรมคลุมหมดเลย

ประธาน : ก่อนที่จะไปผมเสนอแนวคิดผมคิดได้ใหม่ว่าผมคิดว่าที่เขาเขียนไว้ ต่อท้ายโดยคำนึงถึงอะไรนั่น มันทำลายหลักข้างหน้าหมดเลย พอจริง ๆ แล้วนี้รัฐธรรมนูญเรานี้ มันต้องบัญญัติให้ครอบคลุมถึงสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่จะพึงมีในบ้านเมืองเรา ขาดตกบกพร่องจะต้อง มีกฎหมายกำหนด เพราะฉะนั้นถ้าทำตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายแล้วนี่จบ การที่บอกว่า ให้คำนึงถึงโน่นแล้วต้องเยียวยานี้มันก็จะเกิดปัญหา ยกตัวอย่างเช่นคณะรัฐมนตรีก็มีมติบอกว่า โอเคเพื่อเยียวยาพวกที่ตายให้ไปคนละ ๗ ล้านบาท โดยไม่มีกฎหมายรองรับ ถามว่าแล้วเขาทำ ได้อย่างไรก็บอกให้เขาคำนึงถึงพวกนี้เขาก็คำนึงถึงไม่ต้องมีกฎหมาย เพราะฉะนั้นจริง ๆ นี่ถ้า มันมีรัฐธรรมนูญและกฎหมายกำหนดไว้ว่าอย่างไร แล้วทำตามนั้นผมคิดว่าจบไม่น่าจะต้องมี อะไรอีก ส่วนเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อะไรพวกนี้มันจะไปอยู่ในหมวดที่ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน หรือจะไปเขียนขึ้นมาอีกอันหนึ่งเป็นหมวดทั่วไปให้อยู่ในบททั่วไปว่าประชาชนมีสิทธิต้องมีศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์อะไรนั้นก็ว่าไป ซึ่งมันก็แปลว่ามันอยู่ในรัฐธรรมนูญ ทุกคนเมื่อทำตามรัฐธรรมนูญ แล้วมันก็ต้องถูกดึงตัวนี้เข้าไป แล้วเราก็ไม่ต้องไปเขียนอะไรยาวเลย

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

คืนสนธิ์ ๓/๑๐

นายเจียรชัย ญ นคร : คือวรรคแรกนี่มันเป็นการพูดถึงอำนาจอธิปไตยที่เป็นของปวงชนชาวไทย เพราะฉะนั้นเวลาวรรคสองตรงก่อนที่ใช้อำนาจอธิปไตยรัฐสภา คณะรัฐมนตรีหรือศาลเองนี่ความจริงแล้วความเห็นส่วนตัวคือการปฏิบัติหน้าที่มันต้องมุ่งไปที่ประโยชน์ของปวงชนชาวไทยเป็นที่ตั้งก่อน แต่ว่าคิด wording ไม่ออกจะเขียนอย่างไร คือมันต้องไปตอบโจทย์ของวรรคแรก เพราะอำนาจนี้วรรคแรกยืนยันว่าเป็นของปวงชนชาวไทย เพราะฉะนั้นการใช้ประโยชน์ก็ต้องไปตอบโจทย์ประโยชน์ของปวงชนชาวไทยซึ่งในทางด้านไหนหรืออะไรอย่างนี้ อันนี้ยังนึกไม่ออกว่าจะเขียนอย่างไรนะครับ

นายอุดม รัฐอมฤต : ท่านประธานผมดูรูปประโยคมันเขียนแล้วมันซับซ้อน คือผมเห็นด้วยกับท่านประธานว่าผมคิดว่าไม่จำเป็นต้องใส่คำว่าโดยคำนึงถึง ผมคิดว่าคำว่า ปฏิบัติตามกฎหมายนี่มันชัดเจนในตัวของมันอยู่ แต่ผมไม่ค่อยเห็นว่ารูปประโยคว่าเริ่มต้นว่าการปฏิบัติหน้าที่ผมอยากเห็นว่าประธานมันขึ้นมาเลยว่ารัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ผมมองว่าอย่างนั้นหมายถึงว่าให้เขียนให้ประโยคมันมีความชัดเจนของมันไปเลยไม่ต้องไปบอกว่าการปฏิบัติหน้าที่

นายเจียรชัย ญ นคร : เพิ่มเติมความคิดเมื่อสักครู่หนึ่งคือการที่เราเขียนโดยคำนึงถึงอะไรมา ถึงแม้จะตัดออกผมคิดว่ามันกำลังเขียนในมิติเหมือนกับว่าการปกป้องการใช้ อำนาจรัฐที่ไปกระทบประชาชน ซึ่งตรงนี้ผมคิดว่าการการันตีตรงนี้นั้นไปอยู่ในส่วนอื่นได้ แต่ว่าตรง ส่วนต้นผมยังคิดว่ามันต้องไม่ใช่มาพูดถึงแบบนี้คือมันจะต้องพูดถึงเรื่องของคุณต้องทำหน้าที่แบบที่คุณพึงต้องทำเพื่อทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ประเทศชาติตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนที่แบบถาวรยั่งยืนอะไรแบบนี้ คือนึก wording ไม่ออก แต่ว่าคือถ้าเราเขียนอย่างที่เราเขียนที่เราขีดทิ้งไปแล้วตอนนี้ การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบบ้างไม่เลือกปฏิบัติบ้าง โปร่งใสบ้าง นี่มันเป็นลักษณะการเขียนแบบเป็นการกำหนดมาตรฐานในการทำงานของรัฐเพื่อไม่ให้ไปเกิดผลกระทบต่อประชาชนในสิ่งที่มันไม่ควรจะเกิด มันเป็นการันตีลักษณะทำนองนั้นครับ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

อริสา ๔/๑

นายสุพจน์ ไข่มุกด์ : คือพรรคสองถ้าเราพูดถึงเจตนารมณ์แล้ว ในพรรคแรก ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้มันคลุมไปหมดเลย พรรคสองอาจจะไม่จำเป็นด้วยซ้ำไป เพราะว่า ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญพูดถึงแต่ละหมวดของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล มันก็บัญญัติ ในตัวของมันเองว่าตัวเองมีอำนาจหน้าที่แค่ไหน เพราะฉะนั้นถ้าเราติดตามนี้ผมเห็นว่าไม่จำเป็น และต้องใส่พรรคสองด้วยซ้ำไป เอาให้มันสั้น ๆ แบบนี้ละ แล้วก็ถ้าจะมีปัญหาตีความก็ว่ากันไป เพราะฉะนั้นถ้าเราเขียนแบบนี้บีบมันไม่สุด มาตรา ๒ ถ้าเขียนล่าสุด มันยังไม่สุดขอยพุดง่าย ๆ ถ้าเราตัดไปหมดเหลือแต่พรรคแรกอย่างเดียวเอาแบบนี้สั้น ๆ กะทัดรัดตัดมันเลยพรรคสอง ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จบเลยเพราะว่ามันอธิบายหมดแล้ว หมวดที่ตามมาตามอำนาจหน้าที่ ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล แล้วก็ความเกี่ยวพันระหว่าง ๓ อำนาจนี้มันอธิบายได้หมดเลยนะครับ ขอบคุณครับ

ประธาน : เชิญครับ

เลขานุการ : ผมขออนุญาตท่านประธานให้ข้อมูลเบื้องต้นครับ เดิมรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๑๗ ก็ดี ปี ๒๕๒๑ ก็ดี ปี ๒๕๓๔ ก็ดีนั้น มีเฉพาะพรรคหนึ่งถึงปี ๒๕๔๐ ด้วยนะครับ ในพรรคสอง เพิ่งมาเติมในปี ๒๕๕๐ เท่านั้นเอง เดิมใช้พรรคหนึ่งครอบคลุมหมดครับ

ประธาน : คือถ้าจะเขียนอะไรให้บอกอะไรบางอย่างลงไปก็เขียนได้ เพราะพรรคหนึ่ง มันเป็นเรื่องใช้อำนาจทางไหน เรบอกกว่าใช้อำนาจทั้งนี้ตามรัฐธรรมนูญ ส่วนพรรคสองมันกำหนด ขยายออกไปจากองค์กร ๓ องค์กรหลักไปรวมถึงองค์กรอิสระและหน่วยงานของรัฐ แล้วบอกถึง วิธีการใช้อำนาจและเป้าหมายแห่งการใช้อำนาจซึ่งถ้าเขียนไว้ก็ไม่เสียหลาย ผมคิดว่าใช้ได้แล้วมัน เท่ากับบอกว่าคุณนอกจาก you ทำตามกฎหมายแล้วเป้าหมาย you ต้องมุ่งเพื่อสิ่งเหล่านี้ ไม่ใช่มุ่ง เพื่อประโยชน์ส่วนตัวหรือไม่สนใจประโยชน์ส่วนรวมเลย อย่างโครงการรับจำนำข้าวจะเป็น ตัวอย่างที่ดีว่าอันนั้นถามว่าถ้าตามกฎหมายทำได้ไหม อาจจะทำได้ แต่ว่ามุ่งอะไร ถ้านี้ถึงส่วนรวมแล้ว มันทำไม่ได้ แปลว่าส่วนรวมมันต้องมาแบกหนักที่มันเสียหาย เพราะฉะนั้นถ้าจะเขียนอยากกำกับ ให้คนมีความสุขหน่อยก็เขียนใส่ไปได้ เชิญครับ

นายเจียรชัย ณ นคร : พอดีท่านประธานพูดถึงเรื่องของพรรคหนึ่งแล้วมาพรรคสอง คือพรรคหนึ่งมันพูดถึงเรื่องของการใช้อำนาจอธิปไตยที่พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ใช้ผ่านทางรัฐสภา ครม. แล้วก็ศาล ที่นี้พรรคสองพอฟังท่านประธานพูดเมื่อสักครู่นี้ผมไม่ค่อยแน่ใจว่าเราควรขยาย ไปถึงตัวองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐด้วยหรือเปล่า เพราะว่าพรรคสองถ้าขยับ

จากพรรคแรกมามันควรจะเน้นว่าองค์กรที่มันใช้อำนาจอธิปไตยในนามของพระกษัตริย์ต้องใช้ อำนาจให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของปวงชนชาวไทยด้วยทำนองนั้น แต่ว่าพอไปยับถึงตัวองค์กร ตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ มันจะทำให้ถูกมองได้หรือเปล่าว่าเรากำลังจะบอกว่า องค์กรพวกนี้ก็ใช้อำนาจอธิปไตย

ประธาน : พรรคสองไม่ได้พูดถึงพระมหากษัตริย์ แต่พูดถึงตัวองค์กรที่ไปใช้อำนาจ ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ถ้ามาแล้วมีอะไรที่ผิดแปลกแตกต่างไปจากตามปกติ ในเมื่อเขามีอำนาจ เช่น สมมติว่าศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยว่าขัดหรือไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ สิ่งที่เราบอกไว้ในที่นี้ก็คือนอกจากคุณดูตามกฎหมายแล้ว คุณต้องดูเป้าหมายเพื่อประโยชน์ ส่วนรวมของประเทศและความผาสุกของประชาชนด้วย จะตีความที่อ้อ ๆ หรือคณะรัฐมนตรี จะสั่งการที่อ้อ ๆ เพราะมันอยู่ในอำนาจ ไม่ได้ อำนาจนั้นมี เวลาจะใช้อำนาจต้องนึกถึงเป้าหมาย พวกนี้ด้วย ถ้าเป้าหมายพวกนี้มันจะทำให้ประโยชน์ของประเทศชาติเสียหายถึงแม้จะมีอำนาจคุณ ก็ต้องไม่ใช่ ซึ่งตัวนี้มันจะช่วยทำให้ศาลรัฐธรรมนูญมีทางออกเวลาเกิดปัญหาติดขัดขึ้นมา ในบ้านเมืองว่าที่รัฐบาลใช้อำนาจอย่างนั้นถูกหรือไม่ถูก ศาลรัฐธรรมนูญอาจจะบอกว่าอำนาจตามกฎหมายมี แต่ที่ใช้ไม่ได้มุ่งประโยชน์ส่วนรวมของประเทศหรือความผาสุกของประชาชน เพราะฉะนั้นจึงใช้ไม่ได้ ก็เป็นทางออกได้ มิฉะนั้นหาทางออกกันจ้าละหวั่นเลย เชิญครับ

นายภัทระ คำพิทักษ์ : ท่านอาจารย์ครับคือพรรคสองมันขยายความอย่างที่เราร่วมกัน แต่ที่นี้ผมคิดว่าการที่เราไปตัดถ้อยคำที่เคยมีมาคือว่า ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม คำว่า หลักนิติธรรม มันมีคำขยายอย่างที่เราร่วมกันเยอะแยะนะครับ ที่ท่านอาจารย์สุพรรณพุดถึงมีการ เขียนตำรากันเยอะ ที่นี้ผมคิดว่าคำว่า หลักนิติธรรม มันกินความในตัวของมันเองมันมีความหมาย ซึ่งมีความหมายมากนะครับ เช่นว่ามันประกอบไปด้วยการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยบทบัญญัติของกฎหมาย ประกอบด้วยหลักการแบ่งแยกอำนาจ ประกอบด้วยความเป็นอิสระ ของตุลาการ ประกอบไปด้วยหลักความชอบด้วยกฎหมาย แล้วก็มีการประกันความเป็นธรรมให้กับ ประชาชน อื่น ๆ มันรวมความอยู่ในคำว่า นิติธรรม ใช่ไหมครับ ที่นี้พอเราไปเอาออกแล้วเรากลับ รูปประโยคนะครับ เดิมเขาเอาคำว่า การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภาขึ้นมาเพื่อที่จะบอกว่า การทำหน้าที่ขององค์กรเหล่านี้ต้องไปอยู่ในกรอบที่ว่านะครับ ไปอยู่ในกรอบในหลักการอันนี้ ที่นี้พอเราเอาคำประธานขึ้นมาเป็นตัวประธานคือว่า รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล ไล่ไปตามนี้ แล้วเติมคำว่า ต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ซึ่งผมว่าเขียนแบบนี้ก็ชัดอีกแบบหนึ่ง

วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

ก็คือหมายความว่าชัดเจนว่าเวลาคุณทำ คุณต้องชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย แต่ที่นี้ความที่มันอยู่ในความหมายที่มันทรงพลังอีกหลายอย่างที่มีมันอยู่ในคำว่า นิติธรรม มันจะถูกตัดทิ้งไป มันจะหายไปหมดเลย มันจะมาอยู่แค่คำว่า รัฐธรรมนูญและกฎหมาย ซึ่งผมคิดว่ากรอบคำว่า นิติธรรม ศาลรัฐธรรมนูญน่าจะใช้ได้เยอะ ที่นี้ถามว่ามันมีรัฐบาลที่ทำงานโดยที่ไม่มีความรับผิดชอบไหม ไม่มีเหตุผล หรือไม่โปร่งใสไหม ผมว่ามีใช่ไหมครับ มีแล้วก็เป็นเหตุที่เราจะต้องมาใส่คำว่า เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เพราะฉะนั้นถ้าเราจะกลับแบบนี้ละครับ ท่านประธานคือ เริ่มด้วยว่า รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย อันนี้ผมว่าชัดเจนครับ และยังคงของเก่าไว้ โดยต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรมและมีเป้าหมายอะไรก็ว่าไปนะครับ ที่นี้ถ้าเราเห็นว่ารัฐที่ผ่านมา ไม่มีความรับผิดชอบหรือหลายเหตุผล เช่นถ้าเขาเลือกเรา เราก็จะกำหนดการจัดสรรงบประมาณ ไปตามนี้ แต่ถ้าเขาไม่เลือก เราก็ไม่ให้ คนเป็นนายกรัฐมนตรีพูดแบบนั้นไม่มีความรับผิดชอบ ไม่มีเหตุ ไม่มีผล ผมว่าคำว่า เป็นธรรมก็ดีหรือว่ามีความรับผิดชอบ มีเหตุผล เมื่อกี้ท่านใดไม่ทราบ พูดถึงเรื่องความเป็นธรรมขึ้นมา มีความรับผิดชอบและมีเหตุผล โปร่งใส ผมว่าคำนี้เป็นคำขยายที่ทางคณะทำงานทำมา มันก็ดูจะทำให้หนักแน่นขึ้นนะครับ เพียงแต่ว่าไม่ต้องเอามาใส่ทั้งหมดหรอก เพราะถ้าเอามาใส่ไว้ทั้งหมดมันก็จะพะรุงพะรังแล้วก็กินความไม่หมดอย่างที่ท่านอาจารย์ว่า ทำให้หลักตัวหน้ามันหายไป แต่ผมคิดว่าคำว่า ตามหลักนิติธรรม มันมีความหมายเฉพาะครับ อาจารย์ ผมคิดว่าถ้าเราใส่คำว่า รัฐธรรมนูญและกฎหมายไปแล้ว ก็น่าจะคงตัวนี้เอาไว้ มันจะได้คลุมหลักอื่น ๆ หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษาของอะไรพวกนี้ มันไปอยู่ในคำนั้นไว้ด้วยครับ

ประธาน : เชิญครับ

นายประพันธ์ นัยโกวิท : ท่านประธานครับขออนุญาต ผมยังมีความเห็นคล้าย ๆ ที่ท่านสุพจน์ว่าคำว่า หลักนิติธรรม เหมือนรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาใครจะคิดที่ fourteenth amendment การพรากไปซึ่งชีวิต ทรัพย์สิน เสรีภาพจะกระทำไม่ได้โดยปราศจาก due process of law คำนี้คำเดียวที่ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญศาลสูงสุดของอเมริกาตีความไปได้เยอะแยะ รวมทั้งออกกฎหมายอะไรที่ไม่ถูก ไม่ต้อง ดำรงปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูก ไม่ต้อง แจ้งข้อหาไม่ถูกอะไร หลักนิติธรรมอันนี้ผมคิดว่าน่าจะคงไว้ละครับ แล้วก็บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ จนปัจจุบันนี้ ไม่มีใครโต้แย้งเลยว่ามีดี แล้วอยู่ ๆ เราก็ตัดออก เราก็อธิบายนักวิชาการค่อนข้างจะต้องอธิบายมาก ผมว่าทิ้งไว้ตามรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ ไม่น่าเสียหายอะไร ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามหลักนิติธรรม

วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

โดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชน ผมว่ามันไม่น่าจะเสียหาย ความจริงไม่จำเป็นต้องมีว่าเป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เพราะมันก็ต้องเป็นอยู่แล้ว เพียงแต่ว่ากฎหมายบางฉบับมันอาจจะไม่เป็นไปตามหลักนิติธรรมถ้าไม่เขียนอะไรที่ไม่ถูก ไม่ต้อง อย่างเช่น ศาลตัดสินคดีอะไรไปแล้วอะไรมากมายแล้วอยู่ ๆ ไม่มีเหตุมีผลบอกว่าไม่เอาแล้ว เลิก อะไรอย่างนี้ มันก็อาจไปคัดหลักนิติธรรมได้ กฎหมายอะไรต่าง ๆ ที่มีอะไรที่ไม่ชอบมาพากลก็คือศาลรัฐธรรมนูญก็จะใช้ดุลยพินิจที่จะตีความให้ไปสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญได้ดีกว่าไม่มีคำนี้

ประธาน : เอาไหม เชิญ

นายอุดม รัฐอมฤต : ท่านประธานครับ คำอธิบายเรื่องหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ ก็ถกเถียงกันเยอะนะครับว่าหมายถึงหลักการแบ่งแยกอำนาจด้วยไหม เพราะว่าหลักนิติธรรมที่มาจาก The Rule of Law มันมาจากอังกฤษซึ่งเขาไม่ได้สนใจว่ามันเป็นเรื่องแบ่งแยกอำนาจ หลักประกันของเขาก็คือตัวศาลแล้วก็สภาพที่เป็นหลักประกันให้กับสิทธิเสรีภาพของประชาชน คนที่ไปมองว่าอังกฤษมีการแบ่งแยกอำนาจกลับเป็นประเทศอื่น คนชาติอื่นที่ไปมองว่าอังกฤษมีการแบ่งแยกอำนาจ แต่จริง ๆ อังกฤษเขาบอกว่าเขาเชื่อมั่นในสถาบันผู้แทนของเขา เขาเชื่อมั่นในศาลของเขา อันนี้เป็นเรื่องศรัทธาต่อสถาบันที่มี เพราะฉะนั้นเวลาเราอธิบายหลักนิติธรรมของเรา มันก็เลยกลายเป็นเหมือนกับว่าเราอธิบายตาม sense ของเราเองว่านิติธรรมรวมถึงความคิดเรื่องแบ่งแยกอำนาจด้วย อะไรที่ดี ประเสริฐทั้งหลาย รวมอยู่ในหลักนิติธรรมคือมองในมุมของยันต์กันผี ผมว่าโอเค แต่ว่ามองในมุมของคนที่ไม่ได้เรียนกฎหมายก็จะพูดคลุม ๆ ไปไม่รู้ นิติธรรมพอตีมันมีชื่อคำว่า ธรรม อยู่ มันก็เลยทำให้คนอาจจะรู้สึกดี แต่ว่าถ้าถามองถามว่าเข้าใจไหม เพราะว่ามีนักวิชาการเขาไปอธิบายว่าทำไมไม่ใช่คำว่า นิติรัฐ เพราะนิติรัฐมันสะท้อนเรื่องของการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจระหว่างองค์กรเหล่านี้ได้ชัดเจนมากกว่า อันนี้ชัดเจนอยู่ในตอนที่มีการอภิปรายในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ นะครับ เพราะฉะนั้นในแนวความคิดผมสองจิตสองใจ แต่ว่าด้านหนึ่งก็ยังมีความรู้สึกว่าถ้าคำว่า นิติธรรม มันจะไปปรากฏอยู่ในจุดอื่น มันก็ยังโอเค แต่ว่าในจุดนี้มันเหมือนกับว่าเรามีกฎหมายซ้อนกฎหมายอยู่ มันทำให้ดูเหมือนกับว่าไม่เข้าใจ คือเราพยายามจะเขียนให้ชาวบ้านเข้าใจว่าตกลงจะยึดอะไรแน่ตอนนี้ ที่บอกว่าเอาคำว่า นิติธรรม ออก เพราะผมมีความรู้สึกว่าเป็นคำที่มันยังไม่ชัดเจนในตัวของมันเองนะครับ ทุกคนก็อ้าง

วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

หลักนิติธรรมได้ ในขณะที่เรามักจะไปคิดว่าตรงนี้เป็นเครื่องมือของศาลแต่ถ้าสำหรับชาวบ้านเวลาอ่านคำว่า นิติธรรม ผมไม่แน่ใจว่าเขาเข้าใจตรงกันไหม นี่คือข้อที่ทำให้ผมไม่ยอมใส่คำนี้ลงไปนะครับ

นายสุพจน์ ไข่มุกด์ : เพิ่มเติมท่านประธานครับ คนเรามักจะพูดว่า ก็พูดว่าทฤษฎีไม่เป็นตามหลักนิติรัฐ นิติธรรม ซึ่งจริง ๆ แล้วหลักนิติธรรมไม่จำเป็นต้องมีหลักนิติรัฐก็ได้ หลักนิติธรรมมันจะคลุมหมดยมากกว่านิติรัฐด้วยซ้ำไป เพราะนิติรัฐคือว่าการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการที่จะปกครองประเทศ บริหารประเทศ แต่ว่าสมัยพระเจ้ารามคำแหงท่านใช้หลักนิติธรรมมาตั้งแต่ต้นแล้ว แมกนาคาร์ตาก็ใช้ตั้งแต่ต้นแล้ว คือหลักนิติธรรม เพราะฉะนั้นหลักนิติรัฐมันมาทีหลังครับ นิติธรรมมันมาก่อนแต่ว่าเพิ่งมานิยามศัพท์ที่หลังเอง เพราะว่าคำว่า นิติธรรม มันจะศักดิ์สิทธิ์กว่านิติรัฐด้วยซ้ำไป คือประเทศต่าง ๆ ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายปกครองประเทศ แต่ว่าเขาปกครองด้วยหลักนิติธรรม คือ ทศพิธราชธรรม ธรรมของพระราชา หรือว่าธรรมของผู้ปกครองนั่นเอง เพราะนั่นคำว่า นิติธรรม มันจะศักดิ์สิทธิ์กว่า นิติรัฐ ด้วยซ้ำไป ผมไม่ขัดข้องนะครับที่ใช้คำว่า นิติธรรม เพราะว่าเราใช้กันมาแล้ว เราติดแล้ว เราจุดติดแล้ว เราใช้คำนี้มันก็จะไปสะท้อนถึงความเป็นสากลอีกอันหนึ่งอีกชั้นหนึ่งด้วยซ้ำไปครับ ขอขอบคุณครับ

ประธาน : เชิญครับ

นายประพันธ์ นัยโกวิท : ท่านประธานครับ คือเราก็แถลง เราก็บอกไปแล้วว่า เรายกร่างรัฐธรรมนูญคราวนี้เราไม่ได้เอาฉบับใดฉบับหนึ่งมาตัดกับแก้แต่ต่อ เราเอาจุดดีของฉบับต่าง ๆ ที่มีมาไว้ นะครับ จุดที่ดี ๆ ในรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ ของปี ๒๕๔๐ ก็เห็นได้ชัดว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่มีคนว่าเอามาใส่ทำไม แต่พอใส่ไปแล้วคำนี้ปรากฏว่าติดตลาดพูดง่าย ๆ เหมือนกับรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ พอบอกว่าต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม เรียกว่าตอนนี้ทุกคนยอมรับไปหมดแล้วนะครับ แล้วอยู่ ๆ ท่านตัดข้อความนี้ออกไปท่านชี้แจงสังคมลำบากไหมว่าท่านเก็บจุดดีไว้แล้วปรากฏท่านตัดไปทำไม หมายความว่าอย่างไร ไม่เอาแล้วใช่ไหมหลักนิติธรรมอันนี้คือผมอยากจะให้ย้อนว่าคำนี้เป็นคำซึ่งผมคิดว่านักวิชาการโดยทั่วไปเขาคิดว่าเข้าใจและพยายามทำให้นิติศาสตร์พัฒนาการด้วยนะครับ และทำให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถจะพัฒนาการกฎหมายรัฐธรรมนูญไปได้ด้วยแล้วถ้าท่านตัดคำนี้ออกไปผมว่าเสียดายจริง ๆ นะครับ

ประธาน : เชิญครับ

วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

นายอภิชาติ สุขัคคานนท์ : กราบเรียนท่านประธานขออนุญาตนะครับ ผมเห็นด้วยนะครับว่าไม่น่าตัดคำ ๆ นี้ออกไปครับ เราปรับแก้กันมีคำว่าหลักนิติธรรมเข้ามาดีแล้ว เพราะว่าทุกวันนี้ก็มีการสอนแพร่หลายในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ก็มี แล้วก็โดยเฉพาะศาลรัฐธรรมนูญเอง เปิดหลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตยมาตั้งหลายรุ่นแล้วนะครับ นักการเมืองก็เข้ามาเรียนด้วยก็มีนะครับ เพราะฉะนั้นคำนี้น่าจะเป็นประโยชน์ทำให้การตีความของศาลรัฐธรรมนูญทำได้กว้างขึ้นแล้วก็ดีขึ้น เพราะศาลรัฐธรรมนูญก็เป็นอาจารย์สอนเรื่องหลักนิติธรรมให้กับผู้ที่เข้าเรียนในหลักสูตรเหล่านี้อยู่แล้วครับ ขอขอบคุณครับ

ประธาน : เชิญครับ

นายเชียรชัย ณ นคร : ผมค่อนข้างจะเห็นด้วยกับอาจารย์อุดมนะครับ อย่างที่ผมนำเรียนตอนแรกนะครับว่าจริง ๆ ถ้าโดยส่วนตัวเองผมคิดว่าถ้าเวลาเรา mention สิ่งที่มีนัยเชื่อมโยงกับอำนาจอธิปไตย ผมจะมองแค่ตัวรัฐสภา คณะรัฐมนตรี แล้วก็ศาล ที่นี้ตรงนี้มีนัยเป็น introduction ที่เกี่ยวกับอำนาจอธิปไตย ที่นี้ถ้าในส่วนของ การปฏิบัติตามกฎหมายโดยเฉพาะหลักการในการดำเนินงานของศาลที่ต้องยึดหลักนิติธรรมเป็นหลัก ผมว่าตรงนั้นไปเขียนในส่วนที่เกี่ยวกับพวกศาลได้ คือไม่จำเป็นต้องเขียนตรงนี้แต่ถ้าเกิดว่าเรามองในเชิงของทฤษฎีผมเข้าใจว่าจริง ๆ แล้วเวลาเราพูดถึงอำนาจอธิปไตย ถ้ากลับไปสมัยมองเตสกีเออร์เองก็ยังคงถกเถียงกันอยู่ไม่จบด้วยซ้ำไปว่าตกลงศาลเป็นหนึ่งในองค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตยหรือเปล่าครับ แล้วอีกอย่างหนึ่งเวลาพูดถึงที่มาของอำนาจอธิปไตยของ ๒ ส่วน คือตัวรัฐสภา กับ ครม. มันก็จะไปเน้นยึดผูกไว้กับตัวประชาชนเป็นหลักนะครับ แต่ว่าบ้านเราเองก็ต้องยอมรับว่าโดยบทบาทของศาลเองและการวางตัวของศาลเองตั้งแต่ที่เราเรียกว่าบรรพชนตุลาการก็เป็นที่ยอมรับขึ้นมา มันก็เหมือนกับสื่อมวลชนที่พัฒนาตัวเองมาจนไม่มีใครมาตั้งคำถามว่าสื่อมวลชนไม่ได้มาจากการเลือกตั้งแล้วมีอำนาจอะไรไป counter องค์กรที่มาจาก การเลือกตั้ง แต่ประเด็นในส่วนนี้ผมคิดว่า paragraph นี้มันไม่ใช่เป็นเรื่องของการจะมาเขียนเพื่อไปชี้ว่าไปยึดมิติทางกฎหมายหรืออะไรเป็นหลักการตรงนั้น ที่ผมมองผมเพียงแต่มองว่าเป้าหมายในการทำงานขององค์กรพวกนี้ก็คือต้องมุ่งไปที่ประโยชน์ส่วนรวมของประเทศแล้วก็ประชาชนเท่านั้นเองนะครับ ส่วนที่ว่า การปฏิบัติให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญหรือตัวกฎหมายเอง อย่างไร ๆ ถึงไม่เขียนไว้องค์กรเหล่านี้ก็ต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือตามรัฐธรรมนูญอยู่แล้วครับ

นายภัทร คำพิทักษ์ : ท่านประธานครับอย่างที่เรียนนะครับผมคิดว่าคำว่าหลักนิติธรรม มันมีความหมายที่ครอบคลุมแล้วก็จำเพาะเจาะจง แล้วก็มีความเด่นชัดอยู่ในคำของเขาด้วยนะครับว่ามันหมายถึงอะไรบ้าง อย่างที่ผมได้เรียนไปแล้วคืออย่างเช่นมันเป็นเรื่องการแบ่งแยกอำนาจด้วย เป็นเรื่องความเป็นอิสระของตุลาการด้วย หลายเรื่อง ๖-๗ เรื่องที่รวมอยู่ในนั้น คำว่า หลักนิติธรรม มันไม่ได้แปลว่ามันใช้เฉพาะกรณีของศาลนะครับ คือการทำหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล คือองค์กรทั้งหมดที่เป็นเสาหลักต้องอยู่บนพื้นฐานอันนี้นะครับ อยู่บนพื้นฐานอันนี้ก็ถือว่ามีการเข้าใจเรื่องการแบ่งแยกอำนาจซึ่งกันและกัน รู้ขอบเขตของอำนาจซึ่งกันและกัน ถ้าอย่างนี้สดมภ์หลัก ๆ ที่เป็นสดมภ์ของประชาธิปไตยเข้าใจหลักอันนี้การถ่วงดุลอำนาจมันถึงจะเกิดขึ้นผมคิดว่าอย่างนั้นนะครับ แต่ถ้าเราคิดว่าเราจะเขียนง่ายเพื่อที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจโดยตัดคำว่า หลักนิติธรรม ซึ่งมันมีความหมายครอบคลุมออกไป ผมคิดว่าด้านหนึ่งคำที่มันรู้จักเผยแพร่กันทั่วไปอย่างที่ท่านประพันธ์ว่าแล้วนี่นะครับ ผมว่าประชาชนก็ต้องค้นคว้าอีกนิตหนึ่ง คือถ้าศึกษาเข้ามาเราก็จะพบว่าหลักนิติธรรมมันแบ่งแยกแบบนี้ มันกินความแบบนี้ ซึ่งน่าจะคงไว้ความเห็นของผมนะครับ ท่านลองนึกดูนะครับถ้าเราใช้คำเฉพาะว่าทั้งหมดไม่ว่ารัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล ปฏิบัติหน้าที่ไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย แปลว่าอะไร แปลว่ารัฐธรรมนูญและกฎหมายอำนาจส่วนใหญ่จะตกอยู่ที่ฝ่ายบริหาร เพราะฝ่ายรัฐบาลเขาแก้รัฐธรรมนูญก็ได้ เขาเป็นเสียงข้างมากในการควบคุมในการออกกฎหมาย เพราะฉะนั้นหลักใหญ่ที่มันจะมารองรับของทั้ง ๓-๔ องค์กรที่เป็นเสาหลักของประชาธิปไตยให้อยู่รวมกันโดยตระหนักถึงหลักนิติธรรม ผมว่าอันนี้มันเป็นโครงสร้างใหญ่เป็นเสาเข็มใหญ่ของอำนาจทั้งหมดที่จะต้องยึดเข้ามาด้วยกันนะครับ ไปตัดคำนี้ออกผมว่าความหมายที่มันอยู่ในคำว่าหลักนิติธรรมมันจะหายไปหมดเลย

ประธาน : ถ้าเราเปลี่ยนเขียนแต่เป้าหมายแล้วพอเรื่องหลักนิติธรรมเอาไปใส่ไว้ในอำนาจศาลรัฐธรรมนูญว่าในการพิจารณาวินิจฉัยนอกจากคำนี้ถึงรัฐธรรมนูญและกฎหมายแล้วให้คำนี้ถึงหลักนิติธรรมด้วยผมว่าจะได้ผลกว่า ก็แปลว่าเวลาจะตีความอะไรก็ต้องนึกถึงพวกนี้ด้วยอย่าไปเอาแต่ตัวอักษร มันก็จะสัมฤทธิ์ผลตามที่เราต้องการ

นางจรี วิจิตรวาทการ : ท่านประธานคะ ดิฉันคิดว่าถ้าเราใช้อย่างที่เขียนไว้ไม่ได้เสียหายอะไรนะคะ เพราะหลักนิติธรรมจริง ๆ นอกจากที่คุณภัทรพูดถ้า Rule of Law ในความหมายที่ไม่ใช่ทางด้านกฎหมายอย่างเดียว ถ้าสังคมศาสตร์ตีความหลักนิติธรรมหมายถึงว่า มันมีมิติของการที่ว่าสังคมมีชื่อมีแป กกฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์ แต่ที่สำคัญกว่านั้นไม่มีใครอยู่

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

อรุสา ๔/๘

เหนือกฎหมายได้ เพราะฉะนั้นคณะรัฐมนตรีจะทำอะไรก็ตามแต่ก็ต้องรู้ว่าตัวเองไม่ได้อยู่เหนือกฎหมาย ไม่มีใครอยู่เหนือกฎหมาย แล้วก็ทุกคนจะต้องเคารพกฎหมายทั่วหน้า ตรงนี้ดิฉันคิดว่ามันมีความหมายของคำว่า Rule of Law มันจะให้ความเข้มข้นขึ้นมานอกจากรัฐธรรมนูญกฎหมายแล้วยังรู้ว่ามันเป็นแนวความคิดของคนในสังคมที่จะเข้าใจว่าไม่มีใครมีอำนาจเหนือกฎหมายและไม่มีใครจะอยู่เหนือกฎหมาย และการปฏิบัติของทั้งหมดทั้งประเทศต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายอันเดียวกัน ไม่มีความแตกต่างกัน เพราะฉะนั้นดิฉันคิดว่าไม่ได้เสียหายถ้าใส่อย่างนี้ละคะ

ประธาน : เชิญครับ

นายอมร วาณิชวิวัฒน์ : ขออนุญาตท่านประธานครับ เพราะว่าประเด็นเรื่อง Rule of Law ผมก็ไม่ได้แอบอ้างอะไร แต่ว่าโดยส่วนตัวก็สอนเรื่องหลักนิติรัฐอะไรอยู่ในคณะรัฐศาสตร์อยู่แล้ว แล้วก็ตำราที่เป็นต้นแบบผมก็ต้องขอเรียนโดยตรงไปตรงมาว่าที่มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด Professor Dicey คือคนที่พูดเรื่องนี้เป็นคนแรก ๆ นะครับ Professor Dicey ของ Oxford University ก็เป็นคนที่ทำให้ ความเห็น อย่างง่าย ๆ เสนอครับว่าเรื่องของ Rule of Law ไม่ได้มองถึงการที่ประเทศหรือรัฐต้องปกครองโดยกฎหมายเท่านั้น แต่หมายถึงว่าเขาครอบคลุมไปถึงผู้ที่บังคับใช้กฎหมายว่าจะต้องใช้หลักนิติธรรมเข้าเป็นหลักเกณฑ์ในการบังคับใช้กฎหมายด้วย เพราะฉะนั้นที่เรามาชี้ตรงกันว่าทั้งคณะรัฐมนตรี ศาล รัฐสภา ผมเห็นด้วยเพราะว่าไม่ว่าจะองค์กรใดของรัฐจะต้องยึดหลักแนวความคิด Rule of Law เช่นกันครับ ขออนุญาตท่านประธานครับ

ประธาน : ผมรับได้ทั้ง ๒ อัน แต่ว่านักรัฐประศาสนศาสตร์หรือนักรัฐศาสตร์เขาถามว่าแล้วเมื่อคุณทำตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายแล้วมันยังไม่ใช้หลักนิติธรรมหรือ เพราะว่าจริง ๆ อย่างอังกฤษมันเป็น Common Law เพราะฉะนั้นมันมีอะไรมากมายมหาศาลที่มันไม่ได้เขียนไว้ในกฎหมาย เพราะฉะนั้นมันก็ต้องวางหลักกว่าที่ไม่มีกฎหมายกำหนดคุณต้องนึกถึงหลักนิติธรรม แต่ของไทยเรามัน Civil Law มันขึ้นอยู่กับกฎหมายที่ออก ถ้ากฎหมายคุณออกมาครบถ้วนมันก็ไม่มีอะไรมากกว่าไปนั้นอีกแล้ว แต่ที่เราเป็นห่วงว่าเพื่อเขาจะได้ไม่อยู่นอกเหนือกฎหมาย มันไม่มี เพราะประชาชนคนไทยเดี่ยวเราก็จะต้องเขียน คนไทยทุกคนต้องอยู่ภายใต้บังคับด้วยกฎหมายเสมอเหมือนกันหมด ชาย หญิง มีสิทธิเท่าเทียมกันอะไรพวกนี้ เราก็เขียนไว้หมดแล้ว แล้วก็การบังคับการตามกฎหมาย บังคับอย่างไร ก็ต้องบังคับตามกฎหมาย ในแง่นั้นหลักนิติธรรม

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

อริสสา ๔/๙

ก็คือบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งจริง ๆ มันคือคำอธิบายทั้งนั้น แต่ว่าถ้าจะเขียนใส่ไปด้วยว่ารัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อคนจะได้ชอบ คนชอบตรงโน้นก็เอา ถ้าชอบตรงนี้ก็เอา ก็ไม่เป็นอะไร ไม่เสียหายอะไร เชิญครับ

นายประพันธ์ นัยโกวิท : ขออนุญาตท่านประธานนะครับ ผมคิดว่าในวรรคสองในรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ บัญญัติไว้ดีแล้วนะครับ คือไม่มีใครโต้แย้งในมาตรา ๓ วรรคสองรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๐ เลย แล้วมีแต่ตำราต่าง ๆ เขียนพัฒนาการเรื่องนี้มาโดยต่อเนื่อง ขนาดในหนังสือพิมพ์ของอาจารย์กำชัยก็ยังเขียนนะครับ ศาลรัฐธรรมนูญก็เอาไปกำหนดเป็นหลักสูตรแล้วฝ่ายเลขานุการลองไปตรวจดูก็ได้ในกฎหมายลูกยังมีกฎหมายลูกอีกหลายฉบับอ้างอิงอันนี้หลักนิติธรรมต่อไปอีก ยังมีในกฎหมายลูก เข้าใจว่ายังมีที่อื่นอีกอยู่ในกฎหมายลูก เท่าที่ผมจำได้อย่างน้อยที่สุดมีแน่นอนในพระราชบัญญัติองค์กรอัยการซึ่งใช้คำนี้ เพราะฉะนั้นผมยังเห็นว่าในมาตรานี้ในเมื่อหลักการอันนี้ดีอยู่แล้วในรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๐ เราใช้ตามวรรคสองของเขาแล้วก็มาต่ออย่างที่ท่านประธานว่าและมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยส่วนรวม ก็ยิ่งทำให้ดีขึ้นไปอีกผมคิดว่าอย่างนั้น คือถ้าไปเขียนบอกว่าตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ถ้ามันเขียนอย่างนี้มันก็ต้องทำอยู่แล้วรัฐธรรมนูญ กฎหมาย แต่อันนี้มันเป็นหลักใหญ่และอยู่ในบททั่วไปนะครับ อันนี้มันเป็นหลักใหญ่ซึ่งมันจะครอบคลุมทั้งหมด แล้วผมคิดว่าคงของรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๐ ไว้แล้วก็มาต่อที่ท่านประธานพูดก็น่าจะครบถ้วนนะครับ

ประธาน : เชิญครับ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

ประทีป ๕/๑

ประธาน : เชิญครับ

นายภัทร คำพิทักษ์ : ท่านประธานครับ คือมันเป็นอย่างที่อาจารย์ว่าจริง ๆ คือหลักนิติธรรมมันมาจาก Common Law ของเราคือ Civil Law แต่ว่าหลักนิติธรรมคือหลักในการจำกัดอำนาจของผู้ปกครองไม่ให้ใช้เกินขอบเขต ที่ท่านพูดถึงเรื่องสมัยก่อนคือทศพิธราชธรรม ในสังคมเราคือว่าเราใช้อำนาจอย่างเป็นธรรม อันนี้เราพูดถึงมันอยู่ในสายเลือดของเราเลยคือทุกอย่างมันต้องเป็นธรรม ต้องมีอำนาจ มีอำนาจคุณก็ต้องใช้อำนาจอย่างเป็นธรรม พระเจ้าอยู่หัวของเราทุกพระองค์ปกครองบ้านเมืองก็ใช้อำนาจโดยเป็นธรรม เรื่องนี้อาจารย์ศีกฤทธิ์จะมีคำอธิบายไว้เยอะ ผมคิดว่าพอเรามาแปลงเป็นรัฐธรรมนูญเรื่องความเป็นธรรมของอำนาจหรือว่าคติของเราที่มีมาตั้งแต่โบราณมันไม่ได้เอามาใส่ไว้ พอไม่ได้ใส่ไว้เราก็มาเริ่มใส่โดยที่ท่านประพันธ์พูดคือการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม คือหมายความว่าองค์กรทั้งหลายเวลาคุณต้องใช้อำนาจคุณต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมด้วย ธรรมะที่ควรจะมี หลักของการจำกัดการใช้อำนาจของผู้ปกครองต้องไม่เกินขอบเขต องค์กรทั้งหมดมันจะต้องมี ที่นี้ผมว่าถ้อยคำอันนี้มันน่าจะมีการพัฒนาการทางกฎหมายมาอย่างที่ที่ท่านประพันธ์ว่าแล้ว ถ้าเราใส่อันนี้เหมือนเดิม ใจผมใส่อันนี้เหมือนเดิม แต่เนื่องจากเรามองเห็นว่ามีคณะบางคณะหรือว่าองค์กรบางองค์กรตามรัฐธรรมนูญ มันเคยทำงานที่ไม่ได้คำนึงถึงหลักที่ว่ารวมทั้งไม่ได้คำนึงถึงว่ามีความรับผิดชอบ มีความโปร่งใสอะไร อย่างที่ผมเรียนคือคิดแม้กระทั่งแบ่งแยกคนโดยการเลือกตั้งแล้วก็จัดงบประมาณไปตามนั้น เพราะฉะนั้นถ้าเราจะใช้คำเดิมที่มีอยู่ และขยายความออกไปอีกสักนิดหนึ่งจะพูดถึงเรื่องความรับผิดชอบและความเป็นธรรมอย่างที่ว่าทางฝ่ายเลขานุการยกมา หรือจะเติมไปโดยที่อาจารย์ทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง โดยกำหนดเป้าหมายมีเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและประเทศชาติ อะไรก็ได้ผมว่าอันนี้ใส่ลงไป แต่ถ้าเราตัดคำว่านิติธรรม ออก และเราเอาเฉพาะว่ามีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประเทศชาติโดยรวม ผมว่ามันเป็นคำที่สวย แต่มันไม่ได้สะท้อนถึงปัญหาที่ผ่านมาว่ามันจะแก้ไขอย่างไร และมันก็ได้มีความหมายที่จะทำให้เมื่อเกิดปัญหาแล้วศาลรัฐธรรมนูญสามารถที่จะใช้คำนั้นไปใช้ประโยชน์ในการถ่วงดุลของอำนาจต่าง ๆ ได้ ผมคิดว่าน่าจะคงเอาไว้ครับ

ประธาน : เชิญครับ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

ประทีป ๕/๒

เลขานุการ : ผมขออนุญาตทราบเรียนท่านประธานให้ข้อมูลเพิ่มเติมในชั้นการพิจารณาของคณะอนุกรรมการร่างได้พิจารณาในประเด็นนี้กันอย่างละเอียด ผมขออนุญาตว่าจุดเดียวที่ทั้งหมดที่ทุกท่านได้กรุณากล่าวขึ้นมา เราว่ากล่าวกันในตรงนั้นอยู่ เพียงแต่ว่าเรายกขึ้นมาเป็นประเด็นให้คณะกรรมการในหลักการอีกชั้นหนึ่งว่า สมมุติว่าเราจะทำให้รัฐธรรมนูญเกิดความเข้าใจง่าย ๆ แก่ประชาชน คำ ๆ นี้ซึ่งยังมีความหมายกำกวมอยู่นั้น เราควรจะใส่เอาไว้หรือไม่อย่างไร เพราะอย่างนิติธรรมกับนิติรัฐ ตอนนี้อยู่ที่ทุกคนกำลังสับสนกันอยู่ว่าตรงโน้นมันคืออันเดียวกันหรือเปล่า และมันคืออะไร จริง ๆ เป้าหมายซึ่งในทางวิชาการก็จะบอกว่า Rechtsstaat คือเรื่องของการจำกัดอำนาจของผู้ปกครอง เพราะเดิมมันมีอำนาจอยู่แล้วก็ใช้อำนาจแบบเกิน ซึ่งตรงข้ามกับ Rule of Law Rule of Law จะเป็นเรื่องของการใช้อำนาจอย่างเป็นธรรม คือมีธรรมในการใช้อำนาจอย่างที่หลายท่านยกขึ้นมาคือทศพิธราชธรรม มันมีความแตกต่างกันอยู่ตรงนี้ แล้วในวรรคสองของมาตรา ๓ ที่เพิ่มขึ้นมาในปี ๒๕๕๐ นั้นเขียนในลักษณะของ proactive ก็คือว่าป้องกัน ท่านจะเห็นเขาขึ้นว่า การปฏิบัติหน้าที่จะต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม หมายถึงว่าเขา active คล้าย ๆ จะใช้รูปประโยคเพื่อบอกว่าสิทธิของคน ทุกคนในการที่จะถูกระงับโดยองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐต่าง ๆ จะได้รับการประกัน เขาเลยขึ้นต้นด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กร ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม ซึ่งในชั้นที่คณะกรรมการพิจารณามาตรานี้มาตราเดียวเสียเวลาไปครึ่งวัน ผมขออนุญาตเรียนเป็นข้อมูลนะครับ ก็คิดจะกลับหลักเขียนให้ชัดเหมือนกันว่า รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลต้องทำหน้าที่แบบนี้ แต่นั่นอีกสื่อหนึ่ง อีกความหมายหนึ่ง ในอีก sense หนึ่งก็คือว่าบังคับให้เขาทำแล้วถ้าเขาไม่ทำละ แต่ในขณะที่การเขียนแบบเดิมจะเป็นการคงไว้ซึ่งเรื่องการป้องกันสิทธิของประชาชนมันอีก sense หนึ่งครับ

นายสุพจน์ ไข่มุกด์ : ท่านประธานครับ ตามร่างสุดท้ายที่ปรากฏบนจอนี้ ขอปรับคำเดียว และหลักนิติธรรมโดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ส่วนรวม จะดีขึ้นไหมครับ เพราะและมันติดกัน ๒ คำ วรรคสองผมเห็นด้วยว่าโอเคมันดีขึ้น มันตีความชัดเจนขึ้น มันจะเป็นหลักที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญได้ตีความได้ง่ายขึ้น ถ้าใส่หลักนิติธรรมไป เพราะว่าศาลรัฐธรรมนูญคงมีท่านกฤษฎีเยอะแยะเลยที่จะตีความแบบนี้ให้เข้าเกณฑ์ได้เลย เพียงแต่ปรับนิดหนึ่งครับ โดยมีเป้าหมายจะไม่ทราบเหมือนกัน

ประธาน : เอาหรือยัง เชิญครับ

นายเชษฐ โทณะวณิก : ท่านประธานครับ เชษฐครับ คือผมไม่แน่ใจว่าท่านประธานและท่านกรรมการทุกท่านจะกรุณาอนุญาตให้พวกเราที่ปรึกษาพูดอะไรได้มากน้อยแค่ไหน ผมขออนุญาตให้เป็นข้อมูลเท่าที่ได้ฟังความคิดเห็นของหลาย ๆ ท่านมา คือพื้นฐานในเรื่องนิติธรรมกับนิติรัฐ ถ้าหากเราพิจารณาในแง่มุมมองของทางวิชาการแล้วมันก่อกำเนิดมาจากคนละที่ ในเรื่องของนิติธรรมอย่างที่ท่านอาจารย์สุพจน์และท่านอาจารย์อมรได้พูดถึง ศาสตราจารย์ A.V. Dicey ในอังกฤษแล้วในเรื่องของ Magna Carta อันนั้นคือจุดก่อกำเนิดของหลักนิติธรรม ส่วนเรื่องของหลักนิติรัฐที่ท่านปรกรณ์ได้พูดถึงแล้ว Rechtsstaat มันก่อกำเนิดตามภาษามันบอกไว้ชัดเจนอยู่แล้วคือก่อกำเนิดในเยอรมันมันตีคู่ขนานกันมา เพียงแต่ว่าหลักนิติธรรมมันได้รับการนำมาใช้ในประเทศอื่น ๆ ที่เรียกง่าย ๆ สมัยก่อนคือเมืองขึ้นของอังกฤษ และเนื่องจากว่ายังมีประเทศที่ยังผูกยึดโยงอยู่กับอังกฤษ เช่น อเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ก็อาศัยหลักการนี้ แล้วก็ในโลกยุคปัจจุบัน เมื่อพูดถึง Rule of Law ความเข้าใจของคนมันสามารถที่จะทำความเข้าใจได้ง่ายกว่ามันก็เลยเป็นหลักที่มีความแพร่หลายมากกว่า ทีนี้เนื่องจากว่าความแพร่หลายของหลักทางองค์การสหประชาชาติก็เลยหยิบยกเอาเรื่องของ Rule of law มาเป็นประเด็นหนึ่งที่ใช้ในการพิจารณา ไม่เพียงแต่ในส่วนของสมาชิกสหประชาชาติ แต่นำมาพิจารณาในส่วนของคณะมนตรีความมั่นคงด้วย เวลาที่คณะมนตรีความมั่นคงซึ่งมี ๕ ประเทศที่เป็นประเทศสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงจะไปดำเนินการอะไร ยกตัวอย่างเช่น ถ้าจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องของประเทศใดประเทศหนึ่งเขาก็จะพิจารณาด้วยการดำเนินการเช่นนั้นมันจะขัดกับสิ่งที่เรียกว่าหลักนิติธรรม หรือว่า Rule of Law หรือไม่ เพราะฉะนั้นหลักนิติธรรมก็เลยถือว่าสามารถใช้ได้ทั้งในระดับภายในประเทศและระดับระหว่างประเทศ ทีหลายท่านพูดกันถึงว่าหลักนิติธรรมมันจะไปเกี่ยวข้องกับเรื่องของประชาชนหรือว่าในเรื่องของประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติอะไรเหล่านี้หรือไม่ ในส่วนของสหประชาชาติเขาบอกไว้ชัดเจน นอกเหนือจากการที่จะให้การดำเนินการของรัฐเป็นไปตามหลักนิติธรรมแล้ว การดำเนินการของเอกชนก็เป็นเรื่องที่จะต้องไม่ขัดกับหลักนิติธรรมเช่นกัน นั่นคือสิ่งที่สะท้อนออกมาในกฎหมายหลาย ๆ ฉบับ ยกตัวอย่างเช่นกฎหมาย antitrust ของหลายประเทศ หรือว่ากฎหมายป้องกันการแข่งขันอันไม่เป็นธรรม ซึ่งอันนั้นเป็นการควบคุมกำหนดจำกัดว่าเอกชนทำอะไรได้มากน้อยแค่ไหนก็คือเรื่องของการทำตามหลักนิติธรรม

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

ประทีป ๕/๔

เช่นกัน นอกจากนั้น หลักนิติธรรมยังส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนรวมถึงการดำรงไว้ซึ่งเศรษฐกิจ
ที่จะทำให้ประชาชนสามารถที่จะแลกเปลี่ยน และสามารถที่จะประกอบกิจการได้โดยที่มีความเป็นธรรม
และ

ท้ายที่สุดในเรื่องของหลักนิติธรรมขยายรวมไปถึงที่หลายท่านได้พูดกันว่าตกลงแล้ว
เรื่องการแบ่งแยกอำนาจมันอยู่ภายใต้หลักนิติธรรมหรือไม่ องค์การสหประชาชาติก็กำหนดไว้ว่า
เรื่องของการแบ่งแยกอำนาจถือว่าการใช้อำนาจภายใต้หลักนิติธรรมด้วย เพราะว่าอำนาจ
อธิปไตยไม่สามารถที่จะดำเนินการได้โดยปราศจากความยุติธรรม เพราะฉะนั้นถ้าหากเพื่อความ
สบายใจท่านจะเอาคำว่า นิติธรรม ไว้ คือมันก็มีหลักทั้งนานาอารยประเทศที่รับรองไว้ และในสวน
ขององค์การสหประชาชาติซึ่งประเทศเราก็เป็นภาคีของสหประชาชาติ แล้วก็สมาชิกอยู่ประมาณร่วม
๒๐๐ ประเทศ อันนี้ก็สบายใจที่จะเขียนได้ และถ้าหากว่าจะมีประโยชน์ข้างหลังมันก็เป็นการขยาย
จริง ๆ หลักนิติธรรมที่ได้รับการรับรองจากสหประชาชาติก็รวมสิ่งเหล่านี้ไว้หมดอยู่แล้ว
ขอขอบคุณครับ

ประธาน : ผมคิดว่าเขียนไว้ก็ไม่น่าจะเสียหายอะไร อย่างน้อยที่สุดก็เป็นช่องทางออก
เวลาศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยอะไร นึกอะไรไม่ออกจะได้บอกได้ว่านี่คือหลักนิติธรรม แล้วเดียว
ก็ค่อย ๆ สะสม ผมจำได้ว่ามีคดีหนึ่งรัฐบาลไปออกกฎหมายจับคนที่เขาไปทำข่าวมาก บอกผู้ใดมี
ไว้ในครอบครองแล้วผิด ถ้าเป็นไปตามกฎหมายคนนั้นก็ต้องผิด เขาก็บอกว่าเขาก็ฟ้องนี่เป็นการขัดต่อ
รัฐธรรมนูญ แต่ศาลก็คงเห็นด้วยว่าขัดไม่รู้จะไปอ้างอะไร ก็บอกเป็นการจำกัดสิทธิเกินความจำเป็น
ซึ่งก็มีใช้อยู่ ตรงนั้นใช้มาก ๆ ไม่ได้ เพราะบางทีมันอาจจะกลายเป็นว่ามันเกินความจำเป็นจริงหรือเปล่า
ต่อไปเราก็จะได้ใช้คำว่า หลักนิติธรรม ได้ มันขัดต่อหลักนิติธรรม ชาวบ้านเขาใช้กันอยู่ ทุกบ้าน
ครัวเรือนมันก็มี ถ้าขึ้นไปออกกฎหมายว่าใครมีต้องขออนุญาตมันก็เดือดร้อนรำคาญเกินกว่าเหตุ
ก็ใช้ได้ไม่เป็นอะไร เกินดีกว่าขาด เออนะ

เลขาธิการ : ผมขออนุญาตท่านประธานนิดเดียวครับ ผมเองเห็นด้วยกับท่านประธาน
แต่ว่าตรงถ้อยคำเป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ซึ่งต้องสอดคล้องกับหลักนิติธรรมและมี
เป้าหมายเพื่อ อันนี้จะดีไหมครับ

ประธาน : ไม่ได้ เพราะอันนั้นมันจะกลายเป็นขยายรัฐธรรมนูญ นี่แปลว่าตาม
กฎหมายแล้วก็ต้องเหลือบตาดูหลักนิติธรรม เราไม่ได้ให้หลักนิติธรรมไปละเมิดกฎหมาย

นายประพันธ์ นัยโกวิท : ท่านประธานครับ ผมยังคิดว่าข้อความในรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๐ พอต่อมาที่ชุดท่านอาจารย์บรรศักดิ์ท่านก็เอามาใส่ก็แสดงว่าท่านกลั่นกรองแล้วว่าใช้ได้เหมาะสม คือเอาส่วนดีบัญญัติไว้ เอาต่อไปได้ไหมครับ คือใช้ตามเดิม การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม แล้วก็ต่อที่ท่านประธานว่า โดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ ได้ไหมครับ

ประธาน : อันนี้ไม่น่าจะต้องไปอย่างนั้น เพราะเราคุยกันถึงว่าเราจะเอาประธานขึ้นก่อน

นายประพันธ์ นัยโกวิท : ก็จะดูครอบคลุม ผมจะจัดงบประมาณเฉพาะภาคที่ให้คะแนนผม หมายความว่าไม่เข้าอันนี้เลย

ประธาน : ไปได้ไหม เอานะ ไปมาตรา ๔

เลขานุการ : มาตรา ๔ ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

ประธาน : มาตรานี้มันหายไปไหน ชายหรือหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันอยู่ที่ไหน

นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง : ขออนุญาตท่านประธานเรียนหรือก่อนครับ เดิมที่ปรับ มาตรา ๓ ในเรื่องของเอกลักษณ์นิติธรรมแล้วไปเขียนขยายเพื่อให้เกิดความชัดเจนในเรื่องของความคุ้มครอง

ประธาน : ย้อนกลับไปอีกหรือครับ

นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง : เปล่าครับ ไม่ได้กลับไปเพียงแต่มีส่วนหนึ่ง เพราะว่าเดิม มันเคยมีเขียนเรื่องของการคุ้มครอง มนุษย์และสิทธิเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง เดิมเขียนมาเพื่อคุ้มครองเป็นหลักคุ้มครองอยู่ในรัฐธรรมนูญ พอยกร่างมาใหม่ก็เอาเรื่องนั้นขึ้นไป อยู่ใต้งในวรรคสามเพื่อให้เกิดความคุ้มครองเช่นเดียวกัน ตอนนี่เรียนหรือว่าตรงนั้นจะต้องเอากลับมาใหม่ เพราะจริง ๆ แล้วมันก็มีส่วนหนึ่งที่เขียนอยู่ในร่างมาตรา ๒๖ ที่ในเรื่องของการที่จะไป ล่วงละเมิดมนุษย์และสิทธิเสรีภาพของบุคคลไม่ได้ เรียนหรือเพราะว่ามันมีส่วนหนึ่งเดิมเคยอยู่ เป็นมาตรา ๔ เคยมีมาตลอด เพียงแต่ว่าตอนยกร่างนำไปใส่ไว้ในร่างวรรคสอง มาตรา ๓ เพื่อให้เกิดความคุ้มครองอยู่ในตัวในการทำหน้าที่ขององค์กรเหล่านี้ครับ

ประธาน : คือว่าเราจะทำอะไร

นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง : เรียนหรือว่าจะต้องนำกลับมาเขียนไว้หรือไม่

ประธาน : มาตราอะไร

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

ประทีป ๕/๖

นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง : มันไม่ปรากฏอยู่ในนี้

ประธาน : ข้อความว่าอย่างไร

นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง : ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคล
ย่อมได้รับความคุ้มครอง

ประธาน : แล้วมันไปอยู่ในสิทธิเสรีภาพหรือยัง

นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง : เขียนในเชิงว่าไม่ให้บุคคลใดใช้สิทธิที่จะไปล่วงละเมิด
ก็เรียนหรือครับ

ประธาน : อันนี้ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่ง คำสวดยุทธและมันแปลว่าอะไรก็ไม่รู้ ศักดิ์ศรี
ความเป็นมนุษย์ย่อมได้รับความคุ้มครอง

เลขานุการ : ขออนุญาตกราบเรียนท่านประธานให้ข้อมูล ในมาตรา ๔ ที่คุณธนาวัฒน์
ได้กรูณา ยกขึ้นมาเมื่อสักครู่นี้ดั้งเดิมไม่มีในรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๑๗ ปี ๒๕๒๑ ปี ๒๕๓๔ ไม่มี
เพิ่ง add up เข้ามาเมื่อปี ๒๕๔๐ ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับ
ความคุ้มครอง พอปี ๒๕๕๐ เติมเข้าไปอีกนิตหนึ่งเป็นว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพและ
ความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ซึ่งร่างที่อาจารย์บวรศักดิ์ได้กรูณานำเสนอก็คงจะใช้
ถ้อยคำจากปี ๒๕๕๐ ครับ

ประธาน : แต่ว่าความจริงสิ่งเหล่านี้มันอยู่ในมาตรา ๔ ใช่ไหม

นายประพันธ์ นัยโกวิท : คือข้อความพุ่มเพื่อย จริง ๆ แล้วมันครอบคลุมหมดแล้ว

ประธาน : อันนี้มันไม่ตัด

นายประพันธ์ นัยโกวิท : ท่านประธาน ผมยังมีความเห็นว่าร่างฉบับของท่านอาจารย์บวร
ศักดิ์ในช่วงบททั่วไปผมว่าใช้ได้ คืออย่างไรในมาตรา ๔ ที่ท่านบัญญัติไว้เดิม ที่ท่านคงอยู่ ศักดิ์ศรี
ความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ผมว่าก็ดีแล้ว
แล้วก็บัญญัติต่อในมาตรา ๕ ซึ่งเป็นมาตรา ๔ ของเรา ผมว่าบททั่วไปของฉบับนั้นใช้ได้ มันเป็นการเน้นย้ำ
โดยเฉพาะคำว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พุดมาตั้งแต่รัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๔๐ ตอนนี้ทุกคนยอมรับ
กันไปหมดแล้ว อยู่ ๆ เราตัดไปมันอธิบายกับสังคมนี้ไม่ใช่ง่าย แน่นนอนถ้าไม่มีนักวิชาการเขาก็จะว่า
ไหนว่าดีกว่าเดิมอะไรอย่างนี้ ดีจริงหรือเปล่า มันจะมีประเด็นที่แรง ๆ กว่านี้อีกเยอะตอนหลัง ๆ
ผมว่าส่วนที่พอไปได้ไม่น่าจะเปลี่ยนแปลงหลักการดี ๆ ของเขา

วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

นายสุพจน์ ไข่มุกด์ : ขออนุญาตท่านประธานครับ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นะ ถ้าจะให้กรรมการในที่นี้ให้คำนิยาม ผมคิดว่าคงมี ๒๑ ความหมาย ๒๑ นิยาม เพราะว่าคำนี้ มันกว้างมากแล้วยังไม่สามารถหาคำจำกัดความที่ทุกคนยอมรับได้ ผมเข้าใจที่ท่านประพันธ์พูด แต่คำนี้ผมว่ามันกินความแล้วยังไม่ตกผลึก เราพยายามใส่เข้ามาดูให้เข้าหลักสากล ดูรู้สึกโก้ๆ แต่จริง ๆ แล้วคำนิยามผมว่ามันอาจจะกว้างกว่าที่ทำด้วยซ้ำไป ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จริง ๆ แล้วมันก็มีในตัวของมันเอง การยอมรับตัวตน หรือการยอมรับผู้อื่นนั่นละคือแทนศักดิ์ศรี สั้น ๆ ที่สุดเลยครับ แต่ว่าจริง ๆ แล้วเรามาแปลความกัน ดีความไปหมดเลย เพศที่ ๓ ก็อ้างศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ อันนี้ยังมีปัญหาอยู่คำนี้

นายเชียรชัย ณ นคร : ท่านประธานครับ คือเรื่องมาตรา ๔ เดิมที่พูดถึงเรื่อง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ผมว่าจริง ๆ แล้วมันไปเขียนในหมวดสิทธิเสรีภาพก็ได้ ไม่จำเป็นต้องไปเขียน ตรงนี้ ผมดูรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๔๐ ผมว่าการไปเขียนที่อยู่ในหมวดสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย มันมี ลักษณะการเขียนซึ่งน่าจะเข้าทำดี เช่น มาตรา ๒๘ ในปี ๒๕๔๐ บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ผมคิดว่ามันชัดเจนดี แต่ว่า อย่าเขียนในมาตรา ๔ อย่างแบบเดิม ๆ ที่เขียนมันจะกลายเป็นสิ่งซึ่งสูงส่ง โอเค ไม่ได้หมายความว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ใช่สูงส่งอย่างนั้น จริง ๆ แล้วมันจะมี limit ของมันในการใช้ของการอยู่ ร่วมกันในสังคม ที่นี้ประเด็นมาตรา ๔ ตุ๊กตาที่ยกร่างมานี้ ประชาชนชาวไทย ไม่ว่าจะเหล่ากำเนิด เพศหรือศาสนาใด พอเช็กย้อนหลังในปี ๒๕๑๗ ไล่ขึ้นมาที่มาเดิมคำว่า เพศ มาใส่ตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ กับปี ๒๕๕๐ ตอนนี้ก็จะมีเพศสภาพอีก จริง ๆ แล้วถ้าโดยความเห็นส่วนตัวผมยังคิดว่าถ้ากลับไปใช้ ประชาชนชาวไทย ไม่ว่าจะเหล่ากำเนิด แล้วตัดคำว่า เพศ ออก หรือศาสนาใด เหมือนกับปี ๒๕๑๗ ผม คิดว่าน่าจะลงตัวกว่าหรือเปล่า เพราะถ้าเกิดใส่เพศเข้าไปบีบ เดียวมีเพศชาย เพศหญิง เพศสภาพอะไรขึ้นมาก็ต้องมานั่งเขียนอะไรกันอีกซึ่งค่อนข้างจะวุ่นวาย เพราะจริง ๆ ประชาชนชาวไทย ไม่ว่าจะเหล่ากำเนิด ซึ่งกำเนิดมาจะเป็นชาย เป็นหญิงหรือเพศสภาพก็แล้วแต่แล้วแต่สังคมจะเรียก ก็ได้รับการคุ้มครองเหมือนกันครับ

ประธาน : ที่เราพูด ๆ กันถึงว่าเรากำลังจะวางหลักใหม่ว่าจะอะไรที่ไม่ได้ห้ามทุกคน ต้องมีสิทธิเสรีภาพที่จะทำได้ การห้ามต้องห้ามภายในเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนด ถ้ารัฐธรรมนูญ ไม่ได้กำหนดเงื่อนไขการห้ามนั้นก็ต้องไม่เป็นภาระเกินควร หรือกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพ เกินจำเป็นหรือกระทบกระเทือนต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ผมคิดว่าถ้าเขียนอย่างนี้มันยังมี

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

ประทีป ๕/๘

ความหมายมากกว่าที่บอกศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้รับการคุ้มครอง แล้วมันคุ้มครองอย่างไร
ลองอ่านนี้สิ ผมอ่านยังไม่สมบูรณ์

นายประพันธ์ นัยโกวิท : ยังดีกว่าไม่มี คือคำนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ใช้มาตั้งแต่ปี
๒๕๔๐ ไม่มีใครโต้แย้ง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ใช้ตั้งแต่รัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๔๐ ผมคิดว่าเป็นที่ยอมรับกันแล้ว
ที่นี้เขียนอย่างที่ท่านว่าดีกว่าไม่มีผมเชื่ออย่างนั้น

ประธาน : เชิญภักดิ์ครับ

นายภักดิ์ คำพิทักษ์ : เรียนที่ประชุม คือผมดูเจตนารมณ์ของปี ๒๕๔๐ เขาบอกว่าการ
ที่ตรามาตรา ๔ นี้เอาไว้ก็เพื่อที่รับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาค
กันตามปฏิญญาสากลหรืออนุสัญญาแห่งองค์การสหประชาชาติที่รับรองให้ไทยเป็นภาคี ที่นี้มาพอ
มาดูถ้อยคำมันก็เป็นอย่างที่ท่านประธานว่าเหมือนกันหลาย ๆ คนพูดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
ที่ท่านสุพจน์พูดมันจะอธิบายอย่างไร แล้วเอาคำนี้ขึ้นหน้ามันก็งง ๆ อยู่เหมือนกัน แต่ที่นี้ในทาง
การเมืองผมคิดว่าควรจะเขียนเอาไว้ เพราะว่าประเด็นของคนที่ทำให้เกิดความแตกแยกและบอกว่า
คนไม่เท่าเทียมกันในสังคมมันจ้องอยู่ พอเราไปออกปุ๊บอันนี้ผมว่ามันจะเป็นทางการเมืองที่หลัง
ผมมองอย่างนั้นเลย แต่ถ้าจะคงไว้ประโยชน์ผมว่ามันจะไปปิดประตูแล้วต่อต้านคำพูดเหล่านั้น
เอาไว้เสียตั้งแต่แรก แต่ตัดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ผมว่าทิ้ง ๆ เอาออกไป อาจจะจำหน้า
มาเลยบอกว่าสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครอง คือบอกให้ทุกคน
เสมอกัน แต่ผมนึกคำนี้ก็ยังไม่ถูกใจผมเหมือนกัน คือผมอยากจะบอกคล้าย ๆ ว่าคนเสมอกันและ
สิ่งนี้ได้รับการคุ้มครอง แล้วมาขยายเรื่องสิทธิเสรีภาพอย่างที่ท่านอาจารย์ว่านี่นะครับ คือเอาอะไร
สักท่อนหนึ่งมากขึ้นเป็นยันต์กันผีไว้ แล้วไม่ให้พวกที่ต้องแบ่งแยกประชาชนแล้วพยายามตีตราว่า
เกิดความไม่เท่าเทียมกันในสังคม กันอันนั้นเอาไว้

ประธาน : ลองดูมาตรา ๔/๑

เลขานุการ : มาตรา ๔/๑ การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือใน
กฎหมาย ประชาชนชาวไทยย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำได้ แต่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นนั้น
ต้องไม่กระทบหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความสงบเรียบร้อยของสังคม
และประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ และในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้กำหนดเงื่อนไขกฎหมายดังกล่าว ต้องไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนเกินสมควรแก่เหตุ หรือกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชน

ประธาน : คือผมไม่ได้นึกถึงคำว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แต่ผมอยากสร้างหลักที่ว่าตกลงที่เราพูดกันว่าประชาชนมีสิทธิโดยไม่จำกัดจนกว่าจะมีกฎหมายออกมาบังคับเป็นที่ยอมรับกันใช่ไหม ถ้ายอมรับก็เขียนในรัฐธรรมนูญว่าอะไรที่เราไม่ได้ห้ามไว้เราทำได้ ตกลงกันเสียให้ชัดเจนแน่นอน แต่ถ้ามีกฎหมายแล้วห้ามได้ ก็แปลว่ามันก็ห้ามได้ไม่มีขีด ก็ต้องห้ามได้เท่าที่เงื่อนไขเขา กำหนดไว้ ถ้าไม่มีเงื่อนไขก็ต้องใช้หลักนิติธรรม ก็คือต้องไม่กระทบเกินกว่าเหตุ ไม่กระทบกระเทือนถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อย่างนี้ผมว่าจะได้วางหลักเลย

นายเชียรชัย ณ นคร : พอติเราเพิ่งเริ่มกันตรงบททั่วไป บททั่วไปมันจะกลายเป็นอะไรที่มันยื่นเยื่อเกินไปหรือเปล่า คือถ้าเปรียบเทียบกับตัวรัฐธรรมนูญเดิม คือบททั่วไปมันพูดถึงความเป็นรัฐมันพูดถึงอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นจุดกำเนิดของการใช้อำนาจ อย่างที่ผมเรียนคือไม่ว่าใครจะติดใจคำอะไรก็แล้วแต่ ผมคิดว่าบางทีก็ต้องเข้าใจว่ารัฐธรรมนูญมันมีหลาย section เวลาไปพูด section หนึ่งไปอยู่ใน section หนึ่งผมคิดว่าก็ต้องชัดเจนนิดหนึ่งว่ามันควรจะเขียนไว้หรือเปล่า คือไปเขียนอยู่ใน section สิทธิเสรีภาพเขียนให้เต็มแม็กเลยมันก็ค่าเท่ากัน ไม่ได้มีผลแตกต่างอะไรกัน เพียงแต่ว่าวันนี้เราจะปรับความคุ้นชินกับการเขียนรัฐธรรมนูญเป็นแนวใหม่อย่างที่ท่านประธานว่า และเรามาตั้งโล่แบบนี้ สมมุตินะครับ และเราไปนึกถึงรัฐธรรมนูญเดิม ของเดิมที่มันเคยเขียนแล้วตัดออกมันไม่สมควร คำบางคำเราไม่คุ้นชินแล้วเราอยากให้มันอยู่ต่อเราจะสร้างอัตลักษณ์ของเราเองไม่ได้ คือสิ่งที่เขียนมาตรา ๔/๑ หรืออะไรก็แล้วแต่ แต่จริง ๆ มันเขียนได้ในหมวดสิทธิเสรีภาพทั้งนั้น มันสามารถทำได้ ผมเพียงพยายามจะทำความเข้าใจกับตัวเองว่า เวลาเราพูดถึงบททั่วไปของรัฐธรรมนูญ วัตถุประสงค์หลักของบททั่วไปที่ตอนเริ่มต้นขึ้นมา คือมันกำลังพูดถึงความเป็นรัฐ มันกำลังพูดถึงอำนาจอธิปไตยและตัวองค์ประกอบที่มันเกี่ยวข้องก็คือตัวบุคคลที่เป็นฐานแห่งอำนาจอธิปไตย ส่วนหลังจากนั้นแล้วเราสามารถไปใส่ในหมวดอื่นได้ ไม่จำเป็นต้องมาใส่ตรงนี้ทีเดียว เราพูดกันไปพูดกันมา เหมือนกับเรากลัวว่ามันจะหายไปเลยมากกว่า ผมคิดว่ามันไม่ได้หายไปไหน พอไปถึงหมวดสิทธิเสรีภาพมันสามารถพูดเรื่องพวกนี้ได้ ผมกลับมาในประเด็นที่ผมแห่เล่นเรื่องเพศ คือผมก็ไม่ว่าแต่ความคิดผม การใส่เรื่องเพศเข้ามา วันนี้เราก็จะมีประเด็น

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ประทีป ๕/๑๐

วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่องเพศสภาพตามมามาก เมื่อ ๑๐ กว่าปีที่แล้วผมเคยได้รับทุนจาก Asia Foundation ไปดูงานที่เวียดนาม แล้วไปกับคนที่นำกลุ่มคือคนฟิลิปปินส์ ต้องเรียกว่าเป็น feminist ตัวจริงของฟิลิปปินส์ไปถึงก็ไปคุยกับประธานกรรมการสิทธิของฟิลิปปินส์ กรรมการสตรี เขาก็ไปถามว่ามีปัญหาเรื่องสตรีบุรุษอะไรอย่างนี้หรือเปล่า เวลาพูดถึงสิทธิเสรีภาพความไม่เท่าเทียมกัน ตัวประธานกรรมการของเวียดนามบอกว่า ของเวียดนามไม่มีปัญหา เขาบอกว่าทุกคนถูก treat เป็นประชาชนเท่ากันหมด เวลาเรามานั่งใส่เข้าไปในรัฐธรรมนูญ ผมคิดว่าเวลาพูดถึงแหล่งกำเนิด หรือแหล่งกำเนิดอะไรก็แล้วแต่จริง ๆ มันบอกให้เห็นอยู่แล้วว่าแหล่งกำเนิดมันมีเพศที่แตกต่างกัน การไปย้ำเพศเข้าไปอีกที่หนึ่งผมก็ไม่ทราบว่าจะดีหรือไม่ดีอะไร เพราะฉะนั้นถ้าเราย้อนกลับไปรัฐธรรมนูญเก่าปี ๒๕๔๐ กับปี ๒๕๕๐ ที่ใส่เรื่องของเพศเข้าไปนะครับ

- ๖/๑

ประธาน : มาตรา ๔/๑ ที่เสนอตอนนี้ก็เพราะว่ามันก็จะเป็นการวางหลัก
มันเหมือนกับว่าชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิดอะไร ก็ได้รับความคุ้มครองเสมอกัน อันนี้ก็วางหลักว่า
สิทธิทั้งปวง เดียวพอไปถึงข้างในเราถึงจะไปตัดมันออก มันไม่ต้องพูดทุกเรื่อง เพราะว่าเราก็รองรับ
แต่ถ้าถ้าจะเอาไปไว้ตรงหมวดไหนก็ได้ ไม่เป็นอะไร ไม่อยากจะอยู่ตรงนี้ก็ไปอยู่ตรงไหนก็ได้
แต่ผมคิดว่าจะลองพิจารณาเนื้อมันหน่อยไหมว่ามันใช้ได้ไหม ส่วนถ้อยคำเดี๋ยวก็น่าจะไปปรับปรุง
มันเอาใหม่ ถ้าคิดว่าพอเข้าเค้าเดี๋ยวก็น่าจะไปอยู่ตรงไหนก็ได้ไม่เป็นอะไร

นายประพันธ์ นัยโกวิท : ท่านประธานขออนุญาตคือในมาตรา ๔/๑ เป็นบทบัญญัติ
วางหลักทั่ว ๆ ไป ซึ่งผมดูในรัฐธรรมนูญฉบับอื่น ๆ มันไม่มีวางหลักทั่วไปแบบนี้ครับ ถ้าจะเอา
มาตรา ๔/๑ ไปไว้ตอนหลังยั้งนี้ก็ไม่ออกมันจะไปแทรกอยู่ตรงไหน มาตรา ๔/๑ วางอยู่ตรงนี้อยู่ใน
บททั่วไปของรัฐธรรมนูญมันเป็นหลักใหญ่ๆ ครับ มันอยู่ในหมวดเดียวกับที่ว่ารัฐธรรมนูญ
เป็นกฎหมายสูงสุดถ้าทำลักษณะแบบนี้แล้วมันไม่ได้จะอะไรอย่างนี้ คิดว่าน่าจะวางไว้ตรงนี้ก่อนผมว่า
แล้วลองไปดูว่าข้างหลังมีอะไรจะเสริม แต่ผมไปดูตัวอย่างรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๔๐ ปี ๒๕๕๐
ไม่มีที่ใส่มาตรานี้

เลขานุการ : ขออนุญาตกราบเรียนท่านประธานครับ ผมขออนุญาตให้เป็นข้อมูลว่า
คณะทำงานได้นำหลักคิดนี้ไปใส่ไว้ในร่างมาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ ของร่างที่เสนอไว้ในหมวด
สิทธิและเสรีภาพของบุคคลท่านครับ

นายสุพจน์ ไข่มุกด์ : ท่านประธานครับ ผมค่อนข้างเห็นด้วยนะครับอย่างที่ว่า
อันนี้มันคล้าย ๆ ว่าเราไปขยายมาตรา ๔ ให้มันชัดเจนขึ้น ซึ่งที่จริงในมาตรา ๔ ไม่ได้พูดถึงเรื่อง
สิทธิเสรีภาพเลยนะครับ อยู่ ๆ เราเอาขึ้นมาผัวะเลยเป็นเรื่องสิทธิเสรีภาพ ผมว่ามันน่าจะย้ายไปที่
หมวดของสิทธิเสรีภาพมันค่อนข้างที่จะชัดเจนมากกว่าที่จะมาใส่ตอนนี้ครับ

ประธาน : เชิญครับ

เลขานุการ : ท่านประธานครับ เนื่องจากคำถามของคุณธนาวุฒิเราได้รวบรวม
เรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับการคุ้มครองออกมา
แล้วก็มารวมอยู่กับเรื่องปวงชนชาวไทยไม่ว่าเหล่า เพศ กำเนิดใดอยู่ในการคุ้มครองของรัฐธรรมนูญ
ประเด็นของคุณธนาวุฒินี้ก็คือว่ามาตรา ๔ เดิมที่มันเคยมีมา เราไม่เอาใช้ใหม่ คือผมคิดว่า
ถ้ามาตรา ๔ เดิมก่อนหน้าเรื่องการคุ้มครองพูดถึงเรื่องความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

อริสสา ๖/๒

การคุ้มครอง ผมเสนออีกครั้งหนึ่งว่าด้วยเหตุผลที่ได้เรียนไปแล้วว่าในทางสังคม ผมคิดว่ามันป้องกันตัวรัฐธรรมนูญที่จะร่างออกไปด้วยนะครับ แล้วก็ป้องกันปัญหาซึ่งหลังสุดที่เขาถกเถียงกันเมื่อวันเสาร์ที่ผ่านมาก็ยังสะท้อนให้เห็นว่ามันมีคนที่ยพยายามจะแบ่งแยกประชาชนอยู่ ถ้าเรามีท่อนหนึ่งที่บอกเลยบอกว่าสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครอง คือบอกว่าคนมันเท่าเทียมกัน เสร็จแล้วเอาส่วนขยายของมาตรา ๔/๑ ไปไว้ตรงนั้น ผมว่าชัดเจนแล้วเราค่อยมาว่าเรื่องประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ก็ค่อย ๆ ถัดลงมาเป็นตัวมาตรา ๕ ผมว่าถ้าอย่างนั้นจะชัดเจนมาก แล้วก็จะมีกรขยายเรื่องสิทธิออกมาเป็นมาตรา ๔/๑ ซึ่งเป็นการวางหลักที่คนอื่นยังไม่ได้ทำ ผมว่าขยายออกมาก็น่าจะดีแต่ว่าต้องมีตัวบนนำ

ประธาน : ผมฟังคุณบอยพูดแล้วผมก็หาไม่เจอ ก็เห็นมันมีแค่นี้มาตรา ๔

นายธนาววัฒน์ สังข์ทอง : ขออนุญาตท่านประธานคือตรงนี้มันเป็นบททั่วไปที่วางเรื่องเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ก็คือเราพูดมาตราแรกคือเรื่องของรูปแบบรัฐ เรื่องการปกครอง เรื่องการใช้อำนาจตามมาตรา ๓ การกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจ และอีกหลักหนึ่งที่เป็นเรื่องรัฐธรรมนูญก็คือการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ผมไม่ติดใจอะไร เพราะว่าผมก็ไม่อยากเถียงอยู่แล้ว แต่คือมันจะวางหลักว่ามันควรได้รับความคุ้มครอง ส่วนมาตรา ๔/๑ ที่ท่านประธานยกขึ้นมาหรือที่เขียนไว้ในมาตรา ๒๖ หรือมาตรา ๒๗ ในร่างที่ยกขึ้นมา มันพูดถึงเรื่องของการกำหนดขอบเขตหรือการใช้สิทธิว่าจะถูกกำหนดขอบเขตหรือการใช้สิทธิอย่างไร ถ้ามันไม่กำหนดไว้มันก็ต้องมีสิทธิเต็มละบุคคลเพราะบุคคลมีสิทธิมาอยู่แล้ว เพียงแต่ที่เราจะเพื่อประโยชน์ส่วนรวมกันอย่างไร เพราะฉะนั้นก็เลยเรียนหาหรือว่ามันหายไป

ประธาน : เขาผูกเท้าความไกล ผมเลยจำใจตามคุณ ที่คุณว่าหายไปมันอยู่ตรงไหน

นายธนาววัฒน์ สังข์ทอง : มันไม่ปรากฏ

ประธาน : ที่คุณทำมาให้มันก็ไม่มีตาราง

นายธนาววัฒน์ สังข์ทอง : ไม่มีครับ

ประธาน : ปี ๒๕๔๐ ปี ๒๕๕๐ ก็ไม่มี

นางจุรี วิจิตวาทการ : อยู่ในของอาจารย์บรรศักดิ์

ประธาน : มาตราอะไร

นายธนาววัฒน์ สังข์ทอง : ปี ๒๕๔๐ มันอยู่มาตรา ๔ ครับ ปี ๒๕๕๐ ก็อยู่มาตรา ๔

วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

ประธาน : ก็ในปี ๒๕๔๐ มันก็บอกว่าประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใดย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญเสมอกัน ของปี ๒๕๕๐ ก็บอกประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใดย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน ก็มีนี้ครบมาตรา ๔

นายเกียรติชัย ณ นคร : ปี ๒๕๔๐ อยู่ในมาตรา ๔ ครับ

ประธาน : มาตรา ๔ ที่คุณให้มา มันก็มีอย่างไร

นายเกียรติชัย ณ นคร : ที่ฝ่ายเลขานุการให้มา มันไม่มีตรงนี้ครับ แต่ว่าในมาตรา ๔ ของปี ๒๕๔๐ มีครับ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

นายอัชพร จารุจินดา : ที่ทำบัญชีเปรียบเทียบเข้าใจว่าทำหายไป

ประธาน : ตารางเขาหายไปหรือ

นายอัชพร จารุจินดา : ตอนทำในเรื่องนี้เดิมนั้นที่คณะทำงานไม่เอามาตรานี้เขียนไปนั้น เพราะเห็นว่ามันอยู่ในเรื่องสิทธิเสรีภาพก็พูดอยู่ แล้วการเขียนอยู่ในตรงนี้ว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ย่อมได้รับความคุ้มครองนั้นอย่างที่ท่านประธานได้กรุณาชี้แจงว่าแล้วมันคืออะไร มันจำเป็นจะต้องไปเขียนขยายในเนื้อหาของหมวดสิทธิเสรีภาพอยู่ดี ก็เลยเอาส่วนนี้ออกไปนะครับ

ประธาน : แต่อันนี้จริง ๆ มันไม่ได้บอกอะไรเลย

นายอัชพร จารุจินดา : ครับเดิมก็เข้าใจ

ประธาน : ถามว่าแล้วคุ้มครองอย่างไร ก็คือไปดูหมวดที่ว่าด้วยสิทธิของประชาชน ซึ่งจะได้รับความคุ้มครองตามนั้น อันนี้มันก็คือบทบัญญัติคล้าย ๆ เอามาเขียนไว้ให้มันดูโก้ ๆ เล่นเชิงครับ

นายภัทร คำพิทักษ์ : ท่านประธานครับ มาตรา ๔ เดิมที่เราหลายคนอภิปรายกัน ถ้าโก้ ๆ คือคำว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พวกเราไม่ค่อยตั้งใจตรงนี้ แต่ที่นี้เราคุยกันว่า สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครอง มันควรจะเอาไว้ไหม ซึ่งผมเสนอว่าควรคงไว้เพราะว่ามันจะแก้ปัญหาทางการเมืองให้เราได้นะครับ ถ้าไปมีส่วนขยายที่ท่านอาจารย์ได้กรุณาทำเรื่องมาตรา ๔/๑ ให้ ผมว่ามันยิ่งจะชัดขึ้นนะครับ ผมก็เลยอยากจะเสนอว่าถ้าเราเอา มาตรา ๔ ไว้แล้วตัดคำรุ้งเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ออกไป แต่คงเอาไว้เรื่องสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครองเอาไว้ แล้วขยายเป็นมาตรา ๔/๑ อย่างที่ท่านอาจารย์กรุณาวางหลักไว้ผมว่ามันน่าจะชัดมากครับ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

อริสสา ๖/๔

ประธาน : เชิญครับ

นางจรี วิจิตรวาทการ : ท่านประธานคะ ดิฉันคิดว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถึงแม้หลายท่านคิดว่ามันไม่จำเป็นแต่ดิฉันคิดว่ามันมีความสำคัญตามหลักสากลนะคะ ถ้าสมมุติว่าเรามองในเรื่องของสิทธิมนุษยชน มันจะ link โดยตรงว่าแล้วหมายถึงอะไร บางครั้งการละเมิดสิทธิไม่ได้ละเมิดแบบที่ทางกายหรืออะไรต่ออะไร แต่ว่าด้วยสายตา วาจา อย่างเรื่องของ sexual harassment มันก็คือไปลบหลู่ดูหมิ่นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนคนหนึ่งซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่สอดคล้องกัน แล้วในหลักสากลสมัยนี้เราก็ใช้กันเยอะมากเรื่อง human dignity คือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพราะฉะนั้นดิฉันไม่อยากจะตัดทิ้งไปนะคะ แล้วคิดว่าที่ท่านประธานทำไว้มาตรา ๔/๑ ดิฉันว่าดีมาก แต่ว่าถ้ามีมาตราหนึ่งที่ทำให้มันสวยหรูเราอาจจะ combine มาตรา ๔ กับมาตรา ๕ นะคะ มาตรา ๔ เก่ากับมาตรา ๔ ใหม่ของเรารวมกันได้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของปวงชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใดย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน มันก็จะเอาทั้ง ๒ ส่วนนี้ผสมกันเป็นข้อเดียวกันได้ แล้วค่อยไปมาตรา ๔/๑ ที่ลงรายละเอียดชัดเจนกว่าแล้วมีหลักให้ฟัง แต่ว่าถ้าตัดหมดเลยดิฉันคิดว่ามันไม่ค่อย มันจะขาดความสมบูรณ์บางอย่าง แล้วก็ประเด็นที่คุณภัทระพูดถึงด้วยคล้าย ๆ ว่าทำไมสิ่งเหล่านี้มันขาดหายไปในระดับนี้นะคะ มันคล้าย ๆ เป็น preamble เป็นอะไรที่นำมาซึ่งหลักในมาตรา ๔/๑ ขยายความให้ชัดเจนขึ้นนะคะ

ประธาน : มันเหมือนกับซ้ำ ๆ กัน

นายประพันธ์ นัยโกวิท : ท่านประธานครับใจผมยังคิดว่าในมาตรา ๔ ในร่างฉบับแรกที่ตกไป ผมว่าน่าจะคงเอาไว้ นะครับ เพราะเรื่องความเสมอภาคของบุคคลมันเป็นหลักใหญ่ของรัฐธรรมนูญ อันนี้มันเป็นหลักใหญ่เลย เราตัดมาตรา ๔ เดิมที่ยกร่างในร่างแรกไป ซึ่งอันนี้มันอยู่ในรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๐ อยู่แล้ว มันจะทำให้รู้สึกถึงความเสมอภาคของบุคคลเป็นเรื่องใหญ่ ตัดออกไปทำไม ไปไว้ตรงไหน หรือไม่ก็เอามาตรา ๔ กับมาตรา ๕ มารวมเป็นมาตราเดียวกัน แต่คนละวรรค คงฉบับของอาจารย์บวรศักดิ์ไว้แล้วก็เพิ่มมาตรา ๔/๑ เข้าไปผมว่าน่าจะดี

ประธาน : เชิญครับ

นายอภิชาติ สุจริตกุล : ถ้าจะเอามาผนวกกันนะครับ ท่านประธาน ผมขออนุญาตว่าย่อมได้รับความคุ้มครอง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค โดยเท่าเทียมกันได้ไหมครับ

ประธาน : เมื่อกี้ผมกำลังจะ combine อย่างที่ว่าแล้วก็สะกิดใจ เชิญดอกเตอร์เจษฎ์
เชิญครับ

นายเจษฎ์ โทณะวณิก : ขอบพระคุณครับท่านประธาน ท่านประธานครับ
ในลักษณะของมาตรา ๔ ผมลองตรวจสอบดูจากรัฐธรรมนูญในหลาย ๆ ประเทศ คือการเขียน
ที่ระบุไปชัดเจนถึงคนชาติหรือคำที่กล่าวถึงคนชาติอย่างที่เรเขียนในมาตรา ๔ เนื่องจากว่า
รัฐธรรมนูญเหล่านั้นประสงค์ที่จะแยกให้เห็นชัดว่าประชาชนของชาตินั้น ๆ จะมีการได้รับความ
คุ้มครองเป็นพิเศษจึงได้เขียนในลักษณะนี้ เพราะว่ามาตรา ๔ เราเขียนว่าประชาชนชาวไทย
แต่ถ้าหากว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่เขียนเป็นการทั่วไปเขาก็จะเรียกในส่วนี้เป็นสิทธิพื้นฐาน อันนั้น
เขาจะเขียนว่าบุคคลทั้งหลายย่อมเสมอภาคภายใต้กฎหมายและรัฐธรรมนูญ เขียนประมาณนี้ครับ
หรือจะใช้คำที่เป็นลักษณะเดียวกัน แล้วก็วิธีการเขียนจะเขียนไว้ใน ๒ ลักษณะคือเขียนแบบที่
เราเขียนตอนนี้ ก็คือเขียนไว้ในบททั่วไปกับไปเขียนไว้ในบทเฉพาะว่าด้วยเรื่องของสิทธิและเสรีภาพ

ส่วนในเรื่องของมาตรา ๔/๑ เรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในรัฐธรรมนูญ
ที่เขียนในช่วงประมาณ ๔๐ ปี ๕๐ ปีที่ผ่านมาจนกระทั่งถึงในยุคปัจจุบัน ก็จะมีเรื่องของศักดิ์ศรี
ความเป็นมนุษย์ไว้ ส่วนรัฐธรรมนูญที่เขียนมานาน ๆ แล้วยกตัวอย่างเช่นรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา
ศาลก็ได้มีการตีความว่ารัฐธรรมนูญคุ้มครองถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ human dignity เอาไว้ด้วย
เพราะฉะนั้นเราก็มีทางเลือกอยู่ ๒ ทาง คือจะเขียนไว้แบบนี้เป็นบททั่วไปกับไปไว้ในบทว่าด้วย
สิทธิและเสรีภาพกับอีกทางหนึ่งก็คือว่าก็ต้องให้เป็นการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญอาศัยหลัก
ที่นานาอารยประเทศเขายอมรับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ก็ทำเหมือนอย่างที่ศาลในสหรัฐอเมริกาทำ
ก็คือรัฐธรรมนูญไม่ได้เขียนไว้แต่เนื่องจากการได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไปก็นำเอามาใช้ ถ้าหากว่า
รัฐธรรมนูญของเราได้เขียนไว้แล้วก็อาจจะต้องนำมาพิจารณาว่าเราได้รับเอาไว้แล้วเรื่อง
ของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถ้าหากเราจะเอาออกเวลาที่มีการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ
เรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มันจะกลับมาสู่การพิจารณาแล้วก็ได้อำมาใช้จริง ๆ ได้อย่างไร ถ้าหาก
ว่าเราไม่ได้เขียนไว้ในรัฐธรรมนูญ ผมคิดว่าอันนี้เป็นประเด็นที่เราจะต้องตอบถ้าหากว่าเอาออก
แต่ถ้าเรามีไว้ก็เป็นเหมือนที่ได้ผ่าน ๆ มาแล้ว แล้วก็เราอธิบายได้ว่านานาอารยประเทศก็ใช้อยู่ครับ
ขอบพระคุณครับ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

อริสสา ๖/๖

ประธาน : คือจะเขียนไว้ก่อนก็ได้แต่ผมไม่ค่อยมีความสุขกับมัน เพราะวิธีเขียนรัฐธรรมนูญแบบนี้มันเขียนเพื่อหลอกชาวบ้านให้ดูสวย แต่ถามว่ากินได้ไหม ไม่ได้ ตมได้ไหม ไม่ได้ เพราะมันไม่ได้บอกอะไร คும்ครองแล้วคุณก็ไม่ได้บอกอะไรอีกเลย เพราะฉะนั้นถ้าเราจะคும்ครองกันจริง ๆ ก็ต้องเขียนว่าจะคும்ครองมันอย่างไร เช่นอย่างเมื่อที่เขียนไว้ว่ากฎหมายนี้จะไปจำกัดจนกระทั่งทำให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เขาเสียหายไม่ได้ อย่างนั้นละก็โอเค ยังพอเห็นได้ว่าเขาจะได้รับของจริงไม่ใช่รูปธรรม เพราะว่ารรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ มันเขียนขึ้นท่ามกลางความแย่งชิงอะไรบางอย่างแล้วก็ใส่ลงไป

นายสุพจน์ ไข่มุกด์ : ขออนุญาตครับประธาน ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิดผมว่าอันนี้เราคงแปลงสารมาจากรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาหรือว่าประเทศที่มีชนเผ่าหลายชนเผ่าหลายเชื้อชาติ แต่ประเทศไทยไม่ใช่อย่างนั้นประเทศไทยคนส่วนใหญ่คือเผ่าไท แต่ขณะนี้ผมก็ไม่แน่ใจแล้วเพราะเดี๋ยวนี้มีพม่า มอญ จีน เขกเต็มไปหมดแล้ว ถ้าเผื่อว่าประชาชนชาวไทยผมว่าน่าจะเป็นเผ่าไท ประชาชนชาวไทยคือว่ามีสัญชาติไทยโดยกำเนิดหรืออะไรทำนองนั้นไม่ว่าเหล่ากำเนิด ผมว่าถ้าฟังแล้วมันเหมือนมีหลายชาติพันธุ์ อย่างพม่า อย่างอินเดีย หรือว่าในประเทศที่ว่ามีผสมผสานที่เอาชาติต่าง ๆ เข้ามาทำงาน ตอนนี้อยู่รวมกันก็จะไปเป็นละเขาจะมีเผ่าซีเรีย เผ่าพวกตะวันออกกลางมีเยอะแยะเลยนะครับ แต่ว่าถ้าประเทศไทยผมว่าเหล่ากำเนิดมันอาจจะชัด ๆ กับคำว่าประชาชนชาวไทยด้วยซ้ำไป ถ้าจะดูจริง ๆ แล้วดูตามประวัติศาสตร์ชาติไทยผมไม่ได้ว่าจะให้มาแก้ตรงนี้นะครับ แต่หมายถึงว่าถ้าเราจะพูดถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรืออะไรต่าง ๆ มันก็จะกินความเหล่านี้ไปหมดเลย ที่ผมพูดเมื่อกี้นี้คล้าย ๆ ว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างที่ท่านประธานว่ามันกินไม่ได้ พูดมาโก้ ๆ เท่านั้นเอง human dignity ออกมามันโก้มากเลยความเป็นสากลมันชัดเจนเลย แต่ว่าจริง ๆ มันกินไม่ได้ ทานไม่ได้ ตมไม่ได้ อย่างที่ท่านประธานว่าละครับขอบคุณครับ

ประธาน : แล้วจริง ๆ ประเทศอย่างเราไม่มีวันไปทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้หรอก ใหญ่ ๆ อย่างอเมริกานั้นต่างหากจึงจะทำลายได้ ที่มันยังคนอย่างกับหมูกับหมาไม่ว่าผิดหรือถูกนั่นละคือทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง แต่ไม่ได้พูด ถ้ามันเขียนแล้วมันก็อึดอัดใจเพราะว่ามาตรา ๔ เราก็บอกว่าทุกคนเสมอกัน แปลว่าอะไร อาจารย์ประพันธ์คิดว่ามันแปลว่าอะไร ก็แปลว่าเสมอภาคใช้ไหม แล้วเราก็มาบอกว่าความเสมอภาคต้องได้รับความคุ้มครองมันก็ซ้ำกัน

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

อรุสา ๖/๗

เลขานุการ : ถ้า combine ได้ใหม่ท่านประธานครับ เป็นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

ประธาน : ไม่พูดถึงเหล่านักเนต เพศ หรือศาสนา

นายประพันธ์ นัยโกวิท : มาตรา ๕ เขาเขียนมาดั้งเดิมอยู่ ๆ ก็ตัดไป ต้องเสียเวลา ชี้แจงสังคม

ประธาน : ไม่ได้ดั้งเดิมครับเพิ่งเขียนเมื่อปี ๒๕๔๐ คือเรตกลงกันแล้วว่าเราจะเขียนใหม่อย่างไร แต่เราจะไม่ให้ขาดตกบกพร่อง

นายประพันธ์ นัยโกวิท : คือในทั่วไปผมคิดว่าโดยทั่วไปมันพอใช้ได้ครับ มาตรา ๔/๑ ก็ทำให้ชัดเจน ขออนุญาตท่านประธานอย่างไรครับ ผมนึกตอนนี้ยัง ลองร่างมาดู ฟรังก์นี้มาคุณิตหนึ่ง อะไร ผมรู้สึกตามันไม่

ประธาน : เฉพาะ combine

เลขานุการ : มาตรา ๔/๑ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้

ประธาน : เสมอกันเอาใหม่

นายประพันธ์ นัยโกวิท : แต่ผมว่าน่าจะเอามาตรา ๕ ในร่างของฉบับแรกที่ตกไป มาเป็นวรรคสองน่าจะดี

ประธาน : เดียวเอาอย่างนี้คือเราจะเขียนใหม่เราก็เขียนใหม่ ท่านช่วยดูหน่อยสิครับ ว่ามันขาดอะไร ไม่อย่างนั้นเราก็จะไม่ได้เขียนใหม่ก็ไปลอกเขามาหมด เมื่อกี้ที่ผมจะ combine ที่แรกแล้วก็ตัวผมสะกิดใจ เพราะว่าจริง ๆ คำว่าไม่ว่าเหล่านักเนตมันมาจากหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองเพราะเราฝั่งใจตอนนั้นเขาก็กลัวแล้วก็เขียนว่าเหล่านักเนต เอาเข้าจริงในทางปฏิบัติ มันก็ไม่สามารถจะทำได้ ถ้าเราจะ combine ก็กลัวปัญหากระทบสถาบันได้ แต่ว่าถ้าเราเขียน แต่เพียงว่าประชาชนชาวไทยแล้วก็ไม่พูดถึงอะไรอย่างนั้นยังพอได้ ไม่ไปเน้นย้ำเรื่องเหล่านักเนต เพศ หรือศาสนา แล้วชาย หญิง มีสิทธิเท่าเทียมกันมันอยู่ที่ไหน เดียวผู้หญิงเขาจะว่าเอา ยังอยู่ใหม่

เลขานุการ : กราบเรียนท่านประธานครับ มันอยู่ในหมวดสิทธิเสรีภาพครับ แต่ว่า ก็เป็นประเด็นอยู่ว่าควรจะคงไว้หรือไม่ครับ เพราะว่าเรารับรองบุคคลในฐานะที่เป็นบุคคล ไม่ว่าจะคำนึงถึงว่าเขาจะเป็นเพศหรืออะไรต่าง ๆ ก็เลยตัดคำว่า ชายและหญิง ออก เป็นว่าบุคคล เฉย ๆ ข้างในหมวด ๑๐

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

อริสสา ๖/๘

นางจุรี วิจิตรวาทการ : ท่านประธานคะ ถ้าไปตัดชาย หญิงออกก็จะมีคนมา
ประท้วงเยอะ

ประธาน : ยัง ยังไม่ได้ตัด กำลังเตือนเขาว่าอย่าไปตัด

นางจุรี วิจิตรวาทการ : ก็ที่คุณปกรณ์บอก แม้กระทั่งตัดเพศหรือศาสนาออก
ตรงนี้ดิฉันยังไม่ค่อยสบายใจ เหล่ากำเนิดไม่รู้สึกอะไร แต่ว่าเพศหรือศาสนาตัดออกยังรู้สึกว่
เอ๊ะเดี่ยวจะถูกบอกว่าทำไมไม่เขียนให้เหมือนฉบับที่มีความชัดเจนมากขึ้น เพราะว่าองค์กรสตรี
หลายกลุ่มเขาก็รวมตัวกัน เขาบอกว่าขอให้อย่างน้อยก็ฉบับเดิม

ประธาน : ก็ไม่น้อย เขากลับเรื่องผู้หญิง ผู้ชาย ไม่เท่าเทียมกันใช่ไหมครับ

นางจุรี วิจิตรวาทการ : ใช่ค่ะ

ประธาน : เราก็อ่านเสียให้ชัดสิครับ

นางจุรี วิจิตรวาทการ : เขาบอกว่าอย่าตัดทิ้งอย่างอะไร ขอให้ไม่น้อยกว่าของเดิม
มากกว่าไม่ว่า แต่ขอแค่อย่างน้อยก็

ประธาน : อันนี้เราจะเขียนให้มันน้อยกว่าให้ครอบคลุม คุณเจริญชัยครับ

นายเจริญ โทณะวณิก : ขอบพระคุณครับ ท่านประธานครับคือในมาตรา ๔ ถ้าหากว่า
จะเขียน ผมไม่แน่ใจนะครับสมมติว่าจะเขียนให้ครอบคลุมเนื่องจากว่าอย่างที่อาจารย์จุรี
ได้หยิบยกขึ้นมาพูด หลาย ๆ ท่านก็พูดถึงเรื่องของคนไทย โดยทั่วไปผมลองเช็ก ๆ ดูแล้วเขาเขียนว่า
บุคคลย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน แล้วพอไปถึงเรื่องของสิทธิเสรีภาพ
เขาจะไปแยกว่ามันจะมีเป็นสิทธิพื้นฐาน แล้วก็สิทธิของคนชาติ แล้วก็สิทธิเสรีภาพ
ทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ เขาก็จะไปแยกตรงนั้นว่าประชาชนชาวไทยก็จะให้เห็นได้ชัดว่า
อันนั้นเป็นเฉพาะคนไทย แต่ว่าเนื่องจากตรงนี้เป็นบททั่วไปคือใครก็แล้วแต่ที่เข้ามาอยู่ภายใต้
ประเทศนี้จะเป็นฝรั่งมั่งค่า จะเป็นคนจีน คนลาว คนอะไรก็ตาม คือได้รับความคุ้มครอง
ตามรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน เพียงแต่ว่ารายละเอียดของการได้รับความคุ้มครองมันก็จะต่างกันไป
ที่เราจะไปเขียนในเรื่องของสิทธิเสรีภาพ

ที่นี้ในส่วนที่ท่านประธานพูดถึงเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ผมคิดว่ามันก็จริง
อย่างที่ท่านบอกว่ามันกินไม่ได้ แล้วก็ถ้าหากว่ามาเขียนไว้ตรงนี้ก็ยิ่งถ้าหากว่ามันกินไม่ได้เท่าไร
เอามาเขียนไว้ในส่วนที่มันกว้าง มันก็ยังทำให้มันกินไม่ได้เท่านั้น แต่ถ้าหากว่าจะไปเขียน
ในรายละเอียดในส่วนของสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งถ้าหากว่าเราพูดถึงในเรื่องของแต่ละอย่างที่แตกต่างกัน

ความเสมอภาคเราก็ไปเขียนไว้อยู่แล้ว เรื่องเพศก็ไปเขียนไว้ เรื่องว่าการจะได้รับความคุ้มครอง ในแต่ละเรื่องแยกกันจะเป็นการศึกษาจะเป็นการรักษาพยาบาลอะไร เราก็ไปเขียนแยกไว้อยู่แล้ว เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้มันก็แสดงออกว่าถ้าเราให้การรักษาพยาบาลตามที่ประชาชนหรือว่า ผู้คนทั้งหลายควรจะได้รับ ถ้าเราให้การศึกษานี้ก็คือการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เขียนแบบนี้ มันก็อธิบายได้ว่าเรากระจายลงไปให้เห็นว่ามันคืออะไร แต่ว่าเบื้องต้นเราบอกว่าบุคคลจะมาอยู่ใน ประเทศนี้จะเป็นคนไทย คนอะไร จะเป็นเหล่ากำเนิด จะเพศอะไรก็แล้วแต่ ได้รับความคุ้มครอง ตามรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน แต่ว่ารายละเอียดค่อยไปว่าในส่วนของสิทธิและเสรีภาพและการเขียน เหมือนที่คุณปรณหทัยยกขึ้นมาว่าบุคคล คือมันจะได้ครอบคลุมมากกว่าด้วย เพราะว่าพอเราไป บอกว่า ชาย หญิง เรื่องเพศสภาพมันอาจจะต้องเขียน เพราะว่าได้เคยมีการเขียนไปแล้วเขาก็ จะยกขึ้นมา แต่ถ้าหากว่าเราใช้คำว่า บุคคล คือเราอธิบายง่าย ๆ ว่าท่านเป็นบุคคลหรือเปล่า ถ้าเกิดท่านถือว่าเป็นบุคคล ท่านจะเป็นชาย เป็นหญิง ไม่ใช่ชาย ไม่ใช่หญิง หรือว่าจะกำหนด ตนเองว่าเป็นอะไรก็แล้วแต่ ท่านคือบุคคลได้รับความคุ้มครองเสมอกัน จากนั้นท้ายที่สุดด้วยพลวัต ของสังคม มันก็ต้องมีการไปต่อสู้อาของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ว่าจะสามารถได้รับสิทธิอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น มากน้อยแค่ไหน เพราะว่าท่านเป็นบุคคลแล้ว ถ้าหากว่าบุคคลทั่วไปก็ได้รับสิทธิหนึ่งท่านก็ เป็นบุคคล ท่านก็ควรที่จะได้รับสิทธินั้นด้วย ท่านก็ต้องไปสู้แล้วศาลรัฐธรรมนูญก็จะพิจารณาให้เองครับ เพราะว่าแต่ละประเทศก็ทำแบบนี้ทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นผมคิดว่าถ้าเกิดเขียนอย่างนั้นจากคำว่า บุคคล มันจะทำให้ครอบคลุมมากกว่าแล้วรายละเอียดในสิทธิเสรีภาพมันก็จะทำให้สิ่งที่ ท่านประธานแล้วก็ท่านอาจารย์สุพจน์พูดถึงว่ามันควรจะกินได้ มันก็ไปอยู่ในส่วนที่เห็นชัดว่า มันกินได้ ขอบพระคุณครับ

นายสุพจน์ ไข่มุกด์ : ประชาชนชาวไทยเราจะไปกำหนด ไปแยกเลย ไปแยก ความเป็นมนุษย์ออกมาเลยว่าจะเฉพาะประชาชนเท่านั้นถึงจะได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ แห่งนี้เสมอกัน ถ้าเป็นอาจารย์เจษฎ์ที่พูดว่าบุคคลจะคลุมไปหมดเลย ไม่ว่าจะผู้ใช้แรงงานต่างด้าว ที่มาอาศัยพักพิง คนที่เร่ร่อนเข้ามาในประเทศไทย จะได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน เพราะฉะนั้นประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิดมันจะชัดกันเลย มันจะชัดในตัวมันเองเลย จะต้องเป็นประชาชนเท่านั้น ประชาชนชาวไทยเท่านั้นถึงจะได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้ และผมเห็นด้วยอย่างยิ่งเลย ถ้าใช้คำว่า บุคคล ไปกินความกว้างไปหมดเลย อันนี้แสดงถึง

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

อริสา ๖/๑๐

วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

ความคุ้มครองของเราหมดเลยไม่ว่าคนจะเข้ามาในลักษณะไหน ลี้ภัยมาหรือว่ามาแอบทำงาน
อะไรต่าง ๆ ได้รับความคุ้มครองเท่ากันหมดเลย

ประธาน : เชิญครับ

นายอภิชาติ สุจริตานนท์ : กราบเรียนท่านประธานครับ ผมขออนุญาตครับ
ท่านอาจารย์เจษฎ์พูดถึงใครเข้ามาอยู่ในประเทศผมก็เห็นด้วยนะครับ เราจะใช้คำว่า บุคคลที่อยู่ใน
ในประเทศได้ไหมครับ ที่อยู่ในประเทศ ใครมาอยู่ในประเทศเรา บุคคลที่เข้ามาอยู่ในประเทศ

ประธาน : เชิญ

นายภัทร คำพิทักษ์ : คือผมว่าถ้าใช้ถ้อยคำอย่างที่ท่านอาจารย์เจษฎ์เสนอแนะครับ
บุคคลย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน ผมว่าถ้าเขียนนี่คือใหม่แล้วของเดิม
ในมาตรา ๔ เดิม และมาตรา ๕ เดิม ผมว่าเราไม่ต้องเอาทั้งหมดเลยก็ได้ เพราะมันบอกแล้วว่าเสมอ
กันใช่ไหมครับ อันนี้มันกันแล้วว่าคนมีสิทธิเสรีภาพเสมอกันหรือไม่ เพราะฉะนั้นความกังวลเดิมของ
ผมที่มีจะตกไปนะครับ คือบอกว่าบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน บอก
เลยว่าความเป็นคนของคุณเท่ากันแล้วเราก็คลุมไปทั้งหมดเลย ไม่ต้องมีทั้ง ๒ มาตราเลย มาตรา ๔
กับมาตรา ๕ เดิม

ประธาน : เชิญครับ

ประธาน : เชิญครับ

นายธีรชัย ฌ นคร : เฉพาะในบททั่วไปผมไม่เห็นด้วยการใช้คำว่า บุคคล อันนี้ รัฐธรรมนูญไทยใช้กับประชาชนชาวไทย ที่นี้การที่จะไปคุ้มครองคนต่างด้าวหรือใครก็แล้วแต่เพื่อรองรับในเรื่องสิทธิมนุษยชนหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตรงนั้นมันไปอยู่ในระดับของการออกกฎหมายได้ แต่ไม่ใช่ว่ารัฐธรรมนูญของประเทศไปการันตีตรงนั้น ผมอาจจะอ่านน้อยแต่ผมคิดว่า โดยหลักของรัฐธรรมนูญแต่ละประเทศเองก็คือให้ความคุ้มครองคน คนของชาติตัวเองเป็นหลัก เพราะว่าสิ่งที่เราจะพยายามเขียนด้วยวิธีคิดใหม่ wording เก่าบางอย่างมันก็ใช้ได้ มันไม่จำเป็นต้องไปคิดคำใหม่ คือจริง ๆ ที่เขียนไว้อยู่เดิม ผมว่าประเด็นที่มันตึงกันอยู่ตอนนี้คือว่า เผอิญตอนที่ทำเปรียบเทียบมาตรา ๔ เดิมเอาออกไปก็เลยหยิบขึ้นมาพูดเท่านั้นเอง เพียงแต่ที่มันหายไป มันก็มีมุมมองเพียงแต่จะไปเขียนอยู่ในหมวดสิทธิเสรีภาพก็ได้ เพราะตามเจตนาที่พิธีชพรพูดเมื่อกี้ คือที่มันหายไปคือมันไปอยู่ในหมวดสิทธิเสรีภาพ มันไม่ได้หายไปไหน ผมก็ตั้งคำถามกับตัวเองว่า เวลาเราพูดถึงบททั่วไป ตอนนี้มันเหมือนกับว่ามันต้องพูดถึงประชาชนชาวไทยใช้ไหม ไม่ใช่ไปพูดถึงคนอื่นอะไรอย่างนี้ จริง ๆ แล้วถามว่าถ้าคุ้มครองในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เรื่องสิทธิเสรีภาพที่มันเท่าเทียมกัน กฎหมายข้อมูลข่าวสารคนต่างด้าวก็ได้สิทธิไม่เท่าคนไทย เพราะฉะนั้นในการเข้าถึงข้อมูลมันก็ไม่ใช่ เพราะฉะนั้นสิทธิแต่ละเรื่อง ๆ มันไม่ได้หมายความว่า จะได้เท่าเทียมกันหมด แต่การคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของแรงงานต่างด้าวให้เท่าเทียมคนไทย ผมว่าเป็นเรื่องที่พึงกระทำ อันนี้ก็ไม่ต้องอยู่ในรัฐธรรมนูญ ยกเว้นเราอยากจะให้ชาวโลกเห็นรัฐธรรมนูญไทยมัน open for all อะไรอย่างนี้นั้นก็อีกเรื่องหนึ่ง แต่ผมว่าวันนี้คิดแค่การเขียนรัฐธรรมนูญเพื่อใช้กับคนไทย ผมว่าปวงชนชาวไทย ประชาชนชาวไทย ผมว่าเป็นถ้อยคำ ก็โอเคอยู่แล้วครับ

นายประพันธ์ นัยโกวิท : ขออนุญาตท่านประธาน อันนี้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แน่นอนก็ต้องสำหรับประชาชนชาวไทย และในหมวดนี้อยู่ในหมวดทั่วไปด้วย ถ้าไปใช้คำว่าบุคคลธรรมดา ย่อมหมายถึงทุกคนที่อยู่ในประเทศ จะต้องเป็นประชาชนชาวไทย ในมาตราอื่น ๆ อาจจะมีการเขียนใช้คำว่า บุคคล อย่างเช่น บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทาง แต่ว่าเขาเขียนคนในความหมายนั้นโดยอยู่ในหมวดใหญ่ เรื่องสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย ฉะนั้น บุคคลในความหมายที่เขาบัญญัติต่อมาก็คือเป็นบุคคลของชนชาวไทย ถ้าไปเขียนอย่างนี้ ต้องรวมถึงคนต่างชาติด้วยที่ได้รับความคุ้มครองเพราะอยู่ในบททั่วไป ผมว่าเขียนอันนี้ก็กว้างไป ในร่างของอาจารย์บวรศักดิ์เขาให้ความคุ้มครองสิทธิของคนต่างด้วย เขาบัญญัติไว้ในมาตรา ๔๕

วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยจะมีสิทธิอะไรอย่างนี้ อันนั้นเขาเขียนให้เฉพาะเพิ่มจากหลักเดิมที่มีอยู่ ผมว่าในบททั่วไปนี้คงต้องเป็นประชาชนชาวไทย

ประธาน : เชิญครับ

นายสุพจน์ ไข่มุกด์ : ถ้าเป็นอย่างที่ท่านอาจารย์ประพันธ์พูด ท่านกลัวว่าทุกคนจะได้สิทธิและเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญสำหรับคนไทย ถ้าเราบอกว่าทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติเราสามารถที่จะพูดภายหลังได้เลยว่าบุคคลจะแยกออกจากคนไทย หรือว่าบุคคลที่ไม่ใช่คนไทย ชัดเจนเลย ถ้าเราพูดอย่างนี้เราจะได้รับความนิยมนเลย เป็นสากลเลย เราอาจจะเต็มข้างหลัง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ตามที่กฎหมายบัญญัติเราต้องไปแยกอีกที่หนึ่งว่าคนไทยกับคนที่อาจจะเป็นคนต่างด้าวต่าง ๆ อาจจะได้รับอะไรต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานะแล้วอะไรต่าง ๆ เราอาจจะบัญญัติให้หลังได้ไหม ถ้าเราเติมไปคำหนึ่ง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

นายอัชพร จารุจินดา : เรียนท่านอาจารย์ คือปัญหานี้ ปัญหาบุคคลหรือประชาชนชาวไทย มันเถียงกันมา ๓๐ กว่าปีแล้ว ๔๐ กว่าปีแล้วด้วยว่าถ้าใช้บุคคลเราไม่ใช่เพราะเกรงว่าจะถูกหยิบยกขึ้นมาอ้างและบีบบังคับไทยให้รับรองเขา ไม่ว่าจะรับรองโดยปริยายหรือรับรองโดยการออกกฎหมาย ถ้าอย่างนั้นเราก็ไม่ใช่คำว่า บุคคล มาตั้งแต่รัฐธรรมนูญหลาย ๆ ฉบับมาแล้ว ส่วนแบบที่ ๑ มาตรา ๔ เดิมที่เป็นข้อความดั้งเดิมมันเกิดมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ ตอนนั้นคนไทยมันมีฐานะที่แตกต่างกัน มีฐานันดรศักดิ์ เพราะฉะนั้นเมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองจึงจำเป็นต้องมีมาตรา ๔ ว่าทุกคนเหล่ากำเนิดแตกต่างกันอย่างไรก็ตามย่อมเสมอกัน แต่ยุคนี้แล้ว พ.ศ. นี้แล้วก็อาจจะไม่ต้องเพราะว่ามันเป็นไปในตัวอยู่แล้ว ถ้าพูดกว้าง ๆ ในแบบที่ ๔ ก็คือวางหลักกว้าง ๆ และมาต่อด้วยมาตรา ๔/๑ ของท่านประธาน ที่เหลือนอกจากนั้นก็ไปอยู่ในหมวดสิทธิเสรีภาพมันก็น่าจะเพียงพอ นะครับ เพราะว่ามันคลุมหมัดแล้ว ย่อมได้รับความคุ้มครอง หมายความว่าทุกเรื่องทั้งศักดิ์ศรี ทั้งสิทธิเสรีภาพอยู่ในตัว รวมทั้งเรื่องอื่น ๆ ถ้าหากมี

ประธาน : คืออาจารย์จूरียังเป็นห่วงว่ามันน้อยกว่าเก่า แต่เรารับรองได้ว่าไม่น้อยกว่าเก่า เพราะที่เขียนไว้ว่า เพศ อะไรต่ออะไรต้องได้รับความคุ้มครอง มันก็ไม่ว่าคุ้มครองอะไรจริงๆ บทบัญญัติที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ ตรงนั้นเราจะต้องไปเขียนให้ชัดเจนว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพให้แตกต่างกันไปเพราะเหตุแห่งเพศ หรือศาสนาอะไรจะกระทำมิได้ แค่นี้มันก็ครอบคลุมหมดเลย จริง ๆ ผมไม่ได้ติดใจคำว่า บุคคล หรือประชาชนชาวไทย เพราะไม่ว่าจะเขียนอย่างไร พอไปถึงตรงสิทธิและหน้าที่เราจะเขียนชัดเลยว่าคนไทย สิทธินี้เป็นของคนไทย เพราะฉะนั้นที่บอกว่า

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

ประทีป ๗/๓

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้ ก็ถ้ารัฐธรรมนูญนี้มันบอกว่าคนต่างด้าวมีสิทธิอะไรก็จะได้รับ คือทุกคนได้เท่าไร เท่าที่รัฐธรรมนูญมันเขียน แต่ถ้ากลัวคนจะบอกว่าไปคุ้มครองชาวต่างชาติพวกอพยพทั้งหลายด้วย จะใช้ว่าประชาชนชาวไทย ก็ได้ไม่ต้องอธิบาย ก็เลือกเอา ๔ แบบ

นายประพันธ์ นัยโกวิท : ท่านประธานครับ ผมยังคิดว่า คำว่า ประชาชนชาวไทย มันจำเป็น เพราะว่าบทนี้เป็นบทบัญญัติทั่วไป คือถ้าไปใช้คำอื่นทำให้คนเขาต้องว่าอันนี้มีวัตถุประสงค์อะไรไหม จะตีความเป็นอะไรต่อไปหรือเปล่า ทำไมไม่ใช้คำเดิม เพราะรัฐธรรมนูญนี้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย คือไปใช้คำอื่นในบททั่วไปผมคิดว่ามีปัญหาในการตีความและโต้เถียง

ประธาน : เชิญอาจารย์อุดม

นายอุดม รัฐอมฤต : ท่านประธาน ผมเข้าใจคำว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มันเป็นคำที่แต่จริง ๆ มันไม่สังกัดว่าเป็นของไทยหรือของใคร เพราะฉะนั้นถ้าเกิดว่าเราจะคงไว้มันต้องเป็นบุคคล แต่ถ้าประชาชนชาวไทยผมก็ยังคิดว่าตัดคำว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ออก ถ้ามองในมุมนี้ เพราะคำว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยปกติเราใช้คำนี้เป็นเรื่องมนุษย์ไม่สังกัดว่าจะเป็นคนชาติไทย นี่คือในความเห็นผม ถ้าจะเลือกผมก็ยั่งรู้สึกว่าจะแบบที่ ๔ น่าจะใกล้เคียงที่สุดครับ

ประธาน : เชิญครับ

นายภัทร คำพิทักษ์ : ท่านประธานพูดเมื่อกี้เรื่องแบบที่ ๓ กับแบบที่ ๔ หน้าคุณสาธิต เซกัล ลอยขึ้นมาในความคิดผมเลย คือว่าเป็นคนไทยใหม่ คือแก่เป็นคนไทยแก่อยู่ที่นี้มาตั้งนานแล้ว ผมว่าพอเราไปเขียนแบบนั้น ถ้าเราดูแต่ปัญหาในอดีตผมว่าบุคคลมันรวมพอไปถึงสิทธิอย่างที่อาจารย์ว่าไปเขียนชัด ๆ เอาตรงนั้น เพราะว่ามันมีปัญหานี้อยู่เหมือนกัน

นายสุพจน์ ไข่มุกด์ : มาตรา ๔ แบบ ๔ มันหมายความว่าอย่างไรครับ ประชาชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้ ก็รัฐธรรมนูญไทยจำเป็นต้องไปบอกอีกหรือครับ ประชาชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองไม่จำเป็นต้องย้าเลย ถ้าเอาตามแบบ ๓ แล้วอย่างที่ท่านประธานว่าค่อยไปขยายความว่าสิทธิและหน้าที่อะไรที่พึงมีพึงได้ของบุคคลแยกให้เห็นชัดเลย คนไทยได้เต็มที่เลย แต่ว่าคนที่นอกเหนือจากนั้นอาจจะได้รับจำแนกแตกต่างไปตามสถานะสิทธิของเขาที่ควรพึงมีพึงได้ที่หลังจะชัดเจนกว่า แต่ความเป็นสากลจะปรากฏขึ้นเลยตามแบบ ๓ ชัดเจนเลย เราค่อยไปแยกอีกทีหนึ่งว่าสิทธิต่าง ๆ ต้องมาแยกออกไป เพราะฉะนั้นเขาจะมาได้รับตามทุกอย่าง ประชาชนคนไทยไม่ได้ เกิดมาภาษาเขายังไม่เสียเลย จะมาได้รับแบบคนไทยคงเป็นไปได้

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

ประทีป ๗/๔

นายเจียรชัย ฌ นคร : ท่านประธานครับ ขออนุญาตคือจะใช้คำไหนก็ไม่อยากจะติดใจ แต่เวลาเราพูดถึงว่าถ้าจะ open for all ผมคิดว่ามันไม่น่าจะมีรัฐธรรมนูญประเทศไหนที่มัน open for all ทุกอย่าง คือจะเปิดช่องเหมือนกับที่เรามีตอนสมัยเดิมคือเหล่านักกำเนิดหรือว่าพวกชาติพันธุ์ที่มีการเขียนรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่จะเปิดว่า open สำหรับคนชาติไหนก็ได้ผมคิดว่าไม่มีรัฐธรรมนูญที่ไหนเขาเขียนไว้ แต่ถ้าเพื่อเป็นพวกชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อยอะไรอย่างนี้ อันนี้เขาเขียนเพื่อเป็นการรับรองสิทธิ เพราะบางประเทศเองก็ยังไม่เขียนรับรองสิทธิในส่วนของการที่จะได้รับการเลือกตั้งถ้ามีผู้แทนในสภา คือตรงนี้ผมก็เข้าใจก็เจตนาดี ตรงนี้ถ้ามันยังตกลงกันไม่ได้ แขนงอย่างนี้ไว้ก่อนได้ไหม ถ้าเกิดมาถกเฉพาะบุคคลกับประชาชน ผมคิดว่าตรงนี้อาจจะไม่จำเป็นต้องเลือกก็ได้ เพียงแต่แขนงเป็นเวอร์ชัน ๑ ๒ ๓ อะไรอย่างนี้ครับ

นายประพันธ์ นัยโกวิท : ผมคิดว่าถ้อยคำประชาชนชาวไทยในบทบัญญัติทั่วไป ใช้กันมาตลอด รัฐธรรมนูญตั้งแต่ดั้งเดิมมาและเรามาเปลี่ยนในรัฐธรรมนูญฉบับที่เราร่างใช้คำว่า บุคคล จะต้องมีการอธิบาย ซึ่งมันไม่ใช่เรื่องที่จะต้องมาชี้แจงในส่วนนี้ ผมคิดว่ามันต้องมีเรื่องต้องชี้แจง หนัก ๆ ช่างหลัง ช่างหน้ามันชัดเจนอยู่ในตัวแล้วที่บัญญัติไว้เดิมประชาชนชาวไทย ผมคิดว่าไม่น่าเปลี่ยนคำ

ประธาน : เชิญครับ ท่านอรรถพร

พลเอก อรรถพร เจริญพานิช : เรียนท่านประธานครับ ความเห็นผม ผมเห็นด้วยกับแบบที่ ๔ ที่ใช้ประชาชนชาวไทย ผมมองย้อนไปถึงร่างมาตรา ๓ ในนั้นเราใช้ว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย มันเกิดมีคำขึ้นมาเป็น ๒ คำ แล้วมันมีความแตกต่างอะไรกันครับ อันนี้ทำไมเราถึงไม่ใช้คำว่า ปวงชนชาวไทย ด้วย

นายสุพจน์ ไข่มุกด์ : ท่านประธานครับ ถ้าจะให้ผมตีความหมาย ถ้าปวงชน หมายถึงเป็นกลุ่มก้อนทั้งหมดเลย ถ้าเป็นประชาชนชาวไทยมันจะ individual คือลักษณะปัจเจกบุคคล ถ้าจะให้ผมตีความหมายแบบนี้ครับ

เลขานุการ : ผมขออนุญาตกราบเรียนท่านประธานเป็นข้อมูลครับ รัฐธรรมนูญ ตั้งแต่ปี ๒๕๑๗ ถึง ๒๕๕๐ ใช้คำว่า ประชาชนชาวไทย มาโดยตลอด ประชาชนในความหมายของ พจนานุกรมคือพลเมืองหรือสามัญชนทั่ว ๆ ไป แต่ร่างที่ท่านอาจารย์บรรศักดิ์ได้กรุณานำเสนอใช้ คำว่า ปวงชนชาวไทย คำว่า ปวง ตามพจนานุกรมเป็นคำวิเศษแปลว่าทั้งหมดทั้งสิ้น เช่น คำว่า ปวงชน เป็นต้น

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

ประทีป ๗/๕

ประธาน : ถ้าเราใช้แบบที่ ๔ คงต้องใช้ปวงชน แต่ถ้าใช้แบบที่ ๑ ต้องใช้ประชาชน เพราะอันนั้นมันบอกแยกถึงเพศ อะไรต่ออะไร แต่พอแบบที่ ๔ หมายถึงคนทั้งหมดได้รับการคุ้มครองเสมอกัน ทั้งไว้ ๔ แบบนี้ก่อนก็ได้ กลับไปนอนคิดแล้ววันหลังค่อยมาเลือกเอาสักแบบหนึ่ง

มาตรา ๔/๑ จะเอาไว้ตรงนี้หรือจะไปไว้ที่หมวดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ

เลขาธิการ : ผมขออนุญาตท่านประธานทิ้งไว้ตรงนี้ก็ก่อนได้ไหมครับ เดี่ยวพอไปถึงตรงหมวดสิทธิจะได้หยิบยกกลับมาพิจารณาอีกครั้งหนึ่งครับ

ประธาน : ต่อไปมาตรา ๕ นี้เราผ่านรอบแรกไม่ได้สิ้นสุด เดี่ยวพอรวมร่างหมดแล้วค่อยมาดูกันอีกทีหนึ่ง

เลขาธิการ : มาตรา ๕ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

ประธาน : เราเคยมีปัญหาใหม่กว่าคำสั่งหรือมติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญใช้บังคับได้ไหม

เลขาธิการ : ผมขออนุญาตกราบเรียนท่านประธานครับ รัฐธรรมนูญตั้งแต่ปี ๒๕๑๗ ถึงปี ๒๕๓๔ ใช้คำว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ พอมาปี ๒๕๔๐ เพิ่มหลัก Supremacy of the constitution เข้าไปเลยเปลี่ยนวิธีเขียนใหม่ว่า รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับไม่ได้ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ ปี ๒๕๕๐ แล้วก็ปีปัจจุบันก็ลอกกันมาตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ประธาน : คือสมัยก่อนเวลาเขาสอนรัฐธรรมนูญเขาก็สอนว่า รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ถามว่าดูได้จากอะไร เขาก็บอกว่าดูได้จากมาตรานี้ ไม่ว่าจะอะไร ๆ ไปขัดกับมันเข้าจึงหมายถึงไม่เป็นทำไปหมด เพราะฉะนั้นมันจึงสูงสุดกว่าเพื่อน ต่อมาผู้ร่างเป็นอาจารย์ร่างรัฐธรรมนูญก็คงซีเกียจอธิบายก็เลยเอามาใส่คำอธิบายว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

นายสุพจน์ ไข่มุกด์ : ท่านประธานครับ เคยมีคนถามคำว่า ขัด หรือแย้ง มันความหมายเดียวกันหรือเปล่า จำเป็นต้องใส่ทั้ง ๒ คำร่วมกันหรือเปล่า ขัด หรือแย้งเราจะเอาความหมายเดียวกันด้วยไหมที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญนี้ มันก็มีความหมายเดียวกัน ขัดหรือแย้ง ก็ยังไม่มีข้อยุติว่าขัดอย่างไร แย้งอย่างไร แต่ความหมายคือว่ามันไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มีคนเคยตั้งข้อสังเกต

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

ประทีป ๗/๖

เลขานุการ : ขออนุญาตกราบเรียนท่านประธานชี้แจง จริง ๆ แล้วขัดคือ
Contrary to แต่ถ้ายกคือ In consistent with โดยนัยมันจะไม่เหมือนกันครับ

ประธาน : แย้งคือไม่สอดคล้อง

นายประพันธ์ นัยโกวิท : บทบัญญัตินี้ใช้มานาน ถ้อยคำนี้คิดว่าน่าจะเพียงพอ

ประธาน : มีอะไรไหมครับ ต่อไปมาตรา ๖

เลขานุการ : มาตรา ๖ เมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้บังคับแก่กรณีใด
ให้กระทำการหรือวินิจฉัยกรณีนั้นไปตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการกระทำหรือการวินิจฉัยกรณีใดตามความในวรรคหนึ่ง
สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลฎีกา ศาลปกครองสูงสุด หรือองค์กรตาม
รัฐธรรมนูญซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ จะขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดเพื่อ
ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของตนก็ได้ แต่สำหรับศาลฎีกาและศาลปกครองสูงสุดให้กระทำได้
เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดี และเมื่อมีมติของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา หรือที่
ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ขออนุญาตกราบเรียนว่าร่างมาตรานี้ นำมาจากร่าง
กรรมาธิการยกร่างชุดท่านอาจารย์บวรศักดิ์ครับ แต่ยังมีข้อพิจารณาว่าควรบัญญัติบทบัญญัติ
เหล่านี้ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับถาวรหรือไม่ครับ

ประธาน : อันนี้ในรัฐธรรมนูญชั่วคราวมันมีเขียนแบบนี้หรือเปล่า มีวรรคสองไหม
ในรัฐธรรมนูญชั่วคราว

เลขานุการ : รัฐธรรมนูญชั่วคราวมีวรรคสองครับ

นายประพันธ์ นัยโกวิท : ขออนุญาตท่านประธานครับ คือในวรรคสองของร่างมาตรา ๖
ในรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๐ ไม่มี ที่ไม่มีก็คิดว่าองค์กรต่าง ๆ เขาตีความกันในส่วนที่ตัวเองเกี่ยวข้องว่า
อันนี้จะตีความในร่างมาตรา ๖ วรรคแรกอย่างไร ใครที่เกี่ยวข้องในส่วนไหนก็ตีความของตัวเอง
ตอนแรกคิดว่าดี แต่พอมาถึงทางปฏิบัติจริง ๆ เวลามีปัญหาอยากจะให้คนชี้ขาดหรือขอความเห็น
ที่มีผลทางกฎหมาย พอไม่มีวรรคสองที่ร่างนี้มันติดขัด ยกตัวอย่างเช่นปัญหาที่ผ่านมาในการเลือกตั้ง
คราวที่แล้วไม่มีบทบัญญัติที่เขียนไว้ชัดเจนว่าเลือกวันเลือกตั้งได้ แล้วก็ไม่รู้จะหาช่องทางไหนไปให้
ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้มันก็มีปัญหา ใครจะไปกล้าตีความเองใช้ไหม เดี่ยวตีความเองปรากฏว่า
มีคดีที่หลังก็ลำบาก เพราะฉะนั้น กกต. ก็ไม่กล้าเลื่อน นายกรัฐมนตรีก็ไม่กล้าเลื่อน ก็มาคิดดูตอนนี้

ก็คิดว่าในวรรคสองมีไว้ก็ดี คือหมายความว่า เป็นช่องทางเผื่อมันมีปัญหาที่จะต้องหาข้อยุติในบางส่วน ก็ยังมีทางออกคือให้ศาลรัฐธรรมนูญได้ชี้ขาดเพื่อสามารถที่จะปฏิบัติได้ ดูในแง่นี้ก็เอาไว้ตามนี้ เหมือนกับในรัฐธรรมนูญชั่วคราว มาตรา ๕ วรรคสองก็น่าจะดี มาคิดตอนนี้ก็น่าจะดี ตอนแรกผมก็ไม่เห็นด้วยตอนร่างปี ๒๕๕๐

นายอมร วาณิชวิวัฒน์ : ท่านประธานขออนุญาต คือมาตรานี้เดิมเป็นมาตรา ๗ ผมช่วงที่อยู่ใน สปช. ก็เป็นหนึ่งในจำนวนอาจจะคนหรือสองคนที่ไม่เห็นด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะในส่วนที่กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญตีความ เหตุผลคือเราไม่มั่นใจนักเพราะว่าในประเด็น ประเพณีการปกครองของประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข คือเรามีอนุกรรมการที่พูดคุยกันเราก็มองว่าคนที่จะรู้เรื่องประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขดีที่สุดอาจจะพูดตรงไปตรงมาก็คือสถาบันพระมหากษัตริย์ที่จะต้องรู้เรื่องนี้ดีกว่าใคร เพราะว่าการปกครองเราก็ผูกพันกับระบอบนี้มา แต่ว่าการมอบหมายให้ศาลรัฐธรรมนูญซึ่งมีองค์คณะ ๙ คนก็มีการวิเคราะห์กันว่าเราจะมั่นใจได้อย่างไรว่าทั้ง ๙ ท่านจะมีองค์ความรู้เพียงพอที่จะชี้ขาด แต่หมายความว่าประเด็นที่ท่านประพันธ์พูดว่าควรจะมีองค์กรใด องค์กรหนึ่งในการวินิจฉัยนั้นเห็นด้วย แต่ก็ทราบเรียนที่ประชุมเพื่อหารือว่าหากไม่ใช่ศาลรัฐธรรมนูญจะมีองค์กรอื่นหรือไม่ในการที่จะมาตีความในนี้ ผมเองเขียนไปถึงขนาดนั้นว่าถ้าจะเหมาะสม แต่ก็ไม่ได้ชี้ชัดว่าจะต้องเป็นสถาบันพระมหากษัตริย์ แล้วเวลาตีความคงไม่ใช่สถาบันพระมหากษัตริย์มาตีความ แต่ว่าอาจจะเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือว่ามีองค์ความรู้ซึ่งอยู่ในสำนักราชเลขาธิการหรืออะไรก็ได้แต่ซึ่งอาจจะทำหน้าที่นี้ได้ เพราะฉะนั้นก็เลยฝากที่ประชุมลองพิจารณาดูนะครับ ขอขอบคุณครับ

นายสุพจน์ ไข่มุกด์ : ผมใช้สิทธิความเป็นกรรมการไม่ใช่เป็นรองประธาน คือผมเข้าใจที่อาจารย์อมรพูดแต่จริง ๆ แล้วข้อนี้มีปัญหามากและจะต้องมีองค์กรหลักองค์กรหนึ่ง ซึ่งองค์กรนี้จะต้องได้รับความยอมรับนับถือจากทุกภาคส่วน เราจะพูดว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ๙ คนที่มาจากหลากหลายส่วนใหญ่ก็มาจากตุลาการศาลปกครองสูงสุด มาจากศาลฎีกา มาจากผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมาย ผู้ทรงคุณวุฒิทางรัฐศาสตร์ เราต้องยอมรับในจุดนี้ก่อนว่าจะต้องมีองค์กรใดองค์กรหนึ่ง แต่เราจะไปดูรายละเอียดว่าองค์ประกอบขององค์กรนั้นมาจากที่ต่าง ๆ แสดงว่าเราไม่ได้ให้ความยอมรับนับถือในตัวบุคคลมากกว่าองค์กร ซึ่งถ้าเรายอมรับนับถือองค์กร เราก็จะยอมรับนับถือองค์ประกอบขององค์กรด้วย แล้วเรื่องเกี่ยวกับประเพณีการปกครองที่มี

วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมันมีหลายส่วน ไม่ใช่มาจากที่สถาบันจากพระมหากษัตริย์อย่างเดียว คำพิพากษาศาลฎีกา รัฐธรรมนูญต่าง ๆ ที่ผ่านมา แล้วระเบียบประเพณีต่าง ๆ ที่ทางด้าน สังคมศาสตร์แยะแยะ อาจารย์จूरีอาจจะให้เห็นได้ในส่วนที่ว่าประเพณีการปกครองของไทยมันมี หลายภาคส่วนเหลือเกิน มีหลายมิติไม่ใช่อยู่ที่ทางสำนักพระราชวังอย่างเดียว ประเพณีต่าง ๆ ทางภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออกมีความหลากหลาย ในการที่พิจารณาปัญหาต่าง ๆ จะตีความอย่างนี้ศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้นั่งเทียนเขียน อ่าน หรือว่าพิจารณาอย่างเดียวโดยเฉพาะ ๙ คน เราจะเชิญบุคคลที่มีสันักตกรณิตแต่ละภาคส่วนมาให้ความเห็น เราไม่ได้มีความรู้ในทุกด้าน ก็มีเหมือนศาลฎีกา ศาลทั่ว ๆ ไปก็อาจจะเชิญบุคคลตั้งเป็นอนุกรรมการขึ้นมาพิจารณากลับกรอง แล้วก็จะได้ข้อยุติ ผมเห็นว่าควรจะไปเลย ควรจะให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเลย ไม่ใช่คำว่า ก็ได้ ถ้าก็ได้ปีมีปัญหาเลย ถ้าไม่ใช่ศาลรัฐธรรมนูญจะให้องค์กรไหนมาพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับ การตีความของรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญก็มีไว้เพื่อการนี้ละครับ เพราะถ้าเราตัดคำว่า นี้ ก็พ้นตรง ไปเลยให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไปเลยจะได้จบไปเลย ถ้าคำนี้ว่าก็ได้ปีมีปัญหาทันทีเลย สู้ตัดตรงนั้น ไม่มีวรรคสองได้เลยจะดีกว่า ถ้ามีก็ได้ปีมีปัญหาทันทีเลย ขอขอบคุณครับ

ประธาน : เชิญครับ

นายอมร วาณิชวิวัฒน์ : กราบเรียนท่านอาจารย์สุพจน์ว่าที่ชี้แจงมาไม่ได้มีอคติอะไรกับศาลรัฐธรรมนูญนะครับ ที่นำเรียนก็หมายความว่ามันเป็นเรื่องที่เราคุยกันในอนุกรรมการ ที่มีการหารือกันในประเด็นนี้ ผมเป็นตัวแทนเพราะว่าเป็น สปช. ก็เลยสามารถที่จะยื่นเสนอขอ แก้ไขตรงนี้ไป ก็เรียนเพื่อทราบครับ

ประธาน : เชิญครับ

นายอุดม รัฐอมฤต : ท่านประธานครับ ผมมี ๒ ประเด็นครับ ประเด็นแรกคือส่วนที่พิมพ์ มาเนี้ เดิมมันไม่มีคำว่า ประเทศไทย ไปเล่นตามประเพณีการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในนี้พิมพ์มามีคำว่า ประเทศไทย ผมว่ามันมีข้อความที่ คือถ้าดู ในร่างที่พิมพ์มาในร่างของอาจารย์บรรศักดิ์ดูเหมือนว่าไม่มีคำนี้อยู่ อันนี้ประเด็นแรก ว่าจำเป็นต้องใส่ คำว่า ประเทศไทย หรือไม่

ประการที่ ๒ คือผมมีความเห็นว่าในวรรคที่สองดูเหมือนว่ามันเป็นวิธีการปฏิบัติ ซึ่งมันน่าจะไปอยู่ในจุดที่ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ คือผมเห็นด้วยกับท่านสุพจน์ว่า ในกรณีนี้น่าจะกำหนดไว้เลยว่าเป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเพราะว่ามันเป็นปัญหา

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

ประทีป ๗/๙

ถ้ารัฐธรรมนูญไม่ได้เขียนและไม่ได้บัญญัติไว้ชัดเจน คนที่จะมาทำหน้าที่ในการหาหลักเกณฑ์ มั่นน่าจะกำหนดไว้ชัดเจนว่าใครเป็นคนทำ ใครเป็นคนดู ถ้าไปใช้คำว่า ก็ได้ ผมเห็นด้วยกับที่ท่านว่า จะไม่ทำก็ได้ จะให้ใครว่าไปก็ได้ อันนี้ผมคิดว่าน่าจะกำหนดไว้ชัดเจนเลยว่า เราจะให้สถาบันนี้เป็นคนดูให้ ผมมี ๒ จุด จุดแรกคำว่า ประเทศไทย ที่ใส่ไว้มีความหมายว่าเราจะดูเฉพาะประเพณีของเรา ไม่สนใจประเทศอื่น อันที่ ๒ ผมอยากจะให้ย้ายวรรคสองแล้วเขียนให้ชัดเจนลงไปเลยว่าเป็นศาลรัฐธรรมนูญ แต่ผมเห็นว่าการเขียนไว้ในส่วนนี้มันดูเหมือนว่าเรากำลังพูดถึงถึงวิธีปฏิบัติซึ่งมันดูไม่ค่อยเป็นหลักการทั่วไปเท่าไร คือหลักการในวรรคหนึ่งมันโอเคแล้ว แต่วรรคสองถ้าจะเขียนในทางปฏิบัติว่าถ้ามีปัญหาในเรื่องเหล่านี้ตามมาตรา ๖ ให้องค์กรใดเป็นคนดู ขอขอบคุณครับ

นายอัชพร จารุจินดา : เรียนท่านประธาน ประเทศไทย อาจจะเต็มเข้ามาเกิน ตอนแรกบอกมาให้เอาตามร่างของกรรมาธิการทุกอย่าง แต่ความจริงมาตรา ๖ ปัญหาสำคัญคืออย่างนี้ว่า ความจริงท่านประธานเคยสอนในรัฐธรรมนูญฉบับถาวรมันไม่ควรจะมีข้อความอย่างลักษณะ มาตรา ๖ เพราะต้องเข้าใจว่าคนร่างรัฐธรรมนูญนั้นเอาประเพณีการปกครองทั้งหมดมาดูแล้ว แล้วก็เขียนออกมาว่าในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ต้องการอะไร บางเรื่องเจตนาของผู้ร่างนั้นไม่ต้องการเอา สิ่งที่เคยเป็นมานั้นมาใช้ก็ไม่ได้เขียนไว้ แต่พอมีมาตรานี้สิ่งที่ต้องการทั้งมันเลยฟื้นขึ้นมาได้ใหม่ อย่างที่ท่านอาจารย์เคยสอนว่ามันเขียนเฉพาะในรัฐธรรมนูญชั่วคราว เพราะรัฐธรรมนูญชั่วคราวมันสั้น เขียนไม่ได้ครบทุกเรื่องมันถึงต้องมีมาตรา ๖ แต่ถาวรมันเป็นที่น่าสงสัยว่าแล้วไปเอาอะไรมาใช้ก็ เอามาใช้ที่ขัดกับเจตนารมณ์ของการร่างรัฐธรรมนูญในคราวนั้นหรือไม่

ประธาน : เชิญครับ

นายเอียรชัย ุณ นคร : ท่านประธานครับ คือที่บอกว่าบทบัญญัติตามแนวที่เขียน อยู่ในมาตรา ๖ มันมีในปี ๒๕๔๐ กับปี ๒๕๕๐ ซึ่งปี ๒๕๔๐ เป็นฉบับแรกที่มีศาลรัฐธรรมนูญ ก่อนหน้านั้นเขาเรียกตุลาการรัฐธรรมนูญ และการชี้ขาดของศาลรัฐธรรมนูญเราใช้คำว่า วินิจฉัย คือถ้ามองแบบที่อ้อ ๆ ถ้าเขียนอย่างนี้มีคนวินิจฉัยคือศาลรัฐธรรมนูญนั้นละ จะไปให้ใครวินิจฉัยก็คงจะเป็นไปไม่ได้ แต่ติดใจตรงที่เขียนที่ยกจากของกรรมาธิการร่าง จะขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด เพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของตนก็ได้ อันนี้เขียนว่าตนมีอำนาจหน้าที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญชี้ขาด ใช้ไหม หรือว่าจะให้ไปชี้ขาดว่าตัวเองทำอะไรก็ได้ บังเอิญรัฐธรรมนูญไม่ได้เขียนไว้ ความหมาย มันคืออะไร เมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้บังคับแก่กรณีได้ ก็ให้กระทำการวินิจฉัยกรณีนั้น ไปตามประเพณีการปกครอง ประเด็นก็คือว่าองค์กรอย่างสภา วุฒิสภา รัฐสภา ครม. ศาลฎีกาอะไร

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

ประทีป ๗/๑๐

พวกนี้ จริง ๆ แล้วถ้าโดยหลักการในการดำเนินงานขององค์กรเหล่านี้มันก็มีกฎหมายรองรับให้ทำ ยกเว้นบางเรื่องบางราวเช่นเป็นเรื่องของอำนาจบริหารซึ่งอาจจะมีกฎหมายเขียนครอบคลุมไม่ได้ เพราะฉะนั้นถ้าเขียนอย่างนี้มันจะเหมือนกับว่าสุดท้ายเราไปเปิดช่องให้องค์กรเหล่านี้ไปทำเกินอำนาจที่กฎหมายเขาวางกรอบมาให้ตั้งแต่แรกหรือเปล่า ก็เป็นประเด็นที่ผมสงสัยเหมือนกัน คือเวลามาเจอ Wording อย่างนี้เข้าไปบ๊วกก็เลยชักไม่ค่อยแน่ใจ เพราะไม่อย่างนั้นองค์กรแต่ละองค์กรก็จะพยายามจะอ้างว่าตรงนี้ได้เขียนไว้ เพราะฉะนั้นขอให้วินิจฉัยตามประเพณีการปกครองว่าผมทำได้ไหม อย่างนั้นได้หรือเปล่า

ประธาน : เชิญคุณอมร

นายอมร วาณิชวิวัฒน์ : ขออนุญาตนิดเดียวครับเพื่อให้ครบถ้วน พอตีผมนี้ก็ได้ว่า ในการเสนอแก้ไขครานั้นมีข้อคิดเห็นที่เราคุยกันเพิ่มเติม คือนี่เป็นข้อคิดเห็นในอนุฯ ที่เราคุยกันว่า ในกรณีที่มีองค์กรเรียกว่าระดับสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา ครม. ศาลฎีกา ศาลปกครองสูงสุด อยู่อย่างนี้แล้ว เราก็เลยมีความเห็นบางส่วนมองว่าองค์กรเหล่านี้ น่าจะร่วมกันวินิจฉัยในประเด็น ปัญหาที่หาข้อยุติไม่ได้ แล้วถ้ามีมติอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา ถ้าหากยังไม่สามารถยุติปัญหาได้ แต่อันนี้จะเป็นการรบกวนเบื่องบนมากเกินไป มีบางส่วนเสนอถึงขนาดว่ากราบบังคมทูลเพื่อมี พระราชวินิจฉัยต่าง ๆ พุดง่าย ๆ ว่าต้องมีทางเลือกให้ท่านด้วย หรือถ้าไม่มีฎีกาอะไรลงมาต่าง ๆ เหล่านี้ก็เป็นไปตามครรลองที่อยู่ในโบราณราชประเพณีคืออาจจะต้องมาวินิจฉัยกันใหม่ หรืออย่างไร กราบเรียนว่าตรงนี้อาจจะฟังดูแล้วไม่ make sense หรืออะไรก็ตามแต่ อันนี้ก็กราบเรียน ให้ครบถ้วน เพราะอาจจะเป็นข้อเสนอของชุดที่ผ่านมาเขามีดำริอย่างนี้ครับ ขอเรียนท่านประธาน

ประธาน : คงต้องเลิกคิด เรื่องที่จะไปหาท่าน นั่นก็ไม่ใช่ประเพณีการปกครอง ประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ เพราะพระเจ้าอยู่หัวไม่ลงมายุ่ง ถ้าท่านจะ แนะนำอะไรใครก็เป็นเรื่องส่วนตัวของท่านไม่ใช่เรื่องของทางการ เพราะฉะนั้นตามสิทธิของพระมหากษัตริย์ right to advise นั่นเป็นสิทธิของท่าน แต่ถ้าจะเอาปัญหาทางการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน ไปให้ท่านวินิจฉัยมันเท่ากับดึงท่านลงมามันเปลี่ยนกลับเลย ตรงนั้นต้องเลิกพูด จะสร้างองค์กรใด ก็สร้างไป แต่ปัญหาคงจะต้องถกกันอีกสักวันหนึ่ง พุ่งนี้คือว่าและมันควรมีไหมมาตรา ๖ เพราะที่เขียน อย่างนี้มันคือการจะสร้าง Common Law ขึ้นในประเทศไทย แปลว่าคุณไม่มีกฎหมายอะไร ใช้บังคับแล้วก็ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญหรือใครสักคนสร้างกฎหมายขึ้นมาใหม่เราอมขั้นนั้นไหม แปลว่าคนร่างรัฐธรรมนูญต้องเขียนอะไรที่เป็นทางออกเอาไว้เองไม่ใช่ไปใช้แบบนี้ ซึ่งเราก็ต้องเขียน

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
วันจันทร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘

ประทีป ๗/๑๑

ที่จริงเขียนมาก็ครบ ที่เดิมมันเกิดเป็นปัญหาอะไร เพราะมันตะแบงกัน และพอตะแบงเสร็จแล้ว มันไปไม่ได้เพราะไม่มีใครชี้มันเอาไปหาศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้ เพราะฉะนั้นถ้าเราชยับอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่ แทนที่จำกัดอยู่นิดเดียวก็ขยายกว้างเพื่อว่าใครมีปัญหาที่ไปหาได้ อย่างนั้นมันก็จะหมดปัญหาไม่ต้องไปหยิบประเพณีการปกครองที่ไหนเพราะมันไม่มี ที่ไม่ได้ใส่ไว้ เพราะเขาไม่เอา ถ้าเอาก็ต้องใส่ไว้ บทบัญญัติเป็นตัวกฎหมายลายลักษณ์อักษร เราไม่ได้ใช้ประเพณี ฟุ้งนี้มาคุยกันใหม่ วันนี้ ๖ โมงแล้ว ขอบพระคุณครับ ขอปิดประชุมครับ

เลิกประชุมเวลา ๑๘.๐๕ นาฬิกา

กลุ่มงานชวเลข ๒

สำนักกรายงานการประชุมและชวเลข